

Załącznik nr 2

Diagnoza prospektywna sytuacji społeczno-gospodarczej na terenie powiatów Wielkich Jezior Mazurskich - gizyckiego, mrągowskiego, piskiego i węgorzewskiego

SPIS TREŚCI

	<u>Str.</u>
I. UWARUNKOWANIA PRZESTRZENNE	3
II. UWARUNKOWANIA GEOGRAFICZNE I PRZYRODNICZE	4
III. SPOŁECZNOŚĆ LOKALNA	9
1. Ludność	9
2. Rynek pracy	14
3. Infrastruktura społeczna	20
4. Kapitał społeczny	26
IV. GOSPODARKA	27
1. Charakterystyka ekonomiczna obszaru	27
2. Branże o kluczowym znaczeniu	30
3. Klimat dla przedsiębiorczości	32
4. Sektor rolniczy	37
5. Turystyka	38
RYSUNKI	
1. Granice administracyjne gmin Powiatów Wielkich Jezior Mazurskich	3
2. Lesistość gmin Powiatów Wielkich Jezior Mazurskich	6
3. Powierzchnia obszarów prawnie chronionych w powierzchni ogółem gmin Powiatów Wielkich Jezior Mazurskich	7
4. Struktura obszarów prawnie chronionych Powiatów Wielkich Jezior Mazurskich	7
5. Ludność Powiatów Wielkich Jezior Mazurskich w latach 2002-2012	9
6. Gęstość zaludnienia Powiatów Wielkich Jezior Mazurskich	9
7. Ludność według grup wieku w Powiatach Wielkich Jezior Mazurskich	10
8. Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku w Powiatach Wielkich Jezior Mazurskich .	11
9. Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym w Powiatach Wielkich Jezior Mazurskich	11
10. Przyrost naturalny na 1000 ludności w Powiatach Wielkich Jezior Mazurskich w latach 2002-2012	12
11. Przyrost naturalny na 1000 ludności w gminach Powiatów Wielkich Jezior Mazurskich	12
12. Saldo migracji na 1000 ludności w Powiatach Wielkich Jezior Mazurskich w latach 2002-2012	12
13. Saldo migracji na 1000 ludności w gminach Powiatów Wielkich Jezior Mazurskich	12

14.	Struktura ludności Powiatów Wielkich Jezior Mazurskich według poziomu wykształcenia	13
15.	Struktura ludności Powiatów Wielkich Jezior Mazurskich według głównego źródła utrzymania	13
16.	Pracujący w Powiatach Wielkich Jezior Mazurskich w latach 2002-2012	14
17.	Struktura pracujących w Powiatach Wielkich Jezior Mazurskich	14
18.	Przeciętne miesięczne wynagrodzenie w Powiatach Wielkich Jezior Mazurskich w latach 2002-2012 .	15
19.	Bezrobotni w Powiatach Wielkich Jezior Mazurskich w latach 2003-2012	15
20.	Struktura bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatach Wielkich Jezior Mazurskich	16
21.	Stopa bezrobocia rejestrowanego w Powiatach Wielkich Jezior Mazurskich w latach 2004-2012	17
22.	Aktywność ekonomiczna ludności w Powiatach Wielkich Jezior Mazurskich w 2011 r. (NSP 2011)	20
23.	Szkoły średnie w Powiatach Wielkich Jezior Mazurskich	21
24.	Uczniowie szkół średnich w Powiatach Wielkich Jezior Mazurskich	21
25.	Pomoc społeczna w Powiatach Wielkich Jezior Mazurskich w 2011 r.	23
26.	Wybrane wskaźniki dotyczące kultury w Powiatach Wielkich Jezior Mazurskich	23
27.	Podmioty gospodarki narodowej na 1000 ludności w gminach Powiatów Wielkich Jezior Mazurskich	28
28.	Struktura podmiotów gospodarki narodowej prowadzących działalność gospodarczą na terenie Powiatów Wielkich Jezior Mazurskich według rodzajów działalności	28
29.	Produkcja sprzedana przemysłu na 1 mieszkańca w Powiatach Wielkich Jezior Mazurskich w latach 2005-2011	30
30.	Gęstość dróg powiatowych w Powiatach Wielkich Jezior Mazurskich	34
31.	Sieci rozdzielcze w Powiatach Wielkich Jezior Mazurskich	36
32.	Turystyczne obiekty zbiorowego zakwaterowania w Powiatach Wielkich Jezior Mazurskich w latach 2002-2012	40
33.	Wskaźnik funkcji turystycznej gmin Powiatów Wielkich Jezior Mazurskich	40
BIBLIOGRAFIA		42

ZAŁĄCZNIKI

1. Wykaz Obszarów Chronionego Krajobrazu w Powiatach Wielkich Jezior Mazurskich
2. Wykaz rezerwatów przyrody w Powiatach Wielkich Jezior Mazurskich
3. Lista obszarów NATURA 2000 w Powiatach Wielkich Jezior Mazurskich
4. Oferta edukacyjna szkół ponadgimnazjalnych w Powiatach Wielkich Jezior Mazurskich w roku szkolnym 2012/13
5. Wykaz instytucji i placówek świadczących pomoc rodzinie w Powiatach Wielkich Jezior Mazurskich
6. Wykaz jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej działających na terenie Powiatów Wielkich Jezior Mazurskich
7. Lista organizacji pozarządowych prowadzących aktywność na terenie Powiatów Wielkich Jezior Mazurskich

TABLICA 1

WYBRANE DANE O POWIATACH WIELKICH JEZIOR MAZURSKICH W LATACH 2002-2012

I. UWARUNKOWANIA PRZESTRZENNE

Analizowany obszar obejmuje swym zasięgiem 4 powiaty wschodniej części województwa warmińsko-mazurskiego, tj. powiat giżycki, mrągowski, piski i węgorzewski, wchodzące w skład Krainy Wielkich Jezior Mazurskich. W 2012 r., zgodnie z podziałem administracyjnym kraju, na terenie omawianych powiatów było 18 gmin, w tym 2 gminy miejskie, 9 gmin miejsko-wiejskich oraz 7 gmin wiejskich:

- 1) powiat giżycki (6 gmin):
 - gmina miejska – Giżycko,
 - gminy wiejskie – Giżycko, Kruklanki, Miłki, Wydminy,
 - gmina miejsko-wiejska – Ryn;
- 2) powiat mrągowski (5 gmin):
 - gmina miejska – Mrągowo,
 - gmina miejsko-wiejska – Mikołajki,
 - gminy wiejskie – Mrągowo, Piecki, Sorkwity;
- 3) powiat piski (4 gminy):
 - gminy miejsko-wiejskie – Biała Piska, Orzysz, Pisz, Ruciane-Nida;
- 4) powiat węgorzewski (3 gminy):
 - gminy wiejskie – Budry, Pozezdrze,
 - gmina miejsko-wiejska – Węgorzewo (Rys. 1).

Powiaty mrągowski i piski w obecnym kształcie zostały utworzone ustawą z dnia 24 lipca 1998 r. o wprowadzeniu zasadniczego trójstopniowego podziału terytorialnego państwa (Dz. U. 1998 Nr 96 poz. 603, z późn. zm.). Z kolei powiaty giżycki i węgorzewski obecny kształt przyjęły w 2002 r., kiedy to w wyniku przeprowadzonej korekty administracyjnego podziału kraju, z powiatu giżyckiego wydzielono gminę miejsko-wiejską Węgorzewo oraz gminy wiejskie: Budry, Pozezdrze i Banie Mazurskie. Z gmin Budry, Pozezdrze i Węgorzewo utworzono nowy powiat – węgorzewski, a gmina Banie Mazurskie weszła w skład nowoutworzonego powiatu gołdapskiego.

Rys. 1. Granice administracyjne gmin Powiatów Wielkich Jezior Mazurskich
(stan w dniu 1.01.2012 r.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Teren powiatów Wielkich Jezior Mazurskich graniczy od północy z Obwodem Kaliningradzkim, od wschodu z powiatami gołdapskim, oleckim i ełckim, od południa z powiatami grajewskim i kolneńskim wchodzącymi w skład województwa podlaskiego oraz powiatem ostrołęckim województwa mazowieckiego, a od zachodu z powiatami szczycieńskim, olsztyńskim i kętrzyńskim.

W 2012 r. łączna **powierzchnia obszaru objętego diagnozą** wynosiła 4653 km², co stanowiło 19,2% powierzchni województwa warmińsko-mazurskiego. Od 2002 r. powierzchnia ta utrzymuje się na identycznym poziomie. Analizując procentowy udział wielkości poszczególnych powiatów w ogólnej powierzchni rozpatrywanego terenu, należy zauważyć, że największy obszar zajmował powiat piski, tj. 38,1% (1775 km²). Pozostałe powiaty zajmowały odpowiednio – 24,1% (1120 km²) powiat giżycki, 22,9% (1065 km²) mrągowski, 14,9% (693 km²) węgorzewski (Tabl. 1).

Sieć osadnicza tych terenów jest ściśle powiązana z przebiegającymi przez nie szlakami komunikacyjnymi oraz uwarunkowaniami krajobrazowymi. Na terenie analizowanego obszaru

w 2012 r. funkcjonowało 9 miast (w powiecie giżyckim: Giżycko i Ryn, w powiecie mrągowskim: Mrągowo i Mikołajki, w powiecie piskim: Pisz, Biała Piska, Orzysz i Ruciane-Nida, w powiecie węgorzewskim – Węgorzewo) oraz 606 miejscowości wiejskich, których liczba w porównaniu do 2002 r. zmniejszyła się o 31. Na jedną miejscowość wiejską przypadało tutaj średnio 315 osób (w województwie – 374). Wartość tego wskaźnika była znacznie zróżnicowana przestrzennie. Najmniejsze pod względem liczby ludności miejscowości wiejskie wystąpiły w powiecie węgorzewskim, gdzie na 1 miejscowość przypadało średnio 235 osób. Natomiast największe w powiecie giżyckim – 388 osób (Tabl. 1).

II. UWARUNKOWANIA GEOGRAFICZNE I PRZYRODNICZE

W **ujęciu geograficznym** obszar objęty diagnozą położony jest na terenach:

- 1) Makroregionu Pojezierze Mazurskie, a dokładnie na terenach mezoregionów: Krainy Wielkich Jezior Mazurskich (największa część), Pojezierza Etckiego oraz w niewielkim stopniu Pojezierza Mrągowskiego,
- 2) Makroregionu Nizina Staropruska, mezoregionu Równina Sępopolska,
- 3) Makroregionu Nizina Północnopodlaska, mezoregionu Wysoczyzna Kolneńska.

Krajobraz tych ziem ukształtowany został przez liczne zlodowacenia czwartorzędowe na przestrzeni milionów lat, a głównie przez ostatnie – bałtyckie. Charakterystyczne dla tych obszarów są wyżynne, pagórkowate tereny z licznymi wzgórzami poprzecinanymi dolinami rzek i jezior oraz licznymi dużymi kompleksami leśnymi i małymi zagajnikami, mokradłami i bagnami. Zasadniczym elementem przyrodniczym Pojezierza Mazurskiego są skupiska naturalnych jezior i rzek. Na całym obszarze województwa występują na powierzchni utwory czwartorzędowe, pokrywając ciągłą warstwą podłoża starsze. Miąższość czwartorzędu jest terytorialnie zróżnicowana, na ogół wynosi od kilkudziesięciu do ponad 200 m. Znaczne powierzchnie zajmują osady morenowe o charakterze zwałowym.¹

Na terenie Powiatów Wielkich Jezior Mazurskich panują specyficzne **warunki klimatyczne**, które są charakterystyczne dla całego województwa. Warmińsko-mazurskie należy bowiem do najzimniejszych obszarów w Polsce, gdzie obserwuje się stałe ścieranie się mas powietrza atlantyckiego (duże opady, wilgotność powietrza) i kontynentalnego (śnieżne, ostre zimy). Stąd też, w zależności od dominacji jednej z nich, pojawiają się tu mroźne i słoneczne, bądź ciepłe i deszczowe zimy lub gorące i suche lata, na przemian z chłodnymi i wilgotnymi. W ostatnich 5-10 latach obserwowany jest także wzrost ilości dni, zwłaszcza wiosną i wczesnym latem, z napływem powietrza zwrotnikowego. Ponadto wyniesienie analizowanych terenów nad poziom morza, duże nagromadzenie otwartych zbiorników wodnych, a także występowanie terenów podmokłych powoduje, że poszczególne pory roku wkraczą tu w innych terminach niż w pozostałych regionach kraju. Średni okres wegetacji na tym terenie wynosi 185-195 dni i jest od 2 do 4 tygodni krótszy niż w południowo-zachodniej Polsce. Charakterystyczne cechy klimatu panującego na obszarze analizowanych powiatów to: długa i mroźna zima trwająca średnio ok. 120 dni, krótkie lato (75-80 dni), najkrótszy w Polsce okres bezprzymrozkowy (pierwsze wiosenne przymrozki pojawiają się o około 40 dni wcześniej niż na zachodzie i trwają o miesiąc dłużej), najdłuższy w kraju okres zalegania pokrywy śnieżnej wynoszący 70-100 dni, krótkie i opóźnione pory przejściowe – wiosna i jesień oraz duża liczba dni mroźnych w roku (około 60). Średnia roczna temperatura na obszarze tym wynosi ok. 6,5°C. Roczne sumy opadów uzależnione są od rzeźby terenu, a co za tym idzie wzrastają wraz ze wzrostem wzniesienia nad poziomem morza i wynoszą ok. 450-550 mm.²

Kopaliny o znaczeniu gospodarczym występujące na obszarze województwa, w tym na terenie analizowanych powiatów, zalegają głównie w przypowierzchniowej warstwie osadów czwartorzędowych. Udokumentowane zasoby surowców naturalnych w województwie są nieregularne, środkowa

¹ *Zintegrowana Strategia Rozwoju Obszarów Wiejskich Subregionu EGO*. Opracowanie przygotowane w ramach projektu *Aktywizacja społeczności lokalnej oraz rozwój obszarów wiejskich na obszarach atrakcyjnych turystycznie w EGO (EtK, Gołdap i Olecko)*. Projekt zrealizowany z wykorzystaniem środków Unii Europejskiej w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego *Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich*, Działania 2.7. *Pilotażowy Program Leader+*, zrealizowany przez „Stowarzyszenie EGO Kraina Bociana” pod nadzorem FAPA – Fundacji Programów Pomocy dla Rolnictwa oraz Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

² Tamże.

i południowa część regionu bogatsza jest w złoża kopalin budowlanych, natomiast północna obfituje w złoża kopalin wykorzystywanych leczniczo.³ Wśród bogactw naturalnych, o charakterze kopalnym, występujących na terenie Powiatów Wielkich Jezior Mazurskich można wymienić: glinę, piasek, żwir oraz torf. Zasobność tych surowców nie jest jednak na tyle wielka by uzasadniała eksploatację na większą skalę.

Ważnym składnikiem środowiska naturalnego są **gleby**. Na terenie Powiatów Wielkich Jezior Mazurskich występuje duże zróżnicowanie gleb pod względem właściwości fizycznych i chemicznych. Wśród gruntów ornych przeważają gleby jakościowo średnie (klasy IIIa, IVa, IVb), bielcowe i brunatne podatne na erozję. Grunty o najwyższej żyzności występują lokalnie. Co warto podkreślić, podstawowym walorem gleb tych terenów jest ich czystość, wynikająca ze śladowej zawartości metali ciężkich. Duża czystość gleb daje gwarancję uzyskiwania pozbawionych zanieczyszczeń ziemiopłodów i kwalifikuje obszar ten do produkcji rolnej metodami ekologicznymi. Zagrożenie może stanowić zwiększenie dawek nawożenia mineralnego na gruntach ornych.

Tereny objęte diagnozą są najzasobniejsze w **wody powierzchniowe** w województwie warmińsko-mazurskim. Wskaźnik udziału wód powierzchniowych na obszarze Powiatów Wielkich Jezior Mazurskich wynosi ok. 13%, co jest wskaźnikiem imponującym zważywszy, że średnia w województwie wynosi niecałe 6%. Całkowita łączna powierzchnia zbiorników wodnych znajdujących się na analizowanym obszarze wynosi ok. 60 tys. ha.

Na terenie powiatu giżyckiego znajduje się ponad 150 jezior o łącznej powierzchni 23986,6 ha, co daje średni wskaźnik w wysokości 11,89%. Są to zbiorniki różnych kształtów i wielkości: od wielkich zbiorników wodnych po maleńkie, rozsiane w licznych zagłębieniach terenu oczka (jeziora o średnicy do 60 m), od długich jezior rynnowych po wielkie jeziora morenowe. Liczne połączenia jezior kanałami tworzą szlak wodny o niepowtarzalnym uroku. Najwyższy wskaźnik udziału wód powierzchniowych występuje w gminie Giżycko (26,89%). Na terenie powiatu, tylko w gminie Wydminy, zanotowano mniejszy udział wód powierzchniowych od średniej w województwie. Do największych jezior w powiecie zaliczamy: Niegocin i Tałty-Ryńskie.⁴

Jeziorność powiatu mrągowskiego wynosi 13,75%. Większość jezior położonych na terenie powiatu to zbiorniki rynnowe, do których zaliczamy m.in. jeziora: Tałty-Ryńskie, Mikołajskie, Wągiel, Juno, Gielądzkie, Mokre. Na terenie powiatu położone jest także największe jezioro w Polsce – jezioro Śniardwy. Większość jezior połączona jest ze sobą bądź to naturalnymi ciekami, bądź kanałami.⁵

Wody zajmują 12,5% powierzchni powiatu piskiego. Największe jeziora położone na terenie powiatu to: Śniardwy, Nidzkie, Orzysz, Roś. Zdecydowana większość jezior to zbiorniki eutroficzne (słodkowodne, w których rozwija się zróżnicowane życie biologiczne), wykorzystywane do celów rekreacyjnych.⁶

Wskaźnik udziału wód powierzchniowych w powiecie węgorzewskim wynosi 14,09%. Największy udział wód powierzchniowych występuje w gminach Węgorzewo – 18,44% oraz Pozezdrze – 17,72%. Praktycznie nieistotny jest on w gminie Budry, gdzie wynosi zaledwie 1,94%. Największym zbiornikiem wodnym zlokalizowanym na terenie powiatu jest jezioro Mamry.⁷

Dzięki temu, że to właśnie na terenie Powiatów Wielkich Jezior Mazurskich znajduje się tak wiele stosunkowo dużych zbiorników wodnych, można uczynić z tego zasobu siłę napędową regionu, co będzie

³ *Strategia zintegrowanego rozwoju gmin północnego obszaru Wielkich Jezior Mazurskich*. Opracowanie przygotowane przez „ZB” Centrum Szkoleniowo-Doradcze Zbigniew Brodziński we współpracy ze Stowarzyszeniem Doradców na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Instytutem Turystyki na zlecenie Fundacji „Kanał Mazurski” w ramach Pilotażowego Programu Leader+.

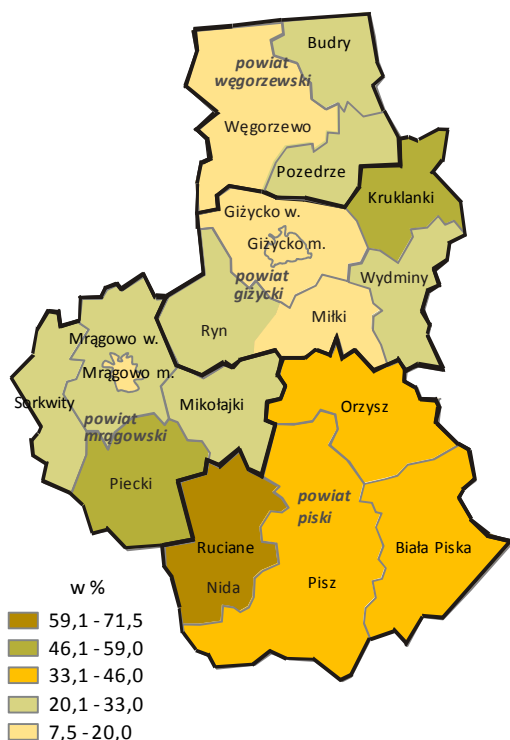
⁴ *Uwarunkowania i możliwości rozwoju powiatu giżyckiego. Zintegrowany program zrównoważonego rozwoju powiatu* przyjęty Uchwałą nr XII/83/2003 Rady Powiatu w Giżycku z dnia 25 listopada 2003 r.

⁵ *Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Mrągowskiego na lata 2007-2020* stanowiąca załącznik do uchwały nr XXI/149/2008 Rady Powiatu w Mrągowie z dnia 23 kwietnia 2008 r.

⁶ *Strategia Rozwoju Powiatu Piskiego na lata 2013-2023*.

⁷ *Zintegrowany Program Rozwoju Powiatu Węgorzewskiego na lata 2007-2015* stanowiący załącznik nr 1 do uchwały nr XVI/94/2007 Rady Powiatu Węgorzewskiego z dnia 25 października 2007 r.

sprzyjało powstawaniu nowych miejsc pracy w sektorze obsługującym ruch turystyczny (szczególnie w małych przedsiębiorstwach gastronomicznych, pensjonatach czy gospodarstwach agroturystycznych). Należy jednak zauważyć, że znaczną część analizowanych terenów, jak i całego województwa, zajmują obszary popegeerowskie, na których to zamieszkująca je ludność cechuje się biernością zawodową i prezentuje postawy roszczeniowe. Połączenie walorów przyrodniczych z uaktywnieniem społeczności lokalnych może przyczynić się do rozwoju lokalnego rynku pracy.

Rys. 2. Lesistość gmin Powiatów Wielkich Jezior Mazurskich (stan w dniu 31.12.2012 r.)

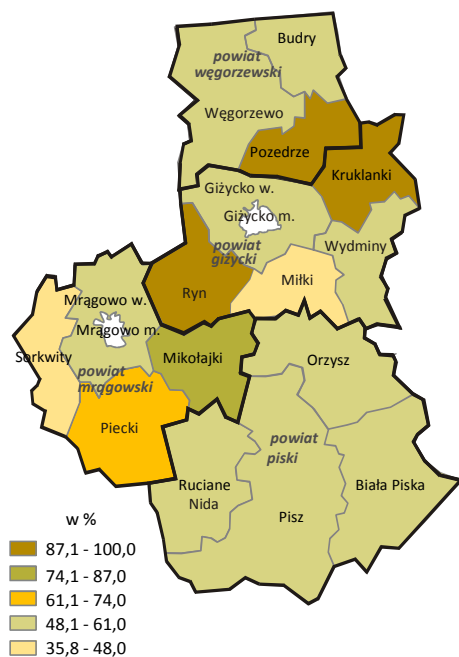
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

– 26,0%, w powiecie węgorzewskim – 20,4%. Należy jednak zauważyć, że pomimo stosunkowo niskiej lesistości tych dwóch powiatów, gmina Kruklanki położona na terenie powiatu giżyckiego charakteryzuje się jedną z najwyższych lesistości na tym terenie (drugie miejsce za gminą Ruciane-Nida) wynoszącą 54,6% (Rys. 2). Wpływ na to ma położona na jej terenie Puszcza Borecka stanowiąca najcenniejszy obszar leśny Pojezierza Mazurskiego. Charakteryzuje się ona bowiem dużym stopniem naturalności zbiorowisk roślinnych oraz dużą różnorodnością gatunków zwierząt żyjących na jej terenie.

Wysokie walory przyrodnicze omawianego obszaru przyczyniły się do utworzenia na ich terenach licznych **obszarów prawnie chronionych**⁹ o łącznej powierzchni 290,5 tys. ha (w 2012 r.), tj. 62,4% obszaru Powiatów Wielkich Jezior Mazurskich, podczas gdy w województwie wskaźnik ten kształtował się średnio na poziomie 46,7%. W porównaniu do 2002 r. powierzchnia obszarów prawnie chronionych na analizowanym terenie uległa zmniejszeniu o 6,7%. Udział obszarów prawnie chronionych w ogólnej powierzchni powiatów kształtował się od 58,0% w powiecie piskim do 69,2% w powiecie giżyckim (Rys. 3).

⁸ Lesistość jest to stosunek procentowy powierzchni lasów do ogólnej powierzchni danego terenu.

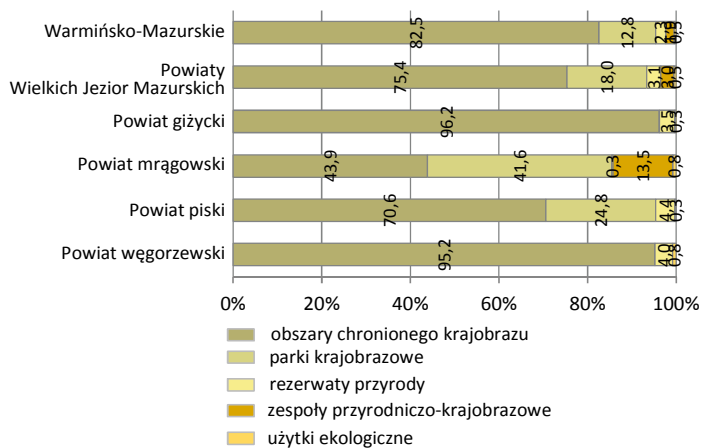
⁹ Podstawą prawną regulującą ustanowienie form ochrony przyrody jest ustawa o *ochronie przyrody* z dnia 16 IV 2004 r. (Dz. U. 2009 Nr 151 poz. 1220, z późn. zm.); formy te tworzone są w drodze rozporządzenia Rady Ministrów, zarządzenia regionalnego dyrektora ochrony środowiska, uchwały sejmiku województwa lub rady gminy. Zgodnie z ustawą formami ochrony przyrody w Polsce są parki narodowe, rezerваты przyrody, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, obszary Natura 2000, pomniki przyrody, stanowisko dokumentacyjne, użytki ekologiczne, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe, ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów.

Rys. 3. Powierzchnia obszarów prawnie chronionych w powierzchni ogółem gmin Powiatów Wielkich Jezior Mazurskich (stan w dniu 31.12.2012 r.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Uwaga: Białym kolorem zaznaczono gminy, w których zjawisko nie wystąpiło.

Jezior Mazurskich (stan w dniu 31.12.2012 r.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Na obszarze Powiatów Wielkich Jezior Mazurskich nie występują parki narodowe. W strukturze obszarów prawnie chronionych największą powierzchnię zajmują obszary chronionego krajobrazu¹⁰ – 75,4% (w województwie – 82,5%). Ich udział w poszczególnych powiatach waha się od 43,9% w powiecie mrągowskim do 96,2% w powiecie giżyckim. Drugie miejsce pod względem powierzchni zajmują parki krajobrazowe¹¹ – 18,0% (w województwie – 12,8%). Ta forma ochrony przyrody występuje jedynie na obszarze powiatu mrągowskiego i piskiego, na terenach których zlokalizowany jest Mazurski Park Krajobrazowy. Udział pozostałych form ochrony przyrody nie przekracza 3,1% (Rys. 4).

Na analizowanym obszarze zlokalizowanych jest 16 obszarów chronionego krajobrazu spośród których do najważniejszych należy zaliczyć: Obszar Chronionego Krajobrazu Krainy Wielkich Jezior Mazurskich, Obszar Chronionego Krajobrazu Puszczy Boreckiej oraz Obszar Chronionego Krajobrazu Puszczy i Jezior Piskich. **Wykaz Obszarów Chronionego Krajobrazu w Powiatach Wielkich Jezior Mazurskich** znajduje się w zał. nr 1.1.

Na obszarze Powiatów Wielkich Jezior Mazurskich występuje wiele gatunków roślin, pochodzących z różnych środowisk klimatycznych, które na tym terenie przetrwały tysiące lat, adaptując się do obecnie panujących warunków. Są to często gatunki bardzo rzadkie w Polsce i Europie, w związku z tym dla ich ochrony utworzono na tym terenie kilkanaście rezerwatów przyrody¹². Łącznie na obszarze objętym diagnozą znajduje się 29 rezerwatów przyrody, w tym 12 faunistycznych, 1 florystyczny, 2 krajobrazowe, 8 leśnych, 1 ornitologiczny oraz 5 torfowiskowych.

Wykaz rezerwatów przyrody w Powiatach Wielkich Jezior Mazurskich zamieszczono w załączniku nr 1.2.

¹⁰ Obszary chronionego krajobrazu obejmują tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspakajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnią funkcję korytarzy ekologicznych.

¹¹ Parki krajobrazowe obejmują obszary chronione ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania oraz popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju.

¹² Rezerваты przyrody obejmują obszary zachowane w stanie naturalnym lub mało zmienionym, ekosystemy, ostoje i siedliska przyrodnicze, a także siedliska roślin, siedliska zwierząt i siedliska grzybów oraz twory i składniki przyrody nieożywionej, wyróżniające się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, kulturowymi lub walorami krajobrazowymi.

Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe¹³ na terenie Powiatów Wielkich Jezior Mazurskich występują jedynie w powiecie mrągowskim, gdzie stanowią one 13,5% ogólnej powierzchni obszarów prawnie chronionych powiatu (Rys. 4). Na terenie powiatu znajdują się następujące zespoły przyrodniczo-krajobrazowe: „Jeziora Sorkwické”, „Kobułckie Wzgórza”, „Rzeka Babant i Jezioro Białe” oraz „Zydrój”.¹⁴

Środowisko regionu Warmii i Mazur, w tym Powiatów Wielkich Jezior Mazurskich, należy do najczystszych w kraju. Cały obszar objęty diagnozą znajduje się w obrębie **Zielonych Płuc Polski (ZPP)**, a znaczna jego część objęta jest **siecią NATURA 2000**¹⁵.

Powołanie ZPP ma na celu integrację ochrony środowiska z rozwojem gospodarczym i postępowaniem cywilizacyjnym. W dobie powszechnej globalizacji i postępującej unifikacji coraz większego znaczenia nabierają obszary charakteryzujące się unikatowymi cechami środowiska przyrodniczego i kulturowego. Unikatowość staje się wartością samą w sobie, którą trzeba chronić, ale także umiejętnie wykorzystywać w ramach marketingu terytorialnego. Zielone Płuca Polski są niepowtarzalnym obszarem, który może stać się polskim swoistym „towarem” eksportowym. Cechy wyróżniające ten obszar stanowią szczególny, złożony, niezwykle atrakcyjny produkt. Tworzą go: niska gęstość zaludnienia dostosowana do warunków naturalnych; zrównoważona sieć osadnicza; spokój i czyste powietrze; dobra jakość środowiska przyrodniczego; unikatowa różnorodność systemu przyrodniczego; atrakcyjne kompleksy lasów, jezior i użytków zielonych; możliwość obcowania z przyrodą nie zmienioną przez cywilizację; bogactwo oraz różnorodność kultur i obyczajów; dobra tradycyjna kuchnia; rozwijająca się infrastruktura usługowa; korzystne warunki do produkcji zdrowej żywności i lokalizacji „czystego przemysłu”.¹⁶

W granicach Powiatów Wielkich Jezior Mazurskich do Sieci NATURA 2000 zaliczono 21 obszarów, w tym 9 stanowią obszary specjalnej ochrony ptaków (Dyrektywa Ptasia), a 12 specjalne obszary ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa). **Lista obszarów NATURA 2000** w Powiatach Wielkich Jezior Mazurskich znajduje się w **załączniku nr 1.3**.

Analizowane warunki przyrodnicze, w tym jakość gleb, warunki wodne, klimat, rzeźba terenu, typy siedlisk, stopień zalesienia, a także powierzchnia trwałych użytków zielonych w znacznym stopniu determinują kierunki rozwoju Powiatów Wielkich Jezior Mazurskich. Z jednej strony są to ograniczenia organizacyjno-ekonomiczne, nie zawsze racjonalne jest rolnicze użytkowanie terenów (np. o niskiej jakości gleb), leśne (zalesianie gleb urodzajnych), czy przeznaczanie pod zabudowę terenów podmokłych, zalewowych. Z drugiej strony, jak w przypadku trwałych użytków zielonych, istnieją ograniczenia możliwości zmiany użytkowania tych gruntów (wynika to ze zobowiązań wobec UE).

Przyrodnicza charakterystyka Powiatów Wielkich Jezior Mazurskich uwzględniająca tylko trzy wskaźniki, tj.: powierzchnię zbiorników wodnych, stopień lesistości oraz powierzchnię obszarów prawnie chronionych jest charakterystyką niepełną. Jednakże ukazanie, jaki potencjał tkwi w walorach środowiskowo-przyrodniczych tych terenów i jak może być on zaktywizowany jest niezbędne, jeżeli chce się w pełni wykorzystać szanse na tworzenie nowych miejsc pracy tkwiących w tych uwarunkowaniach.

¹³ Zespołami przyrodniczo-krajobrazowymi są fragmenty krajobrazu naturalnego i kulturowego zasługujące na ochronę ze względu na ich walory widokowe lub estetyczne.

¹⁴ Dane Regionalnej Dyrekcji Ochrony środowiska: <http://olsztyn.rdos.gov.pl/>.

¹⁵ Natura 2000 to nowa forma ochrony przyrody (obok istniejących obszarów prawnie chronionych) wprowadzana po wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej. Celem utworzenia ekologicznej sieci Natura 2000 jest ochrona różnorodności biologicznej na terytorium krajów członkowskich Unii Europejskiej. Rodzaje siedlisk przyrodniczych oraz gatunki będące przedmiotami ochrony są wymienione w odpowiednich załącznikach Dyrektywy Siedliskowej (Dyrektywa Rady EWG w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej flory i fauny 92/43/EWG, uchwalona 21 maja 1992 r. zmieniona Dyrektywą 92/62/EWG – w skrócie nazywana Dyrektywą Siedliskową) i Dyrektywy Ptasiej (Dyrektywa 79/409/EWG o ochronie dziko żyjących ptaków, zwana Dyrektywą Ptasia, uchwalona 2 kwietnia 1979 r., a następnie zmodyfikowana dyrektywami 81/854/EWG, 85/411/EWG, 86/122/WEG, 91/244/EWG, 94/24/EWG). W konsekwencji wyznaczono dwa typy obszarów. Pierwszy typ obszarów stanowią specjalne obszary ochrony siedlisk (SOO), tworzone na podstawie Dyrektywy Siedliskowej dla ochrony typów siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk gatunków roślin i zwierząt. Drugi typ obszarów stanowią obszary specjalnej ochrony ptaków (OSO), tworzone na podstawie Dyrektywy Ptasiej dla ochrony siedlisk ptaków. Granice obszarów OSO i SOO mogą się w znacznym stopniu pokrywać, a nawet być identyczne. Ponadto mogą one obejmować część lub całość obszarów i obiektów objętych innymi przewidzianymi przez prawo krajowe formami ochrony (parki narodowe, rezerваты przyrody, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, stanowiska dokumentacyjne, użytki ekologiczne i zespoły przyrodniczo-krajobrazowe).

¹⁶ Informacje Fundacji Zielone Płuca Polski; www.fzpp.pl.

Tym bardziej, że w dokumentach strategicznych rozwoju województwa warmińsko-mazurskiego¹⁷ podkreśla się, że głównym zadaniem Warmii i Mazur jest utrzymanie pozycji lidera w czystości środowiska przyrodniczego. W związku z powyższym wszelkie działania powinny być podporządkowane temu celowi. Chodzi tu głównie o rozwój rolnictwa przyjaznego środowisku, rozwój turystyki dostosowany lokalnie do możliwości sorpcyjnych środowiska (głównie w miesiącach letnich), rozwój przemysłu, przetwórstwa i usług przyjaznych środowisku przyrodniczemu.

III. SPOŁECZNOŚĆ LOKALNA

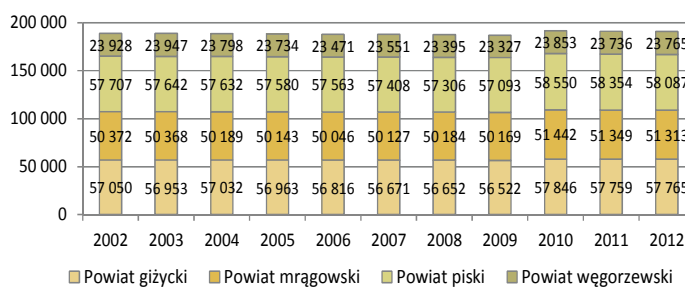
Rozwój gospodarczy danego regionu związany jest z procesami demograficznymi zachodzącymi na jego terenie. Natężenie i kierunki migracji ludności, a w szczególności ludzi młodych, przedsiębiorczych i wykształconych zależą przede wszystkim od przemian gospodarczych. Przejawem zmian demograficznych jest również przyrost naturalny, a także zmiany wieku oraz czasu trwania życia. Poszczególne regiony kraju znajdują się na różnych etapach przeobrażeń demograficznych, a co za tym idzie charakteryzują się różnym stopniem zaawansowania procesów gospodarczych. Stan i struktura zasobów ludzkich jest zatem jednym z wyznaczników przyszłości regionu. Warunkuje nie tylko wspomniany rozwój gospodarczy, ale także społeczny i kulturowy.

1. Ludność

Według stanu na dzień 31 XII 2012 r. na terenach Powiatów Wielkich Jezior Mazurskich mieszkało 190,9 tys. osób, co stanowiło 13,2% ludności województwa warmińsko-mazurskiego. Liczba ludności obszaru objętego diagnozą w latach 2002-2009 stopniowo spadała, by w 2010 r. w porównaniu do 2002 r. wzrosnąć o 1,4%, po czym zaczęła ponownie spadać, jednak w stosunku do 2002 r. w 2012 r. była ona o 1,0% wyższa (Rys. 5). Analizując przestrzenne rozmieszczenie ludności Powiatów Wielkich Jezior Mazurskich odnotowano, iż w 2012 r. największy odsetek ludności mieszkał w powiecie piskim (30,4% ludności obszaru objętego diagnozą).

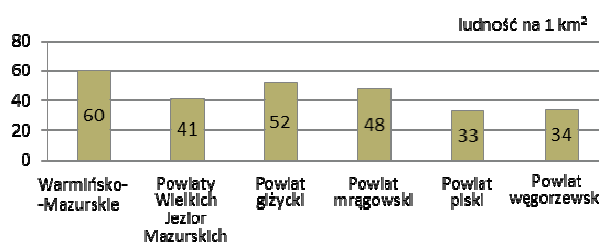
Przeciętna **gęstość zaludnienia** na terenie Powiatów Wielkich Jezior Mazurskich w 2012 r. wynosiła 41 osób na km² i była znacznie niższa niż ta sama wartość dla województwa warmińsko-mazurskiego, gdzie kształtowała się na poziomie 60. Wartość tego wskaźnika była zróżnicowana terytorialnie i wahała się od 33 osób na 1 km² w powiecie piskim do 52 osób na 1 km² w giżyckim (Rys. 6).

W badaniach demograficznych najczęściej wyróżnianymi cechami populacji jest płeć i wiek. Do szczegółowych analiz ludności według tych cech wykorzystuje się piramidę wieku, która pozwala opisać zmiany zachodzące w procesach demograficznych, w tym zjawisko starzenia się społeczeństwa, jak również dokonywać prognoz. Ocena rozkładu wiekowego dostarcza więc wielu informacji o kondycji populacji (Rys. 7).

Rys. 5. Ludność Powiatów Wielkich Jezior Mazurskich w latach 2002-2012 (stan w dniu 31.12.)

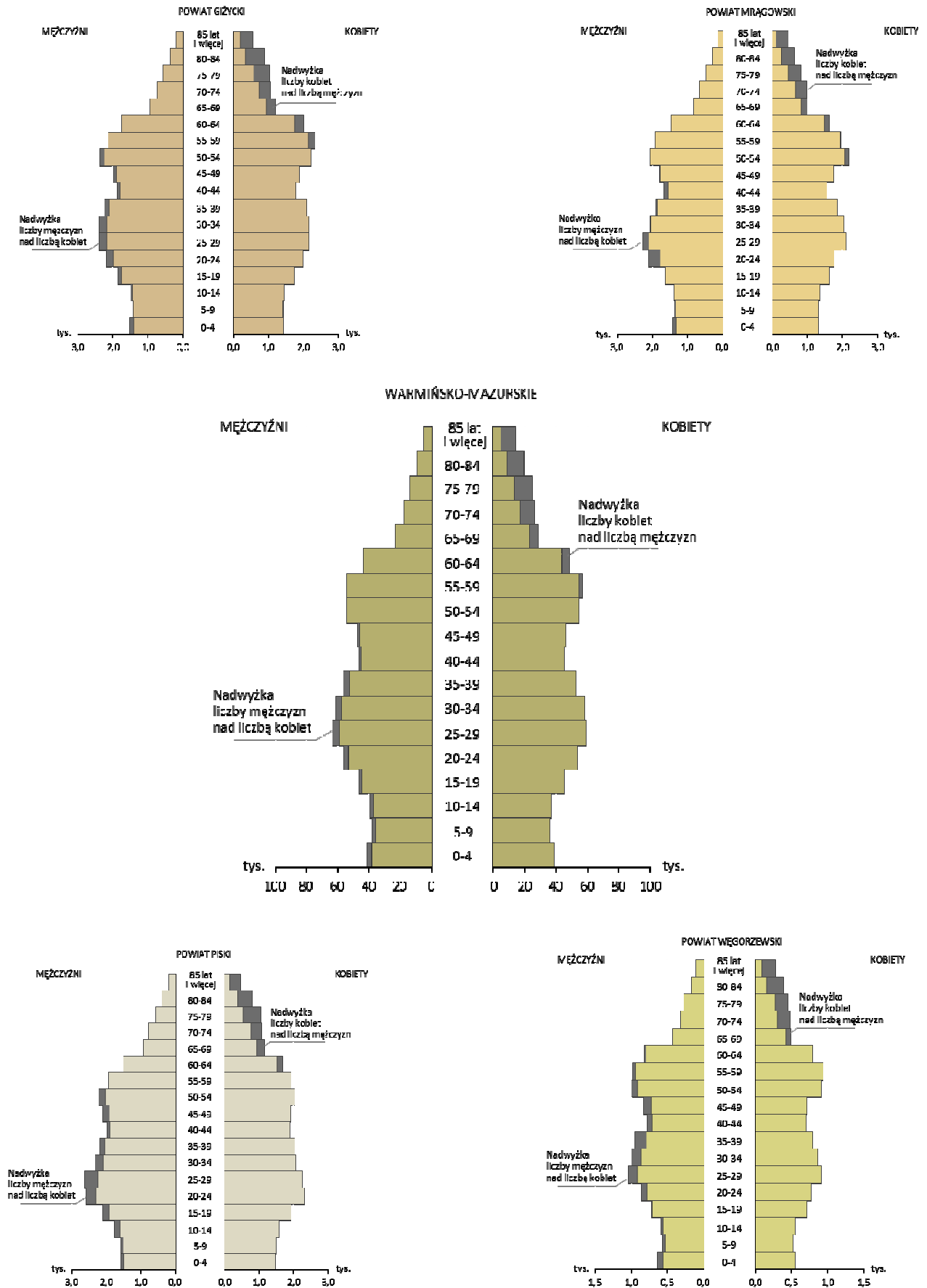
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Rys. 6. Gęstość zaludnienia Powiatów Wielkich Jezior Mazurskich (stan w dniu 31.12.2012 r.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

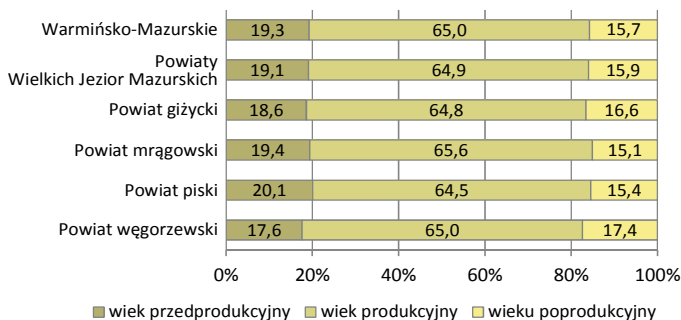
¹⁷ Załącznik do Uchwały nr XXXIV/474/05 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 31 sierpnia 2005 r.

Rys. 7. Ludność według grup wieku w Powiatach Wielkich Jezior Mazurskich (stan w dniu 31.12.2012 r.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS. Rys. 4. Struktura obszarów prawnie chronionych Powiatów Wielkich

Warto w tym miejscu zwrócić uwagę na relacje liczbowe pomiędzy zbiorowością mężczyzn i kobiet. Warunkują one bowiem przyszłe procesy demograficzne, a przede wszystkim liczbę urodzeń i zgonów. Odgrywają także ważną rolę w społeczno-gospodarczym rozwoju regionu. Bardzo dobrym miernikiem opisującym relację liczby mężczyzn do liczby kobiet jest **współczynnik feminizacji**¹⁸. W strukturze ludności mieszkającej na analizowanym terenie udział mężczyzn i kobiet utrzymywał się na zbliżonym poziomie, w wyniku czego w 2012 r. na każdych 100 mężczyzn przypadały 102 kobiety, podczas gdy w województwie 104. Jedynie w powiecie węgorzewskim liczba mężczyzn przewyższała liczbę kobiet.

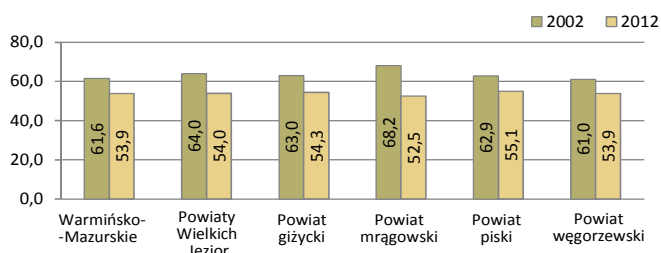

Rys. 8. Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku w Powiatach Wielkich Jezior Mazurskich (stan w dniu 31.12.2012 r.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku na terenie obszaru objętego diagnozą jest zbliżona do struktury w województwie warmińsko-mazurskim. Ludność w wieku przedprodukcyjnym w 2012 r. stanowiła 19,1% ogółu populacji mieszkającej na tym terenie (w województwie – 19,3%), w wieku produkcyjnym 64,9% (w województwie – 65,0%), a w wieku poprodukcyjnym 15,9% (w województwie – 15,7%). W porównaniu do 2002 r. zanotowano spadek liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym, a wzrost liczby ludności w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym, co świadczy m.in. o zachodzącym na tym terenie procesie **starzenia się społeczeństwa**, które w przyszłości będzie mieć poważne skutki społeczno-gospodarcze (Rys. 8).

Najkorzystniejszą strukturą ludności według ekonomicznych grup wieku w 2012 r. charakteryzował się powiat piski, w którym wystąpił największy odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym i jeden z najmniejszych (za powiatem mrągowskim) w wieku poprodukcyjnym (Rys. 8).

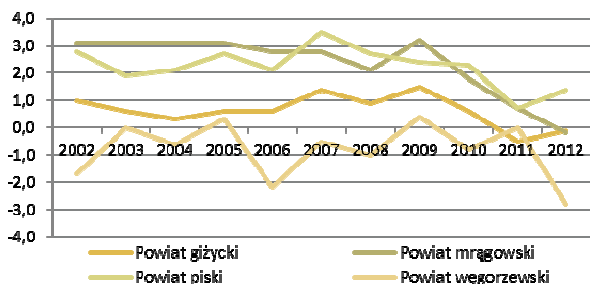
Rys. 9. Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym w Powiatach Wielkich Jezior Mazurskich (stan w dniu 31.12.2012 r.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Kolejnym ważnym podziałem populacji jest struktura ludności według grup wieku. Wyodrębniając określone grupy wiekowe można kierować się cechami ekonomicznymi i stosować podział **ludności według ekonomicznych grup wieku**, wyróżniając ludność w wieku przedprodukcyjnym (0-17 lat), produkcyjnym (mężczyźni – 18-64 lat; kobiety – 18-59 lat) i poprodukcyjnym (mężczyźni – 65 lat i więcej; kobiety – 60 lat i więcej). Zmiany w strukturze wieku ludności dokonujące się według takiego ujęcia poznawczego są ściśle związane z wnioskami dla procesów podażowych rynku pracy.

Wskaźnik obciążenia demograficznego, który ilustruje stosunek liczby ludności w wieku nieprodukcyjnym (przed- i poprodukcyjnym) do liczby ludności w wieku produkcyjnym, w 2012 r. na terenie Powiatów Wielkich Jezior Mazurskich osiągnął wartość 54,0 i kształtował się na prawie identycznym poziomie jak w województwie, gdzie wynosił 53,9. Najwięcej osób w wieku nieprodukcyjnym na każde 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało w powiecie piskim – 55,1. We wszystkich powiatach wartość tego wskaźnika w porównaniu do 2002 r. zmalała (Rys. 9).

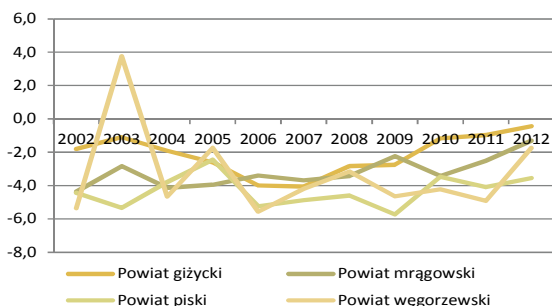
¹⁸ Współczynnik feminizacji wyraża liczbę kobiet przypadających na 100 mężczyzn.

Rys. 10. Przyrost naturalny na 1000 ludności w Powiatach Wielkich Jezior Mazurskich w latach 2002-2012
 Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Przyrost naturalny, mierzony różnicą pomiędzy liczbą żywych urodzeń a liczbą zgonów, w 2012 r. na terenie obszaru objętego diagnozą był ujemny i kształtował się na poziomie -17. Natomiast w przeliczeniu na 1000 osób wyniósł on -0,1 osoby. Wskaźnik ten dodatnią wartość przyjął jedynie w powiecie mrągowym (1,4), w pozostałych natomiast ujemną, a największą w powiecie węgorzewskim (-2,8) (Rys. 10).

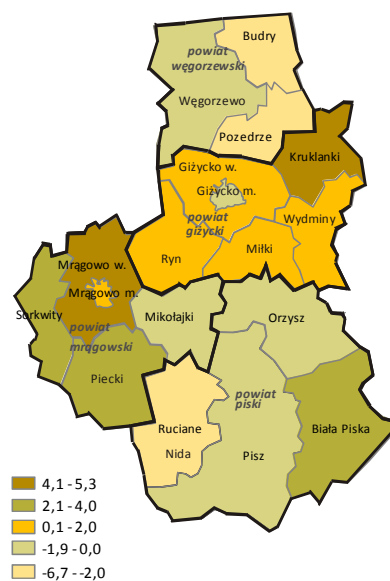
W układzie gminnym w 2012 r. ujemne saldo migracji wystąpiło w gminach Giżycko m. (-1,5), Mikołajki (-1,4), Orzysz (-1,7), Pisz (-0,2), Ruciane-Nida (-2,8), Budry (-4,7), Pozezdrze (-6,7), Węgorzewo (-1,7) (Rys. 11).

Rys. 12. Saldo migracji na 1000 ludności w Powiatach Wielkich Jezior Mazurskich w latach 2002-2012
 Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

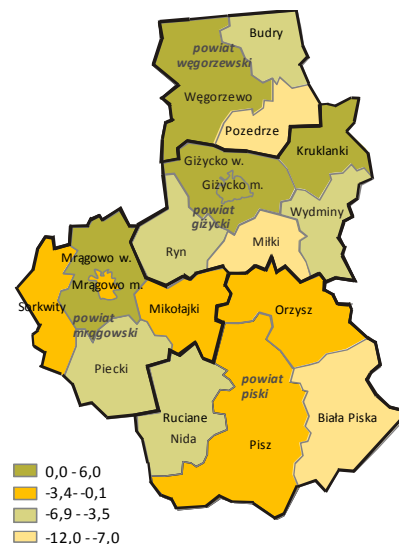
Struktury demograficzne i społeczne oraz stosunki ludnościowe ulegają dość zasadniczym zmianom w następstwie ruchu migracyjnego ludności. Migracje¹⁹ mogą stawać się znaczącym, a nawet dominującym czynnikiem wzrostu populacji określonych regionów. Charakterystyczną cechą migracji jest bezpośredniość i szybkość oddziaływania na składy strukturalne i rozmieszczenie przestrzenne ludności, czego nie można powiedzieć o urodzeniach i zgonach, które mają biologiczne, naturalne uwarunkowania, a jednocześnie są mniejsze w swych rozmiarach ilościowych. Na obszarze objętym analizą odpyły

¹⁹ W miarę pełna obserwacja zjawiska migracji ludności, zarówno wewnętrznych, jak i zagranicznych, jest bardzo utrudniona, ponieważ oficjalna statystyka jest w stanie uchwycić tylko zarejestrowane formalnie przemieszczenia ludności wewnątrz kraju i za granicą. Można zatem sądzić, że te statystycznie uchwytne migracje są tylko niewielką częścią rzeczywistych przemieszczeń migracyjnych ludności Polski. Dlatego też, analizując dane dotyczące migracji można wskazać tylko na pewne kierunki przemieszczeń ludności. Nie można natomiast na podstawie takich rejestrowanych migracji ocenić ilościowej skali zjawiska. W tej sytuacji szczególnie istotne jest, aby analizując zjawiska migracji (rejestrowanej), posługiwać się uśrednionymi danymi dla dłuższego okresu. Takie ujęcie pozwala bowiem w bardziej wiarygodny sposób wskazać ogólnie występujące przestrzenne trendy.

Rys. 11. Przyrost naturalny na 1000 ludności w gminach Powiatów Wielkich Jezior Mazurskich

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

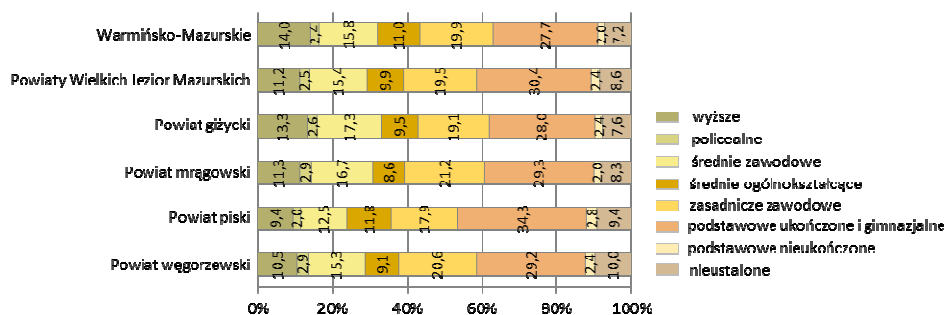
Rys. 13. Saldo migracji na 1000 ludności w gminach Powiatów Wielkich Jezior Mazurskich
 Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

ludności przewyższał napływ, w wyniku czego **saldo migracji** w 2012 r. było ujemne i w przeliczeniu na 1000 ludności wynosiło -1,8 (identycznie jak w województwie). Także we wszystkich powiatach analizowanego obszaru wskaźnik ten w 2012 r. przyjął ujemne wartości i wahał się od -0,4 w powiecie giżyckim do -3,5 w powiecie piskim (Rys. 12).

Do gmin, w których w 2012 r. napływ ludności przewyższał odpływ należy zaliczyć: Giżycko m., Giżycko w., Kruklanki, Mrągowo w., Węgorzewo (Rys. 13).

Ludność według wykształcenia i głównego źródła utrzymania (dane NSP 2011)

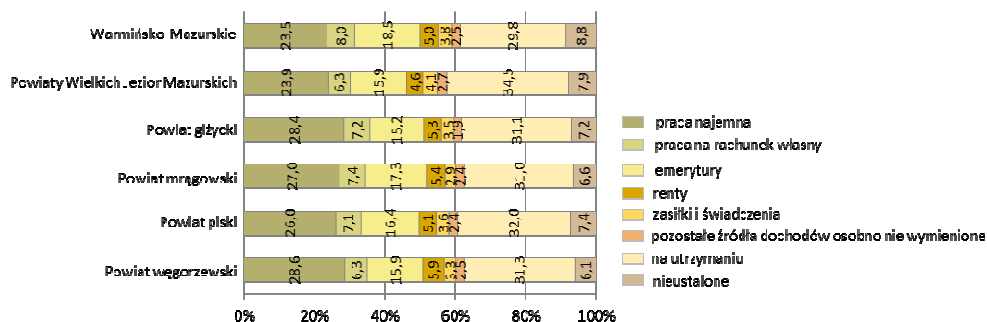
Według danych NSP 2011, 27,9% mieszkańców Powiatów Wielkich Jezior Mazurskich posiadało wykształcenie co najmniej średnie (w województwie – 29,1%), z tego 11,2% posiadało wykształcenie wyższe (w województwie – 14,0%). Znaczny odsetek stanowiły również osoby posiadające wykształcenie podstawowe ukończone i gimnazjalne – 30,4% (w województwie – 27,7%) oraz zasadnicze zawodowe – 19,5% (w województwie – 19,9%). Wśród poszczególnych powiatów najwyższym poziomem wykształcenia charakteryzowali się mieszkańcy powiatu giżyckiego, gdzie 29,5% osób posiadało wykształcenie co najmniej średnie (Rys. 14).

Rys. 14. Struktura ludności Powiatów Wielkich Jezior Mazurskich według poziomu wykształcenia (stan w dniu 31.12.2011 r.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Rozpatrując ludność według głównego źródła utrzymania²⁰ można zauważyć, że największy odsetek stanowiły osoby pozostające na utrzymaniu – 32,0% (w województwie – 31,3%). Kolejne 26,0% stanowiły osoby utrzymujące się z pracy najemnej (w województwie – 28,6%). Emerytura lub renta była głównym źródłem utrzymania dla 21,5% osób (w województwie – 21,8%), z tego większość stanowiły osoby będące na emeryturze (16,4%). Praca na rachunek własny była głównym źródłem dochodu dla 7,1% mieszkańców (w województwie – 6,3%). Około 3,6% osób deklarowało, że utrzymuje się z zasiłków i świadczeń z pomocy społecznej (w województwie – 3,3%) (Rys. 15).

Rys. 15. Struktura ludności Powiatów Wielkich Jezior Mazurskich według głównego źródła utrzymania (stan w dniu 31.12.2011 r.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

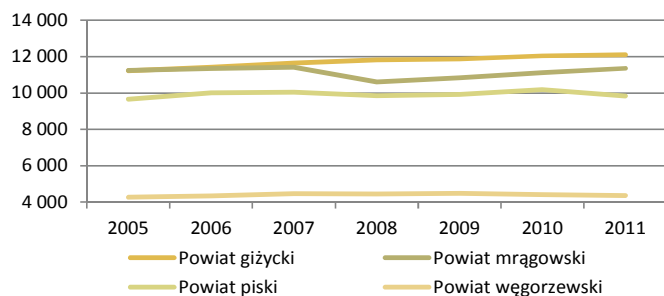
²⁰ Główne źródło utrzymania osoby – jest to źródło przynoszące jej największy zarobek lub dochód. Jeżeli osoba miała w ciągu roku poprzedzającego spis tylko jedno źródło dochodów – było ono jednocześnie jej głównym, a zarazem wyłącznym źródłem utrzymania.

2. Rynek pracy

Ze względu na swoje specyficzne cechy, rynek pracy stanowi podstawę wszystkich analiz społeczno-gospodarczych. Wartości wskaźników opisujących poziom bezrobocia i strukturę zatrudnienia, pozwalają wskazać oraz ocenić problemy społeczno-gospodarcze danego obszaru.

Pracujący i wynagrodzenia

Rynek pracy w Powiatach Wielkich Jezior Mazurskich powoli się rozwija. Według rocznej sprawozdawczości statystycznej w 2011 r. w podmiotach zatrudniających powyżej 9 osób (bez pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie oraz fundacjach,

Wielkich Jezior Mazurskich
w latach 2002-2012
(stan w dniu 31.12.)

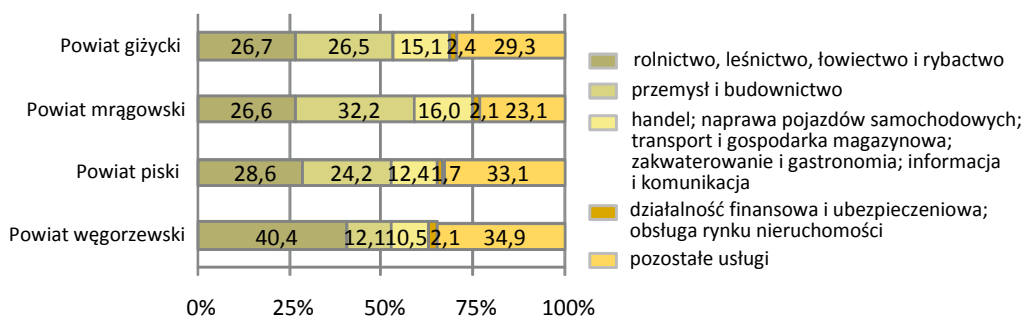
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

stowarzyszeniach i innych organizacjach) pracowało na analizowanym terenie 37648 osób, co stanowiło 11,2% osób pracujących w województwie. W porównaniu do 2005 r. liczba pracujących na obszarze objętym diagnozą wzrosła o 3,5% (w województwie o 4,0%). Wzrost liczby pracujących w analizowanym okresie zanotowano we wszystkich powiatach i wahał się on od 0,9% w powiecie mrągowskim do 7,8% w powiecie giżyckim (Rys. 16).

W strukturze pracujących według rodzajów działalności największy odsetek w 2012 r. stanowili pracujący w pozostałych

usługach – 29,1% (w województwie – 29,8%). W następnej kolejności znalazły się osoby pracujące w rolnictwie i leśnictwie – 28,8% (w województwie – 20,4%), przemyśle i budownictwie – 26,0% (w województwie – 31,0%), handlu; naprawie pojazdów samochodowych; transporcie i gospodarce magazynowej; zakwaterowaniu i gastronomii; informacji i komunikacji – 14,1% (w województwie – 15,7%) i wreszcie w działalności finansowej i ubezpieczeniowej; obsłudze rynku nieruchomości – 2,1% (w województwie – 3,0%) (Rys. 17).

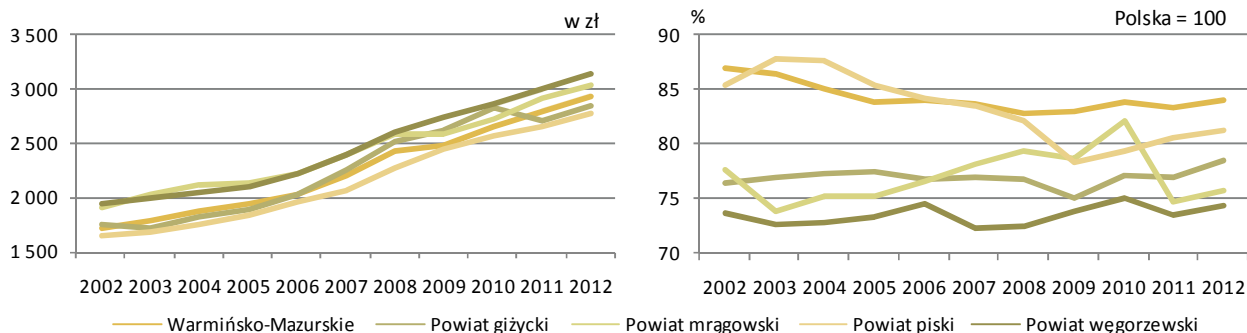
Należy jednak pamiętać, iż dane dotyczące sektorowej struktury zatrudnienia nie obejmują pracujących w małych podmiotach, zatrudniających do 9 osób, których w strukturze gospodarki jest najwięcej. Z tego też względu sformułowanie wniosków jedynie na podstawie posiadanych informacji może być niewystarczające dla oceny stanu zatrudnienia.

Rys. 17. Struktura pracujących w Powiatach Wielkich Jezior Mazurskich (stan w dniu 31.12.2012 r.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

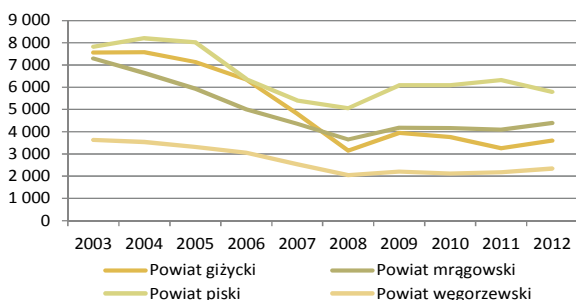
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie²¹ pracowników zatrudnionych w średnich i dużych podmiotach na terenie całego obszaru Powiatów Wielkich Jezior Mazurskich było niższe w badanym okresie od średniego w województwie, co niewątpliwie ma wpływ na poziom życia mieszkańców. W 2012 r. przeciętne wynagrodzenie w powiecie giżyckim wynosiło 2938,61 zł (wzrost o 71,8% w porównaniu do 2002 r.), mrągowskim – 2839,59 zł (o 63,1%), piskim – 3039,30 zł (o 58,8%), węgorzewskim – 2781,46 zł (o 68,7%), natomiast średnie płace w województwie wynosiły 3150,27 zł (o 61,7%). Choć wynagrodzenia mieszkańców tych terenów w ciągu ostatnich lat wzrosły, to nadal w porównaniu do przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w skali kraju są one dużo niższe. Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w relacji do średniej krajowej na obszarze objętym diagnozą wahało się od 74,3% w powiecie węgorzewskim do 81,2% w powiecie piskim (Rys. 18).

Rys. 18. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie w Powiatach Wielkich Jezior Mazurskich w latach 2002-2012
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Bezrobotni zarejestrowani w Powiatowych Urzędach Pracy²²

Bezrobocie to jedno z najważniejszych wyzwań powiatu. Bez pracy w 2012 r. w Powiatach Wielkich Jezior Mazurskich pozostawały łącznie 16123 osoby, co stanowiło 14,2% ogółu bezrobotnych zarejestrowanych w województwie (7870 mężczyzn i 8253 kobiety). Udział osób bezrobotnych w ogólnej liczbie osób w wieku produkcyjnym w 2012 r. w Powiatach Wielkich Jezior Mazurskich wynosił 13,0% (w województwie – 12,0%) i wahał się od 9,6% w powiecie giżyckim do 15,5% w powiecie piskim (Tabl. 1). Należy tutaj zaznaczyć, że duża część rejestrowanego obecnie bezrobocia nie wynika bezpośrednio z rzeczywistego braku miejsc pracy, ale z nowego trendu w gospodarce. Trend ten charakteryzuje się zanikiem zainteresowania osób w wieku produkcyjnym określonymi rodzajami niskopłatnego zatrudnienia lub

Rys. 19. Bezrobotni w Powiatach Wielkich Jezior Mazurskich w latach 2003-2012 (stan w dniu 31.12.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

niechęcią do zdobycia odpowiednich do wymagań rynku pracy, kwalifikacji (najczęściej w ramach zawodów technicznych).²³

²¹ Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto to stosunek sumy wynagrodzeń osobowych brutto, honorariów wypłaconych niektórym grupom pracowników za prace wynikające z umowy o pracę, wypłat z tytułu udziału w zysku lub w nadwyżce bilansowej w spółdzielniach oraz dodatkowych wynagrodzeń rocznych dla pracowników jednostek sfery budżetowej do przeciętnej liczby zatrudnionych w danym okresie; po wyeliminowaniu osób wykonujących pracę nakładczą oraz zatrudnionych za granicą.

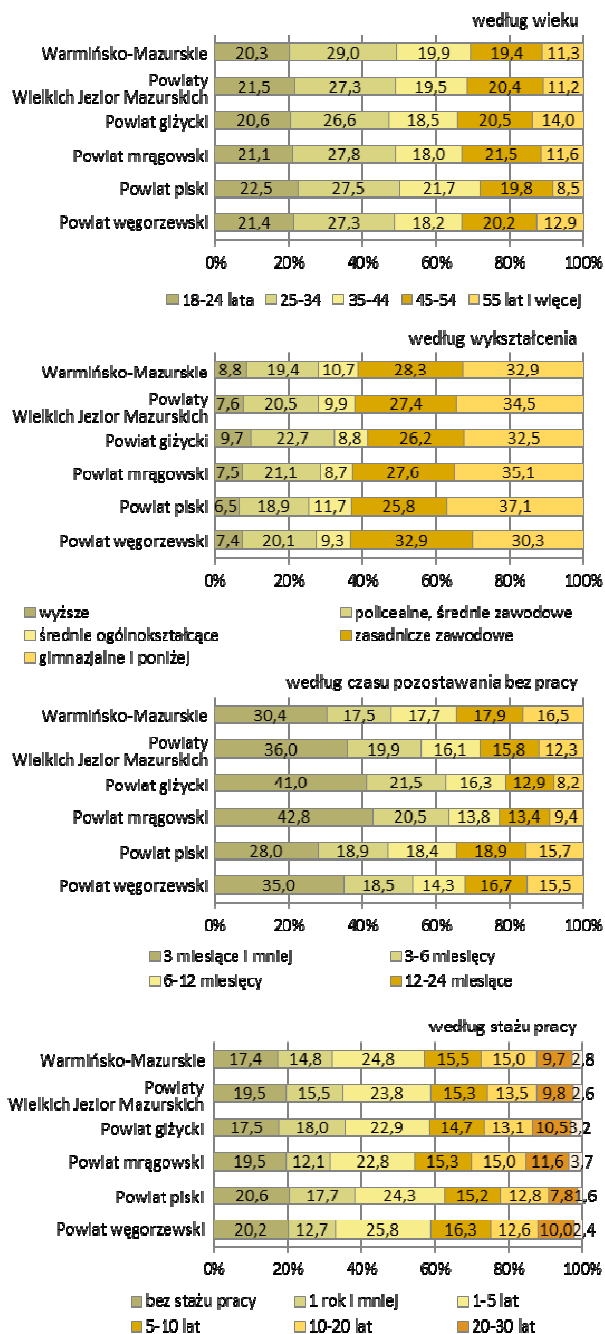
²² Dane o liczbie bezrobotnych zarejestrowanych obejmują osoby, które zgodnie z ustawą z dnia 20 IV 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, obowiązującą od 1 VI 2004 r. (Dz. U. Nr 99, poz. 1001, z późniejszymi zmianami), określone są jako bezrobotne.

²³ Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Mrągowskiego

W 2012 r. w porównaniu do 2003 r. jako osoby bezrobotne w urzędach pracy zarejestrowanych było o 10191 osób mniej. Spadek ten wystąpił we wszystkich powiatach analizowanego obszaru, przy czym najwyższy był w powiecie giżyckim, gdzie liczba bezrobotnych zarejestrowanych spadła o 52,3% (Rys. 19). Przyczyny spadku liczby bezrobotnych to: ich odpływ z powodu podjęcia zatrudnienia, wyjazdu z miejsca zamieszkania w celu poszukiwania pracy, a także migracja zarobkowa do krajów Unii Europejskiej.

Przeciętny bezrobotny mieszkający na obszarze objętym diagnozą w 2012 r. miał 25-34 lata, wykształcenie zasadnicze zawodowe lub gimnazjalne, podstawowe i niepełne podstawowe oraz posiadał staż pracy do 5 lat (Rys. 20).

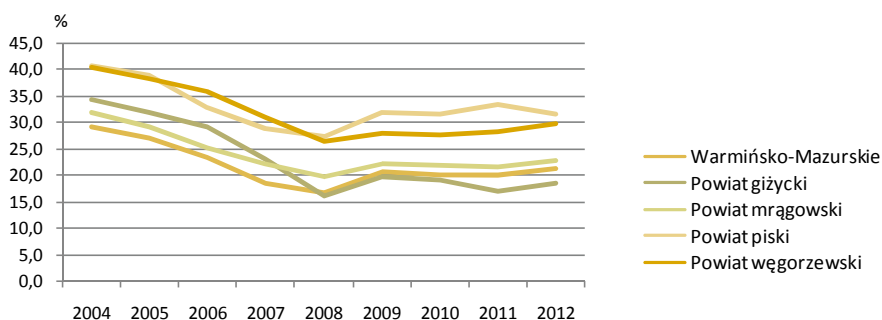
Podstawowym miernikiem zjawiska pozostawania bez pracy jest **stopa bezrobocia**.²⁴ Stopa bezrobocia rejestrowanego w 2012 r. w Powiatach Wielkich Jezior Mazurskich kształtowała się od 18,6% w powiecie giżyckim do 31,4% w powiecie piskim. Średnia stopa dla województwa wyniosła 21,2%. Do 2008 r. we wszystkich powiatach obszaru objętego diagnozą notowany był stopniowy spadek jej wartości, a największy w powiecie giżyckim. W 2009 r. we wszystkich powiatach wystąpił jej wzrost, by w 2010 r. ponownie spaść. Od 2010 r. prawie we wszystkich powiatach notowany jest wzrost stopy bezrobocia. Wyjątek stanowi tu powiat piski, gdzie w 2012 r. w porównaniu do 2011 r. wystąpił niewielki spadek jej wartości (Rys. 21).

Rys. 20. Struktura bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatach Wielkich Jezior Mazurskich (stan w dniu 31.12.2012 r.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

²⁴ Stopa bezrobocia wyraża stosunek liczby bezrobotnych zarejestrowanych do liczby cywilnej ludności aktywnej zawodowo, tj. bez osób odbywających czynną służbę wojskową oraz pracowników jednostek budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego. Stopę bezrobocia podaje się z uwzględnieniem pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie (będących składową cywilnej ludności aktywnej zawodowo) wyszacowanych na podstawie wyników spisów powszechnych.

Rys. 21. Stopa bezrobocia rejestrowanego w Powiatach Wielkich Jezior Mazurskich w latach 2004-2012

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS. Rys. 16. Pracujący w Powiatach

Bezrobocie w głównej mierze jest zjawiskiem strukturalnym wynikającym z braku równowagi pomiędzy podażą pracy (liczbą ludności zainteresowanej i gotowej wykonywać pracę) a popytem na nią (liczbą miejsc pracy, którą oferuje gospodarka w danych warunkach społeczno-ekonomicznych) i ściśle wiąże się ze zmianami zachodzącymi na rynku pracy. Niedopasowanie ilościowe bądź strukturalne (jakościowe) popytu i podaży powoduje trudności na rynku pracy (bezrobocie lub niewykorzystane miejsca pracy). W związku z tym szczególną uwagę należy zwrócić na kwestię planowania systemu edukacyjnego pod kątem dostosowania struktury kształcenia, szkolenia i przekwalifikowywania dla określenia zapotrzebowania gospodarki na zasoby pracy według kwalifikacji zawodowych.

Realizowanie tych zamierzeń wymaga zastosowania sprawnego systemu informacyjnego opartego na weryfikacji i analizie bieżących danych dotyczących poziomu i struktury bezrobocia oraz ofert pracy. W tym celu Powiatowe Urzędy Pracy wykorzystują metodę o nazwie „**Monitoring zawodów deficytowych i nadwyżkowych**”, która oznacza proces systematycznego obserwowania zjawisk zachodzących na rynku pracy dotyczących kształtowania popytu na pracę i podaży zasobów pracy w przekroju zawodowym. Zebrane w tym procesie dane stanowią niezbędne informacje dla prawidłowego funkcjonowania systemów szkolenia bezrobotnych oraz kształcenia zawodowego.²⁵

W 2012 r. do Powiatowego Urzędu Pracy w Giżycku wpłynęły 1363 **oferty pracy**, w Mrągowie – 1222, Pisz – 3060, Węgorzewie – 919. We wszystkich PUP zanotowano wzrost liczby zgłaszanych ofert pracy w porównaniu do 2011 r. Oferty te dotyczyły zarówno zatrudnienia zwykłego jak i subsydiowanego. Struktura pozyskanych ofert pracy według poszukiwanych kwalifikacji zawodowych wskazuje, że największe zapotrzebowanie pracodawców dotyczyło pracowników należących do wielkich grup – pracownicy usług osobistych i sprzedawcy oraz robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy w zawodach: robotnik gospodarczy, robotnik budowlany, sprzedawca, kucharz.

Jak już wspomniano wcześniej, na podstawie gromadzonych danych Powiatowe Urzędy Pracy określają zawody deficytowe (na które występuje na rynku pracy wyższe zapotrzebowanie niż liczba osób poszukujących pracy w danym zawodzie) i nadwyżkowe (na które występuje niższe zapotrzebowanie niż liczba osób poszukujących pracy). Podstawowym miernikiem, który klasyfikuje analizowane grupy zawodów jest względny wskaźnik intensywności deficytu/nadwyżki, wyliczany jako iloraz średniomiesięcznej liczby zarejestrowanych bezrobotnych w zawodzie do średniej miesięcznej liczby ofert pracy w danym zawodzie.

Ranking zawodów deficytowych i nadwyżkowych wykazał, że w 2012 r. w Powiatowych Urzędach Pracy funkcjonujących na analizowanym obszarze w ogólnym zestawieniu zawodów dominują zawody nadwyżkowe, które znacznie przewyższają liczbę zawodów deficytowych.

W poszczególnych powiatach do **zawodów deficytowych** o największym wskaźniku intensywności deficytu, wynoszącym 3 lub więcej, należy zaliczyć:

²⁵ Ranking zawodów deficytowych i nadwyżkowych w powiecie giżyckim w 2012 r. Powiatowy Urząd Pracy w Giżycku, marzec 2013 r.

- 1) w powiecie giżyckim – przedstawiciel władz publicznych, wyżsi urzędnicy i dyrektorzy generalni, kierownik do spraw zarządzania i handlu, ładowacz nieczystości i inni pracownicy przy pracach prostych, sekretarka, operator urządzeń biurowych i pokrewni;
- 2) w powiecie mrągowskim – kierowca samochodu dostawczego, kierowca ciągnika siodłowego, pracownik ochrony fizycznej bez licencji, technik administracji, asystent do spraw księgowości;
- 3) w powiecie piskim (dane za I półrocze 2012 r.) – pozostali pracownicy obsługi biurowej, robotnik gospodarczy, asystent do spraw księgowości, cieśla szalunkowy, opiekun w domu pomocy społecznej, technik prac biurowych, kierowca samochodu dostawczego;
- 4) w powiecie węgorzewskim – sprzątaczką biurową, robotnik drogowy, glazurnik, pomocniczy robotnik polowy, pomoc kuchenna, robotnik gospodarczy, kierowca samochodu dostawczego, robotnik budowlany, pozostali specjaliści do spraw rynku nieruchomości.

W 2012 r. zawodami o najwyższym poziomie deficytu podaży siły roboczej, były takie zawody, jak: kierowca samochodu dostawczego, technik administracji, technik prac biurowych, robotnik gospodarczy. Analizując jednak ten deficyt, należy zauważyć, że w większości przypadków praca w tych zawodach wiąże się z ofertami stażu bądź pracami interwencyjnymi. Warto również podkreślić, że duża część zawodów uznanych za deficytowe wymaga od pracowników specjalistycznych kwalifikacji i umiejętności, które często muszą być potwierdzone dyplomami, świadectwami czy zaświadczeniami z instytucji szkoleniowych.

Do **zawodów nadwyżkowych** o największym wskaźniku intensywności nadwyżki, wynoszącym 0,4 lub więcej, należy zaliczyć:

- 1) w powiecie giżyckim – robotnik pomocniczy w górnictwie, przemyśle, budownictwie i transporcie, pracownik do spraw finansowo-statystycznych i ewidencji materiałowej, kierowca i operator pojazdów, pracownik pomocniczy przygotowujący posiłki, pozostali pracownicy obsługi biura, sprzedawca i pokrewni, pracownik opieki osobistej i pokrewnej, monter, operator maszyn i urządzeń wydobywczych i przetwórczych;
- 2) w powiecie mrągowskim – pomoc kuchenna, robotnik budowlany;
- 3) w powiecie piskim (dane za I półrocze 2012 r.) – księgowy, kelner, kucharz, elektryk, robotnik leśny, fizjoterapeuta, frezer, barman, pracownik socjalny, archiwista;
- 4) w powiecie węgorzewskim – ogrodnik terenów zieleni, asystent osoby niepełnosprawnej, rolnik upraw polowych, rolnik, operator maszyn leśnych, nauczyciel wychowania fizycznego, technik farmacji, sprzedawca, księgowy, fryzjer, monter instalacji sanitarnych.

Wśród zawodów nadwyżkowych odnotowano te, które w wyniku fluktuacji oraz sezonowości zasiły liczbę bezrobotnych. Uwarunkowane jest to również specyfiką lokalnego rynku pracy, który w znacznej mierze charakteryzuje się w kierunkach takich jak: handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi. Należy wymienić tu zawody z obszaru handlu, gastronomii, hotelarstwa, budownictwa, rolnictwa. W tych zawodach mimo ciągłego zapotrzebowania, odnotowuje się nadwyżkę bądź tendencję długotrwałego pozostawania bez pracy (np. sprzedawca, robotnik budowlany, pomoc kuchenna, kucharz, barman). Może to też świadczyć o ogromnej konkurencji wśród osób starających się o zatrudnienie, gdyż pomimo tak wielu ofert pracy nie wszystkim udaje się ją podjąć. Nadwyżka wśród zawodów np. elektryk, frezer, księgowy, technik farmacji może wynikać z dezaktualizacji lub z niewystarczających umiejętności zawodowych lub specjalistycznych uprawnień, które w wyniku ich nie używania, najzwyczajniej się starzeją. Kolejną zależność, która utrudnia dokonanie dogłębnej analizy w tym zakresie, to brak jednolitego nazewnictwa stanowiska pracy w ramach oferty pracy z zawodem. Przykładem jest chociażby pracownik pomocniczy przygotowujący posiłki, pozostali pracownicy obsługi biura. Przedstawiciele tych zawodów podejmują pracę najczęściej, jako pomoc kuchenna, pracownik administracyjny czy technik prac biurowych, itp.

W celu zwiększenia szans osób bezrobotnych na uzyskanie zatrudnienia, podwyższenia dotychczasowych lub nabycia nowych kwalifikacji zawodowych Powiatowe Urzędy Pracy w poszczególnych miastach powiatowych prowadzą działania zmierzające do ograniczenia zjawiska

bezrobocia poprzez programy finansowane ze środków Funduszu Pracy oraz Europejskiego Funduszu Społecznego, w ramach których oferują następujące usługi:

- 1) pośrednictwo pracy,
- 2) poradnictwo zawodowe,
- 3) organizację szkoleń,
- 4) organizację staży,
- 5) przygotowanie zawodowe dorosłych,
- 6) organizację zatrudnienia w ramach prac interwencyjnych,
- 7) organizację robót publicznych,
- 8) organizację prac społecznie użytecznych,
- 9) jednorazowe środki na podjęcie działalności gospodarczej,
- 10) refundację kosztów wyposażenia lub doposażenia stanowiska pracy dla skierowanego bezrobotnego,
- 11) pomoc w aktywnym poszukiwaniu pracy.

Działania te w 2012 r. realizowane były w ramach szerszych projektów:

- 1) w powiecie giżyckim m.in.: projekt systemowy „Praca – najlepszy wybór”;
- 2) w powiecie mrągowskim: projekt systemowy „Aktywność zawodowa – szansą na lepsze jutro”, projekt konkursowy „Niepełnosprawni aktywni na rynku pracy”, projekt konkursowy „Przepis na życie”, projekt konkursowy „Własny biznes – sposób na życie II”, projekt konkursowy „Nasz profesjonalizm – Twój sukces”, projekt konkursowy „Nasz profesjonalizm – Twój sukces. Edycja II”;
- 3) w powiecie piskim projekt „Koniec z biernością – czas na pracę”, projekt „Solidny starter zawodowy”, projekt „Postawmy na młodych”, projekt „Bez barier”, projekt „Przedsiębiorczość – droga do sukcesu”, program specjalny „Praca dla 50-latków”, program „Nowe miejsca pracy dla osób w szczególnej sytuacji na rynku pracy”, program dla „Osób bezrobotnych do 30 roku życia”, program aktywizujący „Osoby długotrwale bezrobotne, osoby bezrobotne bez kwalifikacji zawodowych, bez doświadczenia zawodowego lub bez wykształcenia średniego, osoby bezrobotne samotnie wychowujące najmniej jedno dziecko do 18 roku życia – art. 49 ustawy”, program dla „Osób bezrobotnych powyżej 50 roku życia”, program dla „Osób bezrobotnych do 30 roku życia”, program aktywizujący „Osoby długotrwale bezrobotne, osoby bezrobotne bez kwalifikacji zawodowych, bez doświadczenia zawodowego lub bez wykształcenia średniego, osoby bezrobotne samotnie wychowujące najmniej jedno dziecko do 18 roku życia – art. 49 ustawy”;
- 4) w powiecie węgorzewskim m.in.: projekt „Od dziś – do pracy”, „Program aktywizacji osób długotrwale bezrobotnych”.

Aktywność ekonomiczna ludności

Bieżące badania statystyczne nie pokazują pełnego obrazu rynku pracy, należy więc wiedzę o liczbie osób aktywnych i biernych zawodowo uzupełnić o wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań z 2011 r. łącznie w Powiatach Wielkich Jezior Mazurskich w 2011 r. wśród 161,1 tys. osób w wieku 15 lat i więcej zanotowano 76,7 tys. osób aktywnych zawodowo (60,9 tys. pracujących i 15,8 tys. bezrobotnych) oraz 70,2 tys. biernych zawodowo, czyli pozostających poza siłą roboczą (w tygodniu przeprowadzania spisu powszechnego nie pracowały, nie miały pracy i jej nie poszukiwały, bądź nie pracowały, poszukiwały pracy, ale nie były zdolne/gotowe do jej podjęcia w tygodniu badanym i następnym).

Współczynnik aktywności zawodowej, czyli udział osób aktywnych zawodowo w liczbie ludności w wieku 15 lat i więcej, na badanym terenie wyniósł 52,2% (w województwie – 52,4%) i wahał się od 49,6% w powiecie węgorzewskim do 54,0% w powiecie mrągowskim. **Wskaźnik zatrudnienia** (udział liczby pracujących w grupie osób w wieku 15 lat i więcej) na obszarze objętym diagnozą kształtował się na poziomie 41,5% (w województwie – 43,6%), w poszczególnych powiatach wynosił od 38,7% w powiecie piskim do 45,3% w powiecie mrągowskim (Rys. 22).

Stopa bezrobocia, określająca udział osób pozostających bez pracy w ludności aktywnej zawodowo, według wyników NSP 2011 na badanym obszarze wyniosła 20,5% (w województwie – 16,8%) i wahała się od 16,1% w powiecie mrągowskim do 26,4% w powiecie piskim (Rys. 22).

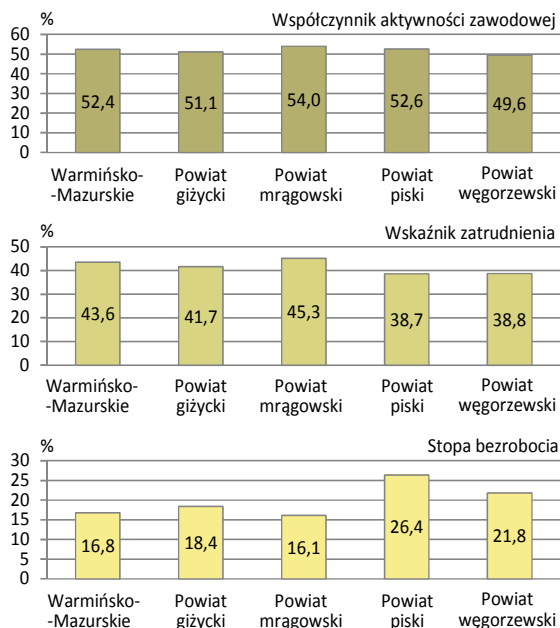
3. Infrastruktura społeczna

Edukacja

W procesie zmian rozwojowych regionów szczególnego znaczenia nabiera poziom dopasowania edukacji do potrzeb rynku. Dostęp do infrastruktury edukacyjnej i jej jakość, zwłaszcza na wyższych poziomach kształcenia, wpływa zarówno na tempo zmian, jak i kształt przyszłego rynku pracy. Potrzeba inwestowania w wiedzę i w jakość kapitału ludzkiego podkreślana jest w każdym dokumencie dotyczącym rozwoju kraju, a tworzenie warunków dla wzrostu konkurencyjności gospodarki opartej na wiedzy uznawane jest za główny cel strategiczny dokonywanych zmian.

Na terenie Powiatów Wielkich Jezior Mazurskich, podobnie jak w innych regionach Polski, w następstwie reformy edukacji²⁶ nastąpiła decentralizacja systemu kształcenia. Zadania w zakresie oświaty i wychowania podzielone zostały pomiędzy samorządy gminne i samorząd powiatowy. W gestii gmin leży całość zagadnień związanych z utrzymaniem szkół podstawowych i gimnazjów (oprócz specjalnych), natomiast powiat w ramach zadań własnych odpowiada za szkolnictwo ponadgimnazjalne oraz podstawowe i gimnazjalne specjalne.

Początkiem drogi edukacyjnej dzieci jest **wychowanie przedszkolne**. Na terenach obszaru Powiatów Wielkich Jezior Mazurskich dostęp do wychowania przedszkolnego w 2012 r. zapewniało 97 placówek wychowania przedszkolnego²⁷, do których uczęszczało łącznie 5440 dzieci. Najwięcej przedszkolaków zanotowano w powiecie giżyckim (1755) i piskim (1577). Tak samo jak przedszkola, w każdym powiecie funkcjonowały szkoły podstawowe: 20 w powiecie giżyckim, 21 w mrągowskim, 25 piskim i 9 w węgorzewskim. Do **szkół podstawowych** w całym regionie uczęszczało 11016 dzieci (o 35,7% mniej niż w 2002 r.). Na obszarze Powiatów Wielkich Jezior Mazurskich w 2012 r. funkcjonowały 43 **gimnazja**, w których uczyło się 6418 osób. Współczynnik skolaryzacji brutto²⁸, wyrażający stopień powszechności

Rys. 22. Aktywność ekonomiczna ludności w Powiatach Wielkich Jezior Mazurskich w 2011 r. (NSP 2011)
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

²⁶ System edukacji w Polsce po reformie ustroju szkolnego zapoczątkowanej 1 września 1999 r., obejmuje:

- 1) przedszkola,
- 2) szkoły podstawowe,
- 3) gimnazja,
- 4) szkoły ponadgimnazjalne (specjalne szkoły przysposabiające do pracy, zasadnicze szkoły zawodowe, licea ogólnokształcące, licea profilowane, technika, szkoły artystyczne),
- 5) uzupełniające licea ogólnokształcące i technika uzupełniające (dla absolwentów zasadniczych szkół zawodowych, dające możliwość uzyskania wykształcenia średniego oraz uzyskania świadectwa dojrzałości i kontynuacji nauki w szkołach policealnych i wyższych),
- 6) szkoły policealne (dla absolwentów, którzy uzyskali średnie wykształcenie),
- 7) szkoły wyższe (dla absolwentów szkół średnich, którzy uzyskali świadectwo dojrzałości).

Do roku szkolnego 2004/2005, a w przypadku techników do roku szkolnego 2005/2006, działały również szkoły ponadpodstawowe (dla absolwentów 8-letniej szkoły podstawowej) dla młodzieży oraz ich oddziały będące obecnie w strukturze szkół ponadgimnazjalnych.

²⁷ Do placówek wychowania przedszkolnego zaliczono przedszkola i oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych, a od roku szkolnego 2008/09 również zespoły wychowania przedszkolnego i punkty przedszkolne

²⁸ Współczynnik skolaryzacji brutto to relacja liczby osób uczących się (stan na początku roku szkolnego) na danym poziomie kształcenia (niezależnie od wieku) do liczby ludności (stan w dniu 31 XII) w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania. Np. współczynnik skolaryzacji brutto dla poziomu szkoły podstawowej wyliczamy dzieląc liczbę wszystkich uczniów szkół podstawowych bez względu na wiek na początku danego roku szkolnego przez liczbę ludności w wieku 7-12 lat (wiek przypisany do tego poziomu) według stanu w dniu 31 XII tego samego roku; wynik podajemy w ujęciu procentowym.

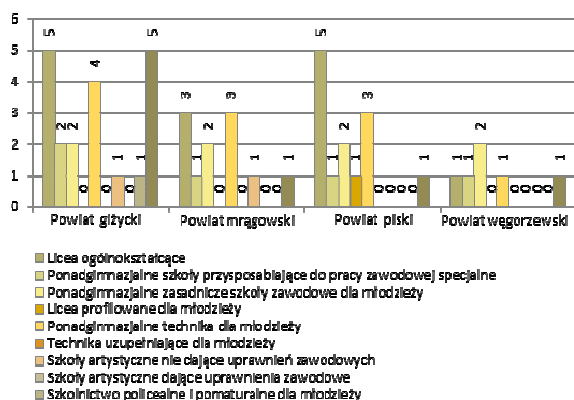
nauczania, zarówno w przypadku szkół podstawowych jak i gimnazjów najwyższe wartości osiągnął w powiecie giżyckim (odpowiednio 99,13% w szkołach podstawowych i 100,75% w gimnazjach), najniższą zaś w powiecie węgorzewskim (94,47% i 97,08%) (Tabl. 1).

W czasach, kiedy wzrasta znaczenie edukacji komputerowej, nie bez znaczenia pozostaje dostępność do infrastruktury teleinformatycznej w szkołach. W Powiatach Wielkich Jezior Mazurskich w szkołach podstawowych średnio na 1 komputer przypadało 6,5 uczniów, podczas gdy w gimnazjach 7,6. Największą dostępność do komputerów w szkołach podstawowych zanotowano w powiecie giżyckim (7,3), a w gimnazjach – w powiecie piskim (9,5) (Tabl. 1).

Kształceniem na poziomach wyższych niż podstawowy i gimnazjalny w 2012 r. na terenie Powiatów Wielkich Jezior Mazurskich zajmowały się następujące szkoły:

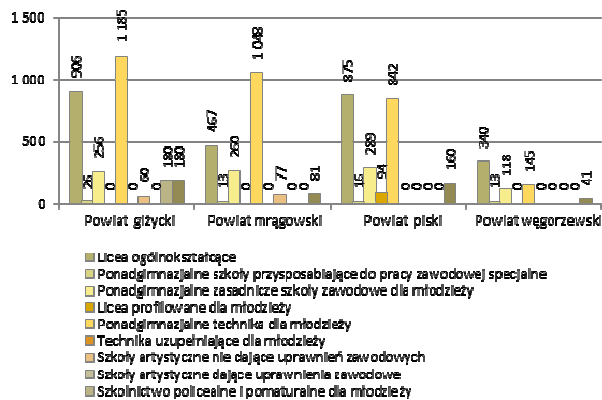
- 1) licea ogólnokształcące – 14 (2588 uczniów),
- 2) szkoły zawodowe – 13 (991 uczniów):
 - a) ponadgimnazjalne zasadnicze szkoły zawodowe – 8 (923 uczniów),
 - b) ponadgimnazjalne szkoły przysposabiające do pracy zawodowej – 5 (68 uczniów),
- 3) średnie szkoły zawodowe – 14 (3451 uczniów):
 - a) licea profilowane dla młodzieży – 1 (94 uczniów),
 - b) ponadgimnazjalne technika dla młodzieży – 11 (3220 uczniów),
 - c) szkoły artystyczne nie dające uprawnień zawodowych – 2 (137 uczniów),
 - d) szkoły artystyczne dające uprawnienia zawodowe – 2 (137 uczniów),
- 4) szkoły policealne i pomaturalne – 9 (642 uczniów):
 - a) dla młodzieży – 1 (180 uczniów),
 - b) dla dorosłych – 8 (462 uczniów).

Szkoły oferujące kształcenie ponadgimnazjalne na analizowanym obszarze znajdują się w każdej gminie. W roku szkolnym 2012/13 na terenie Powiatów Wielkich Jezior Mazurskich funkcjonowała tylko jedna szkoła wyższa – Prywatna Wyższa Szkoła Zawodowa w Giżycku (Rys. 23, 24).

Rys. 23. Szkoły średnie w Powiatach Wielkich Jezior Mazurskich (stan w dniu 30.09.2012 r.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Rys. 24. Uczniowie szkół średnich w Powiatach Wielkich Jezior Mazurskich (stan w dniu 30.09.2012 r.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Porównując proponowane kierunki kształcenia w tych jednostkach z danymi Powiatowych Urzędów Pracy dotyczących zawodów deficytowych i nadwyżkowych można zauważyć niedopasowanie profili do aktualnych potrzeb rynku pracy na tym terenie. W tym zakresie wskazana jest przede wszystkim konieczność aktualizacji ścieżek kształcenia oferowanych w poszczególnych powiatach, w tym m.in. wprowadzenie nowych zawodów i kierunków kształcenia oraz możliwość kształcenia na odległość. **Oferta edukacyjna szkół ponadgimnazjalnych** w Powiatach Wielkich Jezior Mazurskich w roku szkolnym 2012/13 została przedstawiona w załączniku nr 1. 4.

Opieka zdrowotna i pomoc społeczna

Podobnie jak w przypadku edukacji, zadania z zakresu ochrony zdrowia znajdują się zarówno w gestii gmin (opieka podstawowa), jak i powiatu (opieka ponadpodstawowa – szpitalna i specjalistyczna). Zakres

działania i zadania powiatu w zakresie ochrony zdrowia określa ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. 1998 Nr 91 poz. 578, z późn. zm.). Zgodnie z art.4, ust.1, pkt.2 tej ustawy powiat wykonuje określone ustawami zadania publiczne o charakterze ponadgminnym w zakresie promocji i ochrony zdrowia. Szczegółowy zakres kompetencji powiatu w obszarze ochrony zdrowia określają jednak inne ustawy, odnoszące się m.in. do takich zagadnień jak przeciwdziałanie alkoholizmowi, narkomanii, zwalczanie zagrożeń epidemiologicznych, zapewnienie dostępu do opieki ambulatoryjnej.

Opieką szpitalną i specjalistyczną w Powiatach Wielkich Jezior Mazurskich zajmują się:

- 1) w powiecie giżyckim – „Szpital Giżycki Sp. z o.o.”, w którym funkcjonuje 11 oddziałów (w tym SOR), 15 poradni specjalistycznych, 5 pracowni diagnostycznych oraz lądowisko dla śmigłowców ratunkowych;
- 2) w powiecie piskim – Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej Szpital Powiatowy w Piszku posiadający 10 oddziałów (w tym SOR), 16 poradni specjalistycznych (w tym po jednej w Białej Piskiej, Orzyszu i Rucianem-Nida), laboratoria diagnostyczne oraz lądowisko dla śmigłowców ratunkowych;
- 3) w powiecie mrągowskim – Szpital Mrągowski im. Michała Kajki Sp. z o.o., w którym funkcjonuje 6 oddziałów (w tym SOR), 5 poradni specjalistycznych, 4 pracowni specjalistyczne, 1 laboratorium diagnostyczne, sekcja rehabilitacji oraz dział diagnostyki obrazowej;
- 4) w powiecie węgorzewskim – Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej Mazurskie Centrum Zdrowia Szpital Powiatowy w Węgorzewie z 3 oddziałami szpitalnymi, 2 poradniami specjalistycznymi, 2 pracowniami specjalistycznymi i zakładem diagnostyki laboratoryjnej oraz Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej Szpital Psychiatryczny w Węgorzewie.

Na koniec 2011 r. liczba łóżek szpitalny w szpitalach ogólnych (za wyjątkiem Szpitala Psychiatrycznego w Węgorzewie) wynosiła odpowiednio: w powiecie giżyckim – 241, mrągowskim – 134, piskim – 182 i węgorzewskim – 89.

Oprócz szpitali na terenie Powiatów Wielkich Jezior Mazurskich w 2012 r. działało 111 zakładów opieki zdrowotnej oraz 73 praktyki lekarskie (Tabl. 1).

Jednostką organizacyjną powiatu realizującą zadania z zakresu pomocy społecznej zarówno własne jak i z zakresu administracji rządowej jest Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie (PCPR). PCPR posiadają siedziby w każdym z 4 miast powiatowych obszaru objętego diagnozą. Główny obszar zadaniowy PCPR skupia się na pomocy rodzinie i pomocy osobom niepełnosprawnym. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie udziela wsparcia osobom i rodzinom w rozwiązywaniu problemów szczególnie dotyczących:

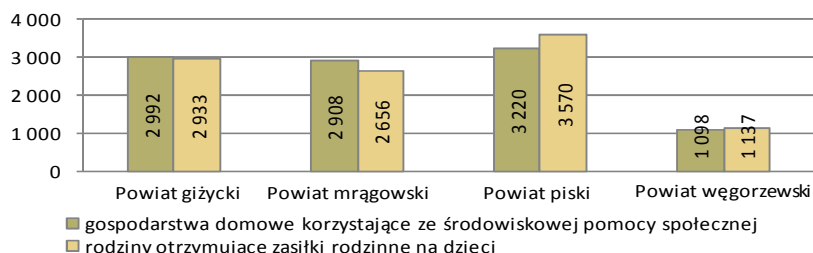
- 1) osób niepełnosprawnych,
- 2) rodzin zastępczych,
- 3) rodzin naturalnych, których dzieci przebywają w placówkach opiekuńczo-wychowawczych i rodzinach zastępczych,
- 4) osób samotnych i chorych wymagających opieki w Domach Pomocy Społecznej,
- 5) osób i rodzin zagrożonych przemocą domową.

Wykaz instytucji i placówek świadczących pomoc rodzinie w Powiatach Wielkich Jezior Mazurskich został zamieszczony w załączniku nr 1.5.

W Powiatach Wielkich Jezior Mazurskich ze środowiskowej pomocy społecznej w 2011 r. skorzystało 10218 gospodarstw domowych, w których mieszkało 28859 osób, tj. 15,1% mieszkańców tego obszaru. Dla porównania w województwie z takiej pomocy korzystało 13,2% mieszkańców. Najwięcej rodzin z pomocy społecznej korzystało w powiecie piskim (3220), najmniej w powiecie węgorzewskim (1098) (Rys. 25).

Z kolei ze świadczeń rodzinnych w Powiatach Wielkich Jezior Mazurskich skorzystało 10296 rodzin, które otrzymały zasiłki rodzinne na 19822 dzieci. Podobnie, jak w przypadku środowiskowej pomocy społecznej najwięcej rodzin z tej formy pomocy skorzystało w powiecie piskim (3570), najmniej w powiecie węgorzewskim (1137) (Rys. 25).

Wraz z rozpadem rodzin rośnie sieroctwo społeczne. Według stanu na dzień 31.12.2012 r. w 240 rodzinach zastępczych w Powiatach Wielkich Jezior Mazurskich umieszczonych było łącznie 354 dzieci. Najwięcej rodzin zastępczych funkcjonowało w powiecie giżyckim – 88, najmniej zaś w powiecie węgorzewskim – 40 (Tabl. 1).

Rys. 25. Pomoc społeczna w Powiatach Wielkich Jezior Mazurskich w 2011 r.

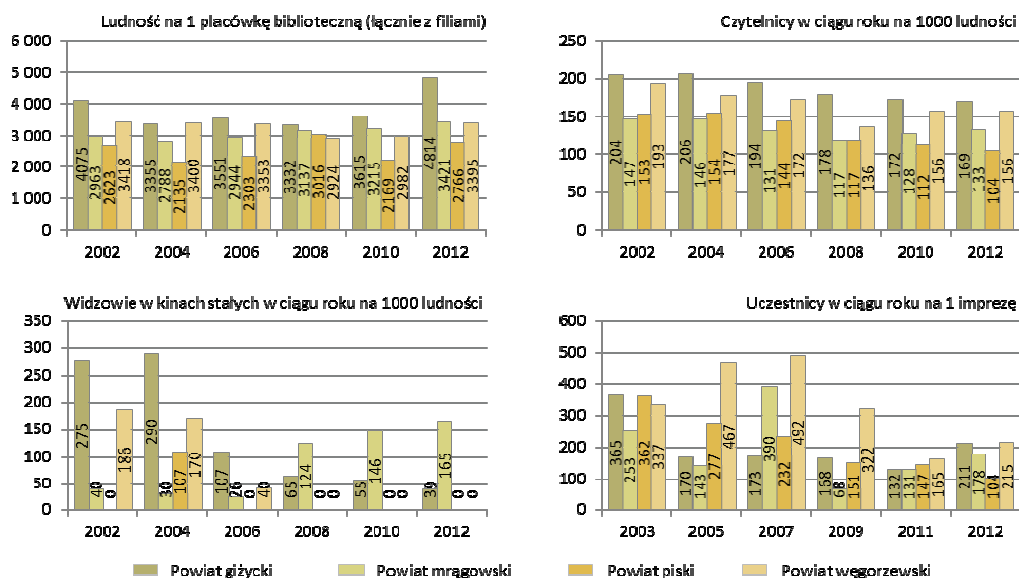
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Kultura

Wśród wielu zadań, które Zarządy Powiatów mają obowiązek realizować, jest upowszechnianie kultury. **Aktywność kulturalna** w Powiatach Wielkich Jezior Mazurskich przejawia się w działalności zarówno instytucji tj. ośrodków kultury, bibliotek, organizacji kultury, jak i twórców ludowych oraz artystów, zespołów i klubów zainteresowań.

W 2012 r. na terenach Powiatów Wielkich Jezior Mazurskich w zakresie kultury działało:

- 1) 41 bibliotek gminnych i ich filii (po 12 w powiecie giżyckim i mrągowskim, 11 w powiecie piskim, 6 w powiecie węgorzewskim),
- 2) 8 muzeów (Muzeum Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego w Leśniczówce Pranie, Muzeum Reformacji Polskiej w Mikołajkach, Muzeum Sprzętu Wojskowego w Mrągowie, Muzeum Warmii i Mazur oddział w Mrągowie, Muzeum im. Michała Kajki w Ogródku, Muzeum Ziemi Piskiej w Piszcu, Muzeum Regionalne im. Walentyny Dermackiej z Sapiechów w Pieckach, Zamek Ryn, Muzeum Kultury Ludowej w Węgorzewie)
- 3) 3 kina stałe (w Mikołajkach, Mrągowie i Rynie),
- 4) 36 instytucji kultury, tj. domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic (25 w powiecie giżyckim, po 4 w powiecie mrągowskim i piskim, 3 w powiecie węgorzewskim).

Rys. 26. Wybrane wskaźniki dotyczące kultury w Powiatach Wielkich Jezior Mazurskich

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Ośrodki Kultury w zdecydowanej większości organizują święta rocznicowe i okazjonalne, prowadzą warsztaty taneczne, plastyczne, zajęcia muzyczne, wokalne, recytatorskie oraz zajęcia teatralne. Przy

domach i ośrodkach kultury Powiatów Wielkich Jezior Mazurskich w 2012 r. działało 169 kół zrzeszających 2597 członków oraz 221 zespołów artystycznych zrzeszających 2419 członków. W 2012 r. instytucje te zorganizowały łącznie 2344 imprezy, w których uczestniczyło 421,3 tys. osób. Na jedną imprezę na obszarze objętym diagnozą przypadło średnio 180 osób (najmniej w powiecie piskim – 104 osoby, najczęściej w węgorzewskim – 215) (Tabl. 1, Rys. 26).

Do najważniejszych imprez kulturalnych obszaru należy zaliczyć:

1. Międzynarodowy Festiwal Muzyki Country w Mrągowie,
2. Przegląd twórczości kabaretowej Mazurska Noc Kabaretowa w Mrągowie,
3. Festiwal Rockowy „Union of Rock” w Węgorzewie,
4. Festiwal Piosenki Żeglarskiej w Mikołajkach,
5. Festiwal Kultury Kresowej w Mrągowie.

Bezpieczeństwo publiczne

Zadania związane z ochroną ludności, zapobieganiem zagrożeniom życia i zdrowia oraz zapewnienia bezpieczeństwa publicznego, zgodnie z art. 38a ustawy z 5 czerwca 1998 r. *o samorządzie powiatowym* (Dz. U. 1998 Nr 91 poz. 578, z późn. zm.), należą do podstawowych zadań powiatu.

Do podstawowych jednostek czuwających nad bezpieczeństwem w Powiatach Wielkich Jezior Mazurskich należą:

1. Sądy Rejonowe w Giżycku i Mrągowie,
2. Wydziały Zamiejscowe w Piszcu Sądu Rejonowego w Szczytnie,
3. Wydziały Zamiejscowe w Węgorzewie Sądu Rejonowego w Giżycku,
4. Prokuratury Rejonowe w Giżycku, Mrągowie i Piszcu,
5. Komendy Powiatowe Policji w Giżycku, Mrągowie, Piszcu i Węgorzewie,
6. Komendy Powiatowe Państwowej Straży Pożarnej w Giżycku, Mrągowie, Piszcu i Węgorzewie,
7. Ochotnicze Straże Pożarne,
8. Straż Miejska w Mrągowie, Giżycku, Piszcu i Węgorzewie,
9. Centrum Zarządzania Kryzysowego Starostwa Powiatowego w Giżycku,
10. Centrum Zarządzania Kryzysowego Starostwa Powiatowego w Mrągowie,
11. Wydział Zarządzania Kryzysowego Starostwa Powiatowego w Piszcu,
12. Samodzielne stanowisko ds. zarządzania Kryzysowego i Obrony Cywilnej Starostwa Powiatowego w Węgorzewie,
13. Mazurskie Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe.

Działalność w dużej mierze profilaktyczną (nie wykluczając zarazem doraźnej likwidacji szkód), realizują również pozostałe powiatowe służby i inspekcje, wykonujące swoje zadania, poprzez zaplanowane a także bieżące kontrole faktycznego stanu rzeczy w danej dziedzinie tj.:

1. Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni w Giżycku, Mrągowie, Piszcu i Węgorzewie,
2. Powiatowe Inspektoraty Weterynarii w Giżycku, Mrągowie, Piszcu i Węgorzewie,
3. Powiatowe Inspektoraty Nadzoru Budowlanego w Giżycku, Mrągowie, Piszcu i Węgorzewie.

Jak już wcześniej wspomniano, każde z miast powiatowych funkcjonujących na analizowanym terenie posiada Komendę Powiatową Straży Pożarnej oraz Komendę Powiatową Policji. Ponadto jednostki Straży Pożarnej działające w Giżycku, Mrągowie, Piszcu i Węgorzewie, wspierane są przez liczne jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej działające na obszarze objętym diagnozą. **Wykaz jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej** działających na terenie Powiatów Wielkich Jezior Mazurskich zamieszczono w załączniku nr 1.6.

Komenda Powiatowa Straży Pożarnej w Giżycku funkcjonuje na terenie gmin: Giżycko, Kruklanki, Miłki, Ryn oraz Wydminy. W skład komendy wchodzi również Jednostka Ratowniczo-Gaśnicza w Giżycku.²⁹ Teren działania Komendy Powiatowej w Mrągowie obejmuje obszar czterech gmin: Mikołajki, Mrągowo, Piecki i Sorkwity. W strukturach Komendy Powiatowej działa również Jednostka Ratowniczo-Gaśnicza. Na terenie powiatu mrągowskiego funkcjonują 23 jednostki Ochotniczej Straży

²⁹ Informacje Komendy Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Giżycku; www.straz.gizycko.pl.

Pożarnej.³⁰ Komenda Powiatowa Straży Pożarnej w Piszu swym działaniem obejmuje gminy: Biała Piska, Orzysz, Pisz i Ruciane-Nida. Jedną z komórek organizacyjnych KP PSP Pisz jest Jednostka Ratowniczo-Gaśnicza. W powiecie piskim działa 30 jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej. Zasięg działania Komendy Powiatowej Straży Pożarnej w Węgorzewie obejmuje 3 gminy: Budry, Pozezdrze, Węgorzewo. W skład komendy wchodzi również Jednostka Ratowniczo-Gaśnicza w Węgorzewie. Na terenie powiatu działa również 10 Jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej.

Komendy Powiatowe Policji w Giżycku, Mrągowie, Pisz i Węgorzewie zasięgiem swego działania obejmują odpowiednio obszar powiatu giżyckiego, mrągowskiego, piskiego i węgorzewskiego. W 2011 r. na terenie objętym diagnozą odnotowano łącznie 4526 przestępstw, co stanowiło 11,5% ogółu czynów karalnych w województwie. Liczba przestępstw w powiatach giżyckim, mrągowskim i piskim utrzymywała się na bardzo zbliżonym poziomie (ok. 1300), natomiast w powiecie węgorzewskim w 2011 r. odnotowano 511 przestępstw. Na 1000 mieszkańców danego powiatu przypadało odpowiednio w powiecie mrągowskim – 26 przestępstw, giżyckim i piskim po 23, węgorzewskim – 22. Pozytywnym zjawiskiem jest stosunkowo wysoka wykrywalność przestępczości³¹ wynosząca odpowiednio: w powiecie giżyckim – 61,7%, w mrągowskim – 73,0%, w piskim – 72,6%, a w węgorzewskim – 76,4% (Tabl. 1).

Wśród ogółu popełnionych przestępstw najwięcej miało charakter kryminalny. Ich liczba w 2011 r. wahała się od 59,8% w powiatach piskim i węgorzewskim do 65,8% w powiecie giżyckim. Pozostałe przestępstwa należały do grupy przestępstw gospodarczych. We wszystkich powiatach wśród czynów o charakterze kryminalnym, największy odsetek stanowiły kradzieże cudzej rzeczy, których udział w 2011 r. na całym terenie wynosił 18,0% i wahał się od 14,8% w powiecie węgorzewskim do 18,9% w powiecie piskim (Tabl. 1).

Ważną jednostką zajmującą się bezpieczeństwem na obszarze objętym diagnozą jest Mazurskie Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe (MOPR), które prowadzi działania w ramach ratownictwa wodnego na obszarze Wielkich Jezior Mazurskich. Głównym celem działalności jest organizowanie pomocy i ratowanie osób, które uległy wypadkowi lub są narażone na niebezpieczeństwo na obszarach wodnych oraz prowadzenie działalności profilaktycznej i edukacyjnej dotyczącej bezpieczeństwa nad wodą. MOPR realizuje swoje cele m.in. poprzez:

- 1) organizowanie wodnej specjalistycznej służby ratowniczej oraz gaszenia pożarów obiektów pływających;
 - 2) kierowanie, koordynowanie i bezpośrednie prowadzenie działań ratowniczych w ramach ratownictwa wodnego;
 - 3) prowadzenie działalności profilaktycznej i edukacyjnej dotyczącej bezpieczeństwa na obszarach wodnych i ochrony środowiska wodnego;
 - 4) prowadzenie dokumentacji działań ratowniczych, oraz rejestru działań ratowniczych;
 - 5) ujawnianie zagrożeń w zakresie bezpieczeństwa osób przebywających na obszarach wodnych i przekazywanie informacji o tych zagrożeniach właściwej radzie gminy;
 - 6) współdziałanie z organami administracji rządowej, samorządowej i innymi podmiotami do obowiązków, których należy zapewnienie bezpieczeństwa i porządku na obszarach wodnych oraz ochrona środowiska wodnego i bezpieczeństwa przeciwpożarowego;
 - 7) nadawanie stopni ratowniczych, wydawanie dokumentów potwierdzających zdobyte uprawnienia oraz określenia uprawnień do prowadzenia działań ratowniczych, w zależności od posiadanych kwalifikacji;
 - 8) prowadzenie szkoleń oraz doskonalenie umiejętności ratowniczych;
 - 9) działalność wśród dzieci i młodzieży w zakresie oświaty i wychowania, kultury fizycznej i sportu.
- Bazy ratownicze zlokalizowane są w Giżycku, Mikołajkach, Harszu i Pisz.³²

³⁰ Informacje Komendy Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Mrągowie; www.straz.mragowo.pl.

³¹ Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw jest to stosunek liczby przestępstw wykrytych w danym roku (łącznie z wykrytymi po podjęciu z umorzenia) do liczby przestępstw stwierdzonych w danym roku, powiększonej o liczbę przestępstw stwierdzonych w podjętych postępowaniach, a umorzonych w latach poprzednich z powodu niewykrycia sprawców.

³² *Strategia Rozwoju Powiatu Piskiego*

W celu zwiększenia bezpieczeństwa na akwenach wodnych Regionalny Zarząd Gospodarski Wodnej w Warszawie 12 lipca 2011 r. uruchomił **system ostrzegania przed niebezpiecznymi zjawiskami atmosferycznymi** obejmujący swoim zasięgiem Wielkie Jeziora Mazurskie. System ostrzegania składa się z 17 masztów z umieszczonymi na nich lampami. Pulsujące światło jest widoczne na odległość 8-9 km w każdych warunkach, niemal z każdego punktu na Wielkich Jeziorach Mazurskich.

4. Kapitał społeczny

Stopień aktywności społecznej mieszkańców Powiatów Wielkich Jezior Mazurskich można określić między innymi na podstawie ich zaangażowania w tworzenie, rozwijanie i funkcjonowanie organizacji pozarządowych³³ oraz na podstawie frekwencji wyborczej.

Organizacje pozarządowe, obok sektora publicznego i prywatnego, są odrębnym sektorem działającym na rzecz dobra publicznego. Są one podstawą dla rozwoju lokalnych społeczności, zrzeszają najaktywniejszych i najbardziej zaangażowanych w sprawy społeczne mieszkańców danego środowiska, a podejmowane przez nie działania aktywizują, i jednocześnie integrują społeczność lokalną. Stanowią również uzupełnienie działań podejmowanych przez lokalne samorządy. Współpraca jednostek samorządowych z organizacjami pozarządowymi jest szansą na poprawę sytuacji i jakości życia mieszkańców lokalnej społeczności. W celu lepszej organizacji współpracy między samorządem a instytucjami pozarządowymi każdy z powiatów opracował program współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego, którego podstawę prawną stanowi ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. *o działalności pożytku publicznego i wolontariacie* (Dz. U. 2010 Nr 234 poz.1536, z późn. zm.). Ponadto, za wyjątkiem Starostwa Powiatowego w Giżycku i w Mrągowie, przy pozostałych Starostwach Powiatowych działa Rada Organizacji Pozarządowych, która reprezentuje sektor NGO w powiecie przed organami administracji publicznej, wspiera działalność tych organizacji, a także podejmuje działania integrujące sektor.

Organizacje pozarządowe, można podzielić na działające w obszarach: sportu i turystyki, edukacji i kultury, ochrony środowiska, przedsiębiorczości, zdrowia, pomocy społecznej i pomocy osobom potrzebującym (inwalidom, rencistom i kombatantom). Na terenie Powiatów Wielkich Jezior Mazurskich funkcjonowały łącznie **474 organizacje pozarządowe** (wraz z Ochotniczą Strażą Pożarną – 549), w tym odpowiednio:

- 1) w powiecie giżyckim – 169 (181 uwzględniając OSP),
- 2) w powiecie mrągowskim – 134 (157 razem z OSP),
- 3) w powiecie piskim – 109 (139 z OSP),
- 4) w powiecie węgorzewskim – 62 (72 z OSP).

Większość z organizacji ma siedziby na terenach gmin: Giżycko, Mrągowo, Pisz i Węgorzewo, swoją działalność kierują jednak również na obszary gmin sąsiadujących. **Wykaz organizacji pozarządowych** prowadzących aktywność na terenie Powiatów Wielkich Jezior Mazurskich znajduje się w **załączniku nr 1.7**.

³³ Zgodnie z ustawą z dnia 24 kwietnia 2003 r. *o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie* (Dz. U. 2010 Nr 234 poz. 1536, z późn. zm.) organizacjami pozarządowymi są niebędące jednostkami sektora finansów publicznych, w rozumieniu ustawy o finansach publicznych, niedziałające w celu osiągnięcia zysku – osoby prawne lub jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, którym odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną, w tym fundacje i stowarzyszenia (za wyjątkiem partii politycznych, związków zawodowych i organizacji pracodawców, samorządów zawodowych, fundacji utworzonych przez partie polityczne). Działalność pożytku publicznego może być prowadzona także przez:

- 1) osoby prawne i jednostki organizacyjne działające na podstawie przepisów o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, o stosunku Państwa do innych kościołów i związków wyznaniowych oraz o gwarancjach wolności sumienia i wyznania, jeżeli ich cele statutowe obejmują prowadzenie działalności pożytku publicznego;
- 2) stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego;
- 3) spółdzielnie socjalne;
- 4) spółki akcyjne i spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz kluby sportowe będące spółkami działającymi na podstawie przepisów ustawy z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie (Dz. U. Nr 127 poz. 857, z późn. zm.), które nie działają w celu osiągnięcia zysku oraz przeznaczają całość dochodu na realizację celów statutowych oraz nie przeznaczają zysku do podziału między swoich udziałowców, akcjonariuszy i pracowników.

Stopień aktywności obywatelskiej mieszkańców Powiatów Wielkich Jezior Mazurskich określić można na podstawie analizy **frekwencji wyborczej** w wyborach rządowych i samorządowych. W głosowaniu w dniu 9.10.2011 r. w wyborach do Sejmu RP wzięło udział łącznie 62088 osób. Frekwencja wyniosła średnio 40,73% i była niższa od wojewódzkiej o 1,64 pp. W wyborach samorządowych (w głosowaniu z dnia 21.11.2010 r.) udział wzięło 50,26% mieszkańców uprawnionych do głosowania. Był to o 2,71 pp. wyższy odsetek niż w województwie, co może świadczyć o dość wysokiej świadomości społecznej i odpowiedzialności za rozwój regionu.

Frekwencja w wyborach do Sejmu RP i w wyborach samorządowych

WYSZCZEGÓLNIENIE	Wybory do Sejmu RP z 9.10.2011 r.			Wybory samorządowe – głosowanie w dniu 21.11.2010 r.		
	liczba wyborców	liczba kart ważnych	frekwencja wyborcza w %	liczba wyborców	liczba kart oddanych	frekwencja wyborcza w %
Powiat giżycki	46299	19690	42,53	46575	22188	47,64
Giżycko m.	24147	11753	48,67	24218	10605	43,79
Giżycko w.	6384	2488	38,97	6429	3149	48,98
Kruklanki	2544	866	34,04	2550	1326	52,00
Miłki	3104	999	32,18	3154	1752	55,55
Ryn	4844	1635	33,75	4850	2403	49,55
Wydminy	5276	1949	36,94	5374	2953	54,95
Powiat mrągowski	40752	16870	41,40	41027	20888	50,91
Mrągowo m.	17794	8593	48,29	18079	8664	47,92
Mikołajki	6882	2590	37,63	6879	3418	49,69
Mrągowo w.	6073	2130	35,07	6088	2801	46,01
Piecki	6284	2268	36,09	6253	3497	55,93
Sorkwity	3719	1289	34,66	3728	2508	67,27
Powiat piski	45967	18471	40,18	46356	25694	55,43
Biała Piska	9535	3408	35,74	9608	5556	57,83
Orzysz	7566	3042	40,21	7676	3770	49,11
Pisz	21906	8998	41,08	22045	12302	55,8
Ruciane-Nida	6960	3023	43,43	7027	4066	57,86
Powiat węgorzewski	19411	7057	36,36	19578	8392	42,86
Budry	2471	723	29,26	2530	1465	57,91
Pozezdrze	2827	975	34,49	2857	1574	55,09
Węgorzewo	14113	5359	37,97	14191	5353	37,72
Razem	152429	62088	40,73	153536	77162	50,26
Województwo	1146728	485881	42,37	1148432	546095	47,55

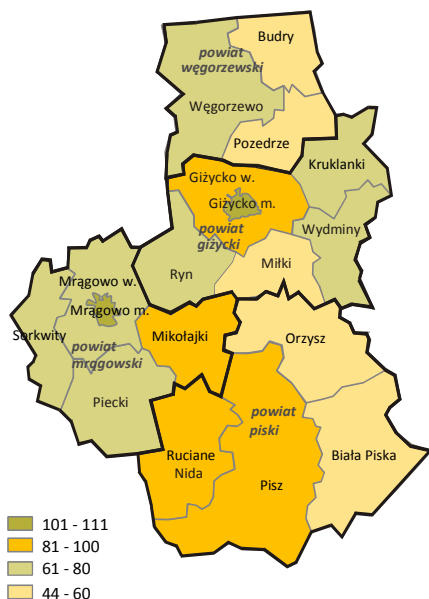
Źródło: Dane Państwowej Komisji Wyborczej; www.wybory2011.pkw.gov.pl, www.wybory2010.pkw.gov.pl.

IV. GOSPODARKA

1. Charakterystyka ekonomiczna obszaru

Możliwości gospodarczego rozwoju analizowanych powiatów tkwią przede wszystkim w ich zasobach naturalnych oraz kapitale ludzkim. Jak już podkreślono we wcześniejszych rozdziałach lokalizacja powiatów w jednym z najczystszych ekologicznie regionów Polski, wśród licznych jezior i lasów, stanowi podstawowy atut na rzecz rozwoju funkcji rolniczych i turystycznych. Unikalne walory przyrodnicze nie kolidują także z rozwojem działalności o charakterze produkcyjnym oraz z szeroko rozumianymi usługami rynkowymi. Szczególne znaczenie na tym terenie może mieć przetwórstwo rolno-spożywcze, leśnictwo, przetwórstwo drewna, handel oraz usługi budowlane. Wizytówką tych terenów jest również przemysł drzewny, głównie meblarski. Powiaty Wielkich Jezior Mazurskich posiadają bowiem niezwykle dogodne warunki do funkcjonowania przedsiębiorstw z branży drzewnej, tj. odpowiedni klimat, bazę surowców

własnych oraz sąsiedztwo województw z dużymi kompleksami leśnymi pozwalające na współpracę producentów i kooperantów, a także rozwiniętą infrastrukturę techniczną oraz kilkudziesięcioletnie tradycje. Ponadto położenie obszaru objętego diagnozą przy granicy z Obwodem Kaliningradzkim powinno sprzyjać podejmowaniu różnych inicjatyw gospodarczych.

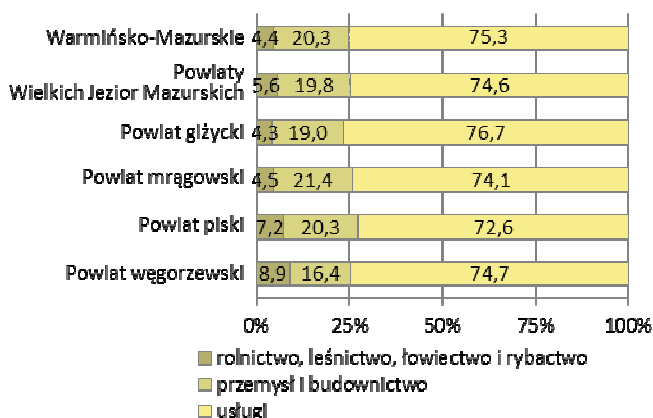
Rys. 27. Podmioty gospodarki narodowej na 1000 ludności w gminach Powiatów Wielkich Jezior Mazurskich (stan w dniu 31.12.2012 r.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Na obszarze Powiatów Wielkich Jezior Mazurskich 31.12.2012 r. w rejestrze REGON zarejestrowanych było 15838 podmiotów gospodarki narodowej, co stanowiło 13,2% ogółu podmiotów zarejestrowanych w województwie. W porównaniu do 2002 r. liczba jednostek działających na analizowanym terenie wzrosła o 6,8% (w województwie o 11,1%). Średnio na 1000 mieszkańców na tym terenie przypadały 83 podmioty. Wartość tego wskaźnika ukształtowała się na identycznym poziomie jak w województwie. Analizując przestrzenne zróżnicowanie liczby podmiotów można zauważyć, że najwięcej firm prowadziło działalność w powiecie giżyckim (33,7%) oraz powiecie mrągowskim (29,6%). W tych samych powiatach zanotowano również najwyższy wskaźnik liczby podmiotów przypadających na 1000 mieszkańców, wynoszący odpowiednio 92 i 91. Można więc stwierdzić, że tereny te na tle województwa są obszarami dość dobrze rozwiniętymi pod względem rozwoju przedsiębiorczości. Wskaźnik ten na terenie pozostałych powiatów ukształtował się na poziomie 71 w powiecie piskim i 70 w powiecie węgorzewskim (Rys. 27).

Istotne znaczenie dla rozwoju gospodarczego danego regionu ma struktura podmiotów gospodarki narodowej według rodzajów działalności. Analiza tej struktury jest ważna, ponieważ rodzaj prowadzonej działalności wyznacza zapotrzebowanie na pracowników o określonych kwalifikacjach, a także określa stopień dywersyfikacji gospodarki. Gospodarka o zróżnicowanej i zharmonizowanej strukturze jest bowiem bardziej odporna na wahania koniunkturalne i ma większą zdolność adaptacyjną.

W 2012 r. na terenach Powiatów Wielkich Jezior Mazurskich najwięcej jednostek prowadziło działalność w sektorze usługowym, tj. 11819, co stanowiło 74,6% (w województwie – 75,3%) wszystkich zarejestrowanych podmiotów na tym terenie i 13,1% ogółu podmiotów prowadzących działalność usługową w województwie warmińsko-mazurskim. Rosnące znaczenie usług, w tym głównie rynkowych, jest cechą charakterystyczną dla całego kraju, bowiem sektor ten uznawany jest za główną sferę współczesnej gospodarki. Co piąty podmiot zarejestrowany w rejestrze REGON, podobnie jak w województwie, zajmował się działalnością przemysłową i budowlaną. Jednak większość z tych firm stanowiły podmioty o małym potencjale gospodarczym i zasięgu działania ograniczającym

Rys. 28. Struktura podmiotów gospodarki narodowej prowadzących działalność gospodarczą na terenie Powiatów Wielkich Jezior Mazurskich według rodzajów działalności (stan w dniu 31.12.2012 r.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

się tylko do rynku lokalnego. Należy jednak podkreślić, że duży odsetek podmiotów zajmujących się tym rodzajem działalności jest zjawiskiem bardzo korzystnym, bowiem firmy zajmujące się działalnością produkcyjną zatrudniają średnio znacznie więcej osób niż firmy w innych sektorach. Praktyka gospodarcza ponadto wskazuje, że jedno miejsce w sferze produkcji uruchamia kolejne miejsca pracy w handlu i usługach. Z kolei działalność rolniczą prowadziło 5,6% ogółu podmiotów prowadzących działalność gospodarczą na tych terenach i było to o 1,2 pp. więcej niż w województwie. Ponieważ rolnictwo na obszarze objętym diagnozą ma tak duże znaczenie, szanse rozwoju tego sektora należy upatrywać w branży przetwórstwa produktów rolnych, jak również w gałęziach zajmujących się przetwórstwem kopalin naturalnych występujących na tym terenie (Rys. 28).

Rozpatrując przestrzenne rozmieszczenie podmiotów zarejestrowanych w sektorze usługowym, można zauważyć, że ich odsetek w poszczególnych powiatach utrzymywał się na bardzo zbliżonym poziomie i wahał się od 72,6% w powiecie piskim do 76,7% w powiecie giżyckim. Z kolei największy odsetek podmiotów zajmujących się działalnością rolniczą wystąpił na obszarze powiatu węgorzewskiego (8,9%). W pozostałych powiatach ich udział wynosił odpowiednio: w powiecie piskim (7,2%), mrągowskim (4,5%), giżyckim (4,3%).

W 2012 r. co czwarty podmiot prowadzący działalność usługową na terenach Powiatów Wielkich Jezior Mazurskich należał do sekcji: G (Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle). Pozostałe sekcje stanowiły odpowiednio: H – 5,3%, I – 6,0%, J – 1,1%, K – 2,3%, L – 8,9%, M – 5,5%, N – 2,9%, O – 1,0%, P – 3,5%, Q – 5,7%, R – 2,2%, S – 3,8% oraz T – 3,2%.³⁴

We wszystkich analizowanych powiatach w strukturze jednostek prowadzących działalność usługową przeważały podmioty należące do sekcji G³⁵ PKD 2007. W ramach tej sekcji na całym rozpatrywanym obszarze dominowały podmioty zajmujące się handlem detalicznym, z wyłączeniem handlu detalicznego pojazdami samochodowymi. Zazwyczaj były to małe przedsiębiorstwa rodzinne (sklepy) o małej liczbie zatrudnionych osób. Ich udział wynosił od 69,6% w powiecie mrągowskim do 74,8% w powiecie piskim.

Z kolei udział podmiotów zajmujących się działalnością związaną z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi (sekcja I), uznawanych za jeden z najważniejszych rodzajów działalności dla tych terenów, stanowił odpowiednio: w powiecie giżyckim – 5,9%, mrągowskim – 7,5%, piskim – 5,4% i węgorzewskim – 4,4%.

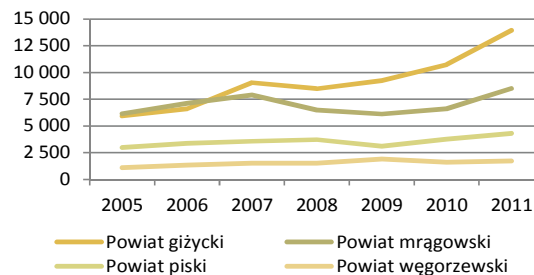
Drugą pod względem liczebności grupą podmiotów funkcjonujących na obszarze Powiatów Wielkich Jezior Mazurskich były jednostki zajmujące się działalnością przemysłową³⁶ i budownictwem. Wśród tych podmiotów: 59,1% stanowiły jednostki zajmujące się budownictwem (sekcja F), 37,3% przetwórstwem przemysłowym (sekcja C), 2,3% dostawą wody; gospodarowaniem ściekami i odpadami oraz działalnością związaną z rekultywacją (sekcja E), 0,8% wytwarzaniem i zaopatrywaniem w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych (sekcja D), a 0,5% górnictwem i wydobywaniem (sekcja B). Podobna struktura podmiotów prowadzących działalność przemysłową wystąpiła we wszystkich analizowanych powiatach.

³⁴ W skład działalności usługowej wchodzi sekcje: G (Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle), H (Transport i gospodarka magazynowa), I (Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi), J (Informacja i komunikacja), K (Działalność finansowa i ubezpieczeniowa), L (Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości), M (Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna), N (Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca), O (Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne), P (Edukacja), Q (Opieka zdrowotna i pomoc społeczna), R (Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją), S (Pozostała działalność usługowa), T (Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby).

³⁵ W ramach sekcji G PKD 2007 wyodrębnione są 3 działy: Dział 45 – handel hurtowy i detaliczny pojazdami samochodowymi; naprawa pojazdów samochodowych; Dział 46 – handel hurtowy, z wyłączeniem handlu pojazdami samochodowymi oraz Dział 47 – handel detaliczny, z wyłączeniem handlu detalicznego pojazdami samochodowymi.

³⁶ W skład działalności przemysłowej wchodzi sekcje: B (Górnictwo i wydobywanie), C (Przetwórstwo przemysłowe), D (Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych) i E (Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją).

Miarą, jaką można zmierzyć wydajność produkcji przemysłowej jest **wartość produkcji sprzedanej na 1 mieszkańca**. W 2011 r. wartość tego wskaźnika w powiecie giżyckim wyniosła 13937 zł, w powiecie mrągowskim – 8511 zł, w powiecie piskim – 4303 zł, w powiecie węgorzewskim – 1721 zł przy średniej wojewódzkiej wynoszącej 17494 zł. Pod tym względem przemysł Powiatów Wielkich Jezior Mazurskich charakteryzuje się stosunkowo niskim udziałem w całej gospodarce. Wartość produkcji sprzedanej na 1 mieszkańca w 2011 r. w powiecie giżyckim była średnio o 49,7% niższa niż w kraju (o 20,3% niż w województwie), w powiecie mrągowskim – 69,3% (o 51,3% niż w województwie), w powiecie piskim – 84,5% (o 75,4% niż w województwie), w powiecie węgorzewskim – 93,8% (o 90,2% niż w województwie) (Rys. 29).

Rys. 29. Produkcja sprzedana przemysłu na 1 mieszkańca w Powiatach Wielkich Jezior Mazurskich w latach 2005-2011

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W strukturze podmiotów prowadzących działalność rolniczą na obszarach powiatów objętych diagnozą w 2012 r. przeważały podmioty zajmujące się uprawami rolnymi, chowem i hodowlą zwierząt, łowiectwem, włączając działalność usługową (Dział 01). Stanowiły one 52,9% jednostek (w województwie – 70,3%). Około 45% podmiotów zajmowało się leśnictwem i pozyskiwaniem drewna (w województwie – 27,4%), z kolei 1,7% firm zajmowało się rybactwem (w województwie – 2,3%). Większy niż przeciętnie w województwie udział jednostek zajmujących się leśnictwem i pozyskiwaniem drewna jest, jak już wcześniej wspomniano, cechą charakterystyczną tych powiatów, bowiem przemysł drzewny jest jedną z głównych gałęzi produkcji na tym terenie. Struktura taka wystąpiła również we wszystkich analizowanych powiatach.

2. Branże o kluczowym znaczeniu

Powiat giżycki

Głównym źródłem utrzymania mieszkańców **Wydmin** jest rolnictwo, gdzie funkcjonują stosunkowo duże gospodarstwa, zajmujące się hodowlą bydła mlecznego i trzody chlewnej. Ponadto rozwija się tutaj przemysł drzewny – tartaki w Wydminach, Gawlikach Wielkich i Siemionkach oraz produkcja cegły w Rantach i rozwój drobnego handlu. Duże walory turystyczne gminy zachęcają również do rozwoju branży turystycznej. W gminach **Kruklanki** i **Miłki** dominującymi dziedzinami gospodarki są rolnictwo, leśnictwo i turystyka. Miasto i gmina **Ryn** posiadają charakter rolniczo-turystyczny. Do głównych atrakcji tego terenu zalicza się walory krajobrazowe. Dodatkowej atrakcji dodaje położenie miasta Ryn pomiędzy dwoma jeziorami: Ryńskim i Ołów oraz mocno pagórkowata rzeźba terenu. Gmina **Giżycko** jest ośrodkiem wczasowo-turystycznym Krainy Wielkich Jezior Mazurskich. Jest to jedna z większych w Polsce gmin turystycznych. Składa się na to mnóstwo ośrodków wypoczynkowych, hoteli, pensjonatów, portów, gospodarstw agroturystycznych czy pokoi gościnnych jak również gospodarstw oferujących aktywne spędzanie czasu: wycieczki rowerowe, wędkarstwo i jeździectwo.

Powiat mrągowski

Dominującymi branżami gospodarki na terenie powiatu są turystyka, przemysł drzewny (produkcja domów i meblarstwo) i metalowy, spożywczy (głównie mleczarski) oraz odzieżowy. Największe przedsiębiorstwa skupione są przede wszystkim w Mrągowie i Mikołajkach, a należą do nich:

- Spółdzielnia Mleczarska MLEKPOL w Grajewie, Zakład w Mrągowie (przemysł mleczarski),
- Zakłady Przemysłu Odzieżowego „WARMIA” (przemysł odzieżowy),
- FERMSTAN Sp. z o.o. (przemysł metalowy),
- „MAZUR DIREKT” Sp. z o.o. (produkcja mebli),
- Wild Polska Sp. z o.o., Zakład produkcyjny w Mrągowie (przemysł spożywczy),
- Galwanotechnika Mrągowo Sp. z o.o. (nakładanie powłok antykorozyjnych),
- Bruss Polska Sp. z o.o. (produkcja wyrobów metalowych z uszczelkami),

- Hotel „Gołębiewski” w Mikołajkach (usługi turystyczne),
- Hotel „Amax” w Mikołajkach (usługi turystyczne),
- Hotel Robert’s Port w Starych Sadach (usługi turystyczne),
- Hotel Mercure Mrongovia Resort&Spa (usługi turystyczne),
- Farmtrac Tractors Europe Sp. z o.o. (produkcja ciągników rolniczych),
- Zakład Metalowy „Agromasz” w Mrągowie (produkcja maszyn rolniczych),
- Przedsiębiorstwo budowlane „Budextan” w Mrągowie,
- PKS Mrągowo Sp. z o.o.,
- Firma „AdamS” (produkcja okien).

Dominującymi branżami w gospodarce gminy **Mrągowo** jest rolnictwo i turystyka. Z kolei w przypadku gminy **Mikołajki** oprócz turystyki będącej wiodącą funkcją gospodarczą gminy i rolnictwa, które jest bardziej potencjalnym niż rzeczywistym elementem rozwoju gospodarczego, dość duże znaczenie dla rozwoju gminy posiadają zakłady produkcyjne i produkcyjno-usługowe zajmujące się działalnością przemysłową i budownictwem. Gospodarka gminy **Piecki** opiera się głównie na rolnictwie, leśnictwie i turystyce przy niewielkim udziale przemysłu. Z kolei gmina **Sorkwity** do niedawna posiadająca charakter wybitnie rolniczy, obecnie przekształca się w gminę, w której dominującą strefą działalności jest obsługa ruchu turystycznego. Do wypełniania tej funkcji służą zlokalizowane na jej terenie ośrodki wczasowe, pensjonaty, kwatery prywatne, gospodarstwa agroturystyczne, pola namiotowe, stacja wodna PTTK, które zapewniają różnorodne formy wypoczynku.

Powiat piski

Teren powiatu to region o szczególnie wysokim stopniu zalesienia, co stwarza dogodne warunki do rozwoju przemysłu drzewnego i powstawania przedsiębiorstw świadczących usługi leśne. Ponadto tereny rolnicze zapewniają warunki dla rozwoju przemysłu przetwórstwa rolnego i spożywczego. Jednak w ostatnich latach największe znaczenie w gospodarce powiatu ma sektor usług. Największe zakłady działające na terenie powiatu to:

- Fabryka „Sklejka-Pisz” S.A. (przemysł drzewny),
- Holzwerk s.c. (przetwórstwo drewna),
- Jukon Sp. z o.o. (przemysł drzewny).

Gospodarka gmin **Biała Piska** i **Pisz**, podobnie jak gospodarka całego powiatu, opiera się głównie na dwóch filarach – leśnictwie i rolnictwie. Duża powierzchnia lasów miała wpływ na rozwój na tych terenach przedsiębiorstw branży drzewnej. Charakterystyczne dla tych terenów są podmioty zajmujące się obróbką drewna. Ponadto na terenach tych funkcjonują liczne gospodarstwa agroturystyczne obsługujące uczestników turystyki wodnej, pieszej i rowerowej. **Orzysz** jest miastem handlowo-usługowym, zaś gmina ma charakter typowo rolniczy. Ostatnia z gmin powiatu piskiego gmina **Ruciane-Nida** ma charakter rolniczo-turystyczny.

Powiat węgorszewski

Gmina **Węgorszewo** położona jest na początku szlaku Wielkich Jezior Mazurskich i to warunkuje jej główny charakter. Na terenie tym funkcjonują liczne firmy turystyczne i gastronomiczne.

W kierunkach zagospodarowania przestrzennego gminy **Pozezdrze** znajdują się tereny, na których przewidziana jest budowa hoteli, pensjonatów, ośrodków wypoczynkowych zabudowy letniskowej i terenów rekreacyjnych nad jeziorem Pozezdrze, w Nowym Harszu nad jeziorem Dargin, jeziorem Święcajty, jeziorem Harsz, a także w miejscowościach Przerwanki i Jakunówko. Na terenie gminy Pozezdrze istnieje wiele obiektów umożliwiających aktywne spędzanie czasu, m.in. port żeglarski w Dziaduszynie, ośrodki wypoczynkowe w Dziaduszynie, Kolonii Harsz, Pieczarkach, Stręgielku, baza obozów harcerskich w Przerwankach, w rejonie Jasińczyka, liczne pola biwakowe i szeroko rozwinięta sieć gospodarstw agroturystycznych. Brak jezior i zbiorników wodnych nie dyskwalifikuje wód powierzchniowych w zakresie rozwoju turystyki wodnej. Rzeka Węgorapa i Gołdapa oraz Kanał Brożajski

stanowią atrakcyjne wodne szlaki turystyczne dla spływów kajakowych, wędkarstwa i rekreacji pod warunkiem odpowiedniego ich zagospodarowania.

Dominującą funkcją w gminie **Budry** jest rolnictwo, a towarzyszącymi są: funkcja turystyczna, rekreacyjna, mieszkaniowa oraz obsługi rolnictwa.

3. Klimat dla przedsiębiorczości

We wszystkich analizowanych powiatach przedsiębiorcy mogą liczyć na pomoc ze strony pracowników urzędów gmin w zakresie rozpoczęcia i prowadzenia działalności gospodarczej. Ponadto inwestorzy mogą liczyć na działania pomocowe ze strony władz samorządowych w formie udzielania ulg podatkowych, co ma stanowić zachętę do podejmowania decyzji o lokalizacji inwestycji. Wsparcie udzielane jest zarówno przedsiębiorcom zagranicznym, jak i krajowym. Inwestorzy, którzy decydują się na rozpoczęcie działalności na tym terenie, mogą także otrzymać pomoc przy uzyskiwaniu zezwoleń, koncesji, świadczone są na ich rzecz usługi informacyjne i doradcze oraz stosowane są ułatwienia w nabyciu gruntów na własność lub użytkowanie wieczyste. Każdy inwestor może liczyć na pomoc w wyszukaniu odpowiedniej działki, jak też pomoc w ewentualnym uzbrajaniu terenu w media. Ponadto przedsiębiorcy prowadzący działalność gospodarczą na terenie Powiatów Wielkich Jezior Mazurskich mogą liczyć na wsparcie ze strony władz powiatowych w ramach prowadzonych szkoleń dla przedsiębiorców, spotkań informacyjnych dotyczących aplikowania w konkursach, wspólnych analiz kierunków kształcenia niezbędnych dla rynku pracy a także wykorzystania współpracy transgranicznej do promocji przedsiębiorczości.

Strefy ekonomiczne

Podmioty prowadzące działalność gospodarczą na terenie Powiatów Wielkich Jezior Mazurskich poprzez odpowiednią lokalizację zakładu mogą funkcjonować na preferencyjnych warunkach w ramach Warmińsko-Mazurskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej (W-MSSE).

W-MSSE obejmuje 914,5 ha gruntów zlokalizowanych w 24 podstrefach – Barczewo, Bartoszyce, Ciechanów, Dobre Miasto, Elbląg, Iława, Iłowo Osada, Lidzbark Warmiński, Mława, Morąg, Mrągowo, Nidzica, Nowe Miasto Lubawskie, Olecko, Orzysz, Ostrołęka, Ostróda, Olsztyn, Olsztynek, Pasłęk, Piecki, Pisz, Szczytno, Wielbark. Przedsiębiorcy, którzy działają na terenie W-MSSE, mają prawo do korzystania z pomocy publicznej w postaci zwolnienia dochodu z podatku dochodowego. Zwolnienie to przysługuje z dwóch tytułów – z tytułu nowej inwestycji i z tytułu tworzenia nowych miejsc pracy. Przedsiębiorca ma pełną swobodę w wyborze tytułu, z którego chce korzystać.³⁷

Podstrefa Mrągowo to teren o łącznej powierzchni 29,7 ha zlokalizowany w trzech kompleksach położonych w przemysłowych rejonach miasta. Tereny podstrefy wyposażone są w wodę, kanalizację deszczową, kanalizację sanitarną oraz energię elektryczną. Na terenie podstrefy działalność produkcyjną prowadzą:

- Bruss Polska Sp. z o.o. (produkcja wyrobów metalowych z uszczelkami),
- Galwanotechnika Mrągowo Sp. z o.o. (nakładanie powłok antykorozyjnych),
- POL-GER P.H.U. (produkcja betonu i elementów betonowych),
- Polski Asphalt Produkt Sp. z o.o. (produkcja mieszanek bitumicznych),
- Przedsiębiorstwo Handlowe ALLCHEMIK (produkcja artykułów higienicznych z papieru),
- Przedsiębiorstwo Wielobranżowe Majak (produkcja oprzyrządowania).

W Podstrefie Mrągowo na zagospodarowanie oczekuje jeszcze 13,0 ha gruntów.

Na Podstrefę Orzysz składają się dwie działki gruntu o łącznej powierzchni 15,0 ha (całość terenu oczekuje na zagospodarowanie). W Pieckach granicami W-MSSE objętych jest 2,9 ha gruntów, które również oczekują na zagospodarowanie. W Pisz granicami W-MSSE objętych jest 5,2 ha, które są w całości zagospodarowane.

³⁷ Informacje Warmińsko-Mazurskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej S.A.; www.wmsse.com.pl.

Infrastruktura techniczna

Kolejnym elementem, istotnym z punktu widzenia rozwoju gospodarczego danego regionu, jest poziom rozwoju infrastruktury technicznej. Chodzi tutaj przede wszystkim o zapewnienie możliwości swobodnego przemieszczania się ludności, zaopatrzenie mieszkańców w wodę, gaz, kanalizację oraz system oczyszczania ścieków. Infrastruktura ta umożliwi poprawne funkcjonowanie wielu dziedzin życia, w tym także rynku usług turystycznych.

Zasadnicze działania, dotyczące eksploatacji i rozbudowy infrastruktury technicznej należą do zadań własnych samorządów gminnych (wodociągi, kanalizacja, oczyszczanie ścieków, utylizacja odpadów, drogi gminne), bądź zadań rządowych na poziomie powiatu i województwa (energetyka, transport publiczny, drogi krajowe, wojewódzkie i inne). W tej sytuacji, realna możliwość działań władz samorządowych powiatu w tym zakresie wydaje się być znacznie ograniczona i może polegać jedynie na:

- 1) inicjowaniu współpracy na poziomie powiatowym, podregionalnym bądź regionalnym, przede wszystkim przy projektach obejmujących większy obszar (np. wysypisko śmieci, oczyszczalnia ścieków dla kilku gmin, modernizacja sieci dróg powiatowych o znaczeniu regionalnym przebiegających przez teren kilku powiatów),
- 2) poszukiwaniu dodatkowych środków zewnętrznych, niezbędnych do sfinansowania tego typu inwestycji,
- 3) skutecznej realizacji zadań własnych, przede wszystkim z zakresu utrzymania i modernizacji dróg powiatowych.³⁸

Na poziomie powiatu istotne jest przede wszystkim przedstawienie stopnia rozwoju infrastruktury technicznej na tle regionu bądź kraju oraz zobrazowanie jej przestrzennego zróżnicowania. Pozwala to na wyciągnięcie wniosków, dotyczących skali niezbędnych inwestycji, które pozwolą na osiągnięcie zrównoważonego poziomu rozwoju całego powiatu bez wchodzenia w kompetencje samorządów gminnych.³⁹ W tym zakresie należy mieć na uwadze zgodność priorytetów inwestycyjnych określonych na szczeblu powiatowym z planami rozwoju poszczególnych miast i gmin. W przypadku Powiatów Wielkich Jezior Mazurskich szczególne wymagania w zakresie infrastruktury technicznej związane powinny być z planowanym rozwojem turystyki i wypoczynku w oparciu o walory przyrodniczo-krajobrazowe.

W dużej mierze o atrakcyjności danego terenu, jako miejsca lokowania przedsięwzięć gospodarczych, decyduje gęstość dróg. Transport jest wszakże jednym z najważniejszych czynników determinujących rozwój gospodarczy kraju. Sprawnie funkcjonujący system transportowy aktywizuje gospodarkę, natomiast poważne zaniedbania w tej dziedzinie istotnie ograniczają możliwość jej dalszego rozwoju. Im lepiej skomunikowana jest dana jednostka podziału terytorialnego, tym liczba podmiotów gospodarczych funkcjonujących na tym terenie jest większa. Prawidłowo funkcjonująca **sieć drogowa** musi zapewniać zarówno dojazd z terenów odległych, jak i możliwość swobodnego poruszania się na terenie przeznaczonym pod zagospodarowanie turystyczne. Korzystający z usług turystycznych, a więc nabywcy tych usług przybywają najczęściej z odległych regionów kraju i z zagranicy, dlatego należy zapewnić im wysoką dostępność obszaru.

Sieć drogowa na terenie Powiatów Wielkich Jezior Mazurskich znajduje się w gestii 4 zarządców: krajowych, wojewódzkich, powiatowych i gminnych. Do najważniejszych dróg krajowych i wojewódzkich przebiegających przez ten teren należy zaliczyć:

- 1) drogi krajowe:
 - nr 16 (Dolna Grupa – Grudziądz – Olsztyn – Augustów – Granica Państwa),
 - nr 58 (Olsztynek – Szczytno – Pisz – Szczuczyn),
 - nr 59 (Giżycko – Mrągowo – Rozogi),
 - nr 63 (Granica Państwa – Węgorzewo – Giżycko – Pisz – Łomża);
- 2) drogi wojewódzkie:
 - nr 591 (Mrągowo – Kętrzyn – Barciany – Michałkowo – przejście graniczne),

³⁸ Zintegrowany Program Rozwoju Powiatu Węgorzewskiego

³⁹ Tamże.

- nr 592 (Bartoszyce – Kraskowo – Kętrzyn – Giżycko),
- nr 600 (Mrągowo – Kałęczyn – Szczytno),
- nr 601 (Babięta – Nawiady),
- nr 609 (Mikołajki – Ukta),
- nr 610 (Piecki – Ruciane-Nida),
- nr 642 (Sterławki Wielkie – Ryn – Woźnice),
- nr 643 (Wilkasy – Olszewo),
- nr 650 (Barciany – Węgorzewo – Banie Mazurskie – Gołdap),
- nr 655 (Kąp – Wydminy – Olecko – Raczki – Suwałki – Tartak),
- nr 656 (Staświny – Zelki – Ełk),
- nr 667 (Nowa Wieś Ełcka – Drygały – Biała Piska).

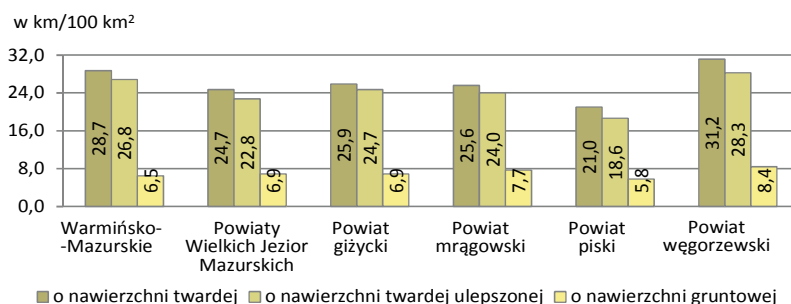
Drogi powiatowe i gminne przebiegające przez obszar objęty diagnozą stanowią układ uzupełniający sieci drogowej Powiatów Wielkich Jezior Mazurskich. Są to w większości drogi odpowiadające potrzebom połączeń lokalnych (gminnych), nie zapewniające jednak odpowiedniej jakości połączeń komunikacyjnych w powiecie.

Przez tereny analizowanych powiatów w 2011 r. przebiegało łącznie 1471,2 km dróg powiatowych, w tym 1151,3 km dróg o nawierzchni twardej⁴⁰. Gęstość dróg powiatowych o nawierzchni twardej Powiatów Wielkich Jezior Mazurskich wynosiła 24,7 km/100 km² (w województwie – 28,7 km/100km²), a dróg o nawierzchni twardej ulepszonej 22,8 km/100 km² (w województwie – 26,8 km/100km²). Usprawiedliwieniem tak niskiej gęstości dróg może być duży udział jezior i lasów w powierzchni powiatu. Spośród analizowanych powiatów największą gęstością dróg o nawierzchni twardej charakteryzował się powiat węgorzewski (31,2 km/100 km²) (Rys. 30).

Długość dróg powiatowych w Powiatach Wielkich Jezior Mazurskich w 2011 r.

Wyszczególnienie	O nawierzchni twardej		O nawierzchni gruntowej
	ogółem	w tym ulepszonej	
	w km		
OGÓŁEM	1151,3	1059,6	319,9
Powiat giżycki	289,7	276,7	77,0
Powiat mrągowski	272,9	256,1	82,2
Powiat piski	372,7	330,9	102,7
Powiat węgorzewski	216,0	195,9	58,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Rys. 30. Gęstość dróg powiatowych w Powiatach Wielkich Jezior Mazurskich (stan w dniu 31.12.2011 r.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

⁴⁰ Do dróg o nawierzchni twardej zalicza się drogi o nawierzchni twardej ulepszonej (z kostki kamiennej, klinkieru, betonu, z płyt kamienno-betonowych, bitumu) oraz drogi o nawierzchni nieulepszonej (o nawierzchni tłuczniowej i brukowej).

Stan techniczny sieci drogowej na terenie analizowanych powiatów nie odpowiada wymaganym standardom, zwłaszcza w sytuacji wciąż narastającego ruchu kołowego, tak ciężarowego, jak i osobowego. Dotyczy to zarówno stanu nawierzchni, jej wyprofilowania, a także kolizyjności z innymi drogami lokalnymi. Ponadto ze względu na specyficzne walory naturalne obszaru objętego diagnozą (ukształtowanie terenu, lesistość, wody) drogi są kręte i zbyt wąskie, co utrudnia wykorzystanie ich na dużą skalę np. dla transportu drogowego. Żadna z dróg nie odpowiada także wymaganiom ze względu na nośność powierzchni.

Biorąc pod uwagę powyższe uwarunkowania, tj. przestrzenne zróżnicowanie obszaru powiatu oraz warunki fizjograficzne, jako priorytetowe należałoby przyjąć objęcie Powiatów Wielkich Jezior Mazurskich spójnym systemem dróg powiatowych zaliczanych do układu podstawowego o odpowiedniej klasie technicznej. Realizacja takiego układu jest warunkiem koniecznym rozwoju turystycznego obszaru w warunkach konkurencji globalnej. Drugim z warunków koniecznych wspomagających rozwój turystyczny terenu jest odpowiednie połączenie miejscowości powiatowych i gminnych z siecią dróg prowadzącą w kierunku obszarów turystycznych. Poza doprowadzeniem połączeń drogowych do odpowiedniej klasy technicznej należałoby określić odpowiednią hierarchię poszczególnych połączeń oraz doprowadzić do oznakowania dróg dostosowanego do wymogów i przyzwyczajzeń turystów odwiedzających te tereny.⁴¹ Ponadto dużym problemem (dotyczy to całych Mazur) jest brak drogi ekspresowej łączącej powiaty i gminy w ramach powiatu z centrum kraju. Rozwiązaniem tego problemu może być planowana w przyszłości budowa drogi ekspresowej nr 61 łączącej Warszawę z przejściem granicznym z Litwą w Budzisku, potocznie zwanej Via Baltica, wchodzącej w skład korytarza transportowego TENT-1, która zgodnie z kilkoma analizowanymi wariantami ma przebiegać przez południowo-wschodni skraj powiatu piskiego (gminę Białą Piską) lub przy jego granicy.

Poruszając aspekt infrastruktury technicznej nie sposób pominąć **transportu kolejowego**, który obok ruchu kołowego jest podstawową gałęzią transportu. Powiat giżycki powiązany jest z regionem liniami kolejowymi do Olsztyna i Białegostoku, a poprzez węzeł olsztyński z pozostałą częścią kraju. W strukturze powiązań zewnętrznych najważniejszą rolę odgrywa linia kolejowa pierwszorzędna Białystok-Korsze. Linie kolejowe w powiecie giżyckim wybudowane zostały pod koniec XIX w. i na początku XX w. Stacja kolejowa i bocznicą w Giżycku pełnią rolę węzła o znaczeniu lokalnym.⁴² Przez obszar powiatu mrągowskiego przebiega niezelektryfikowana linia kolejowa Olsztyn – Mikołajki – Ełk, która na odcinku od Mrągowa do Orzysza jest linią jednotorową, o niskich parametrach technicznych i ruchowych. Linia kolejowa Olsztyn – Mikołajki – Ełk powinna stać się w przyszłości podstawową osią komunikacyjną regionu, i jego swoistą atrakcją turystyczną. Może ona jednocześnie w istotny sposób odciążać główne szlaki komunikacji kołowej powiatu, a zwłaszcza drogę nr 16, która w obecnym stanie, przede wszystkim w sezonie letnim, jest zupełnie nieprzystosowana do obsługi ruchu samochodowego o występującym tu natężeniu. Obiekty stacyjne na w/w linii kolejowej są w złym stanie technicznym i wymagają znacznych nakładów na remonty oraz eksploatację.⁴³ Przez powiat piski nie przebiega żadna z linii kolejowych o znaczeniu krajowym czy regionalnym, przebiegają jedynie dwie jednotorowe niezelektryfikowane linie kolejowe w kierunku wschód-zachód, z czego tylko jedną kursują obecnie pociągi osobowe. Linia 219 przechodzi przez stację Pisz i kursują nią pociągi osobowe do Ełku (przez Białą Piską) oraz do Olsztyna (przez Ruciane-Nida i Szczytno). Ruch pasażerski na tej linii wznowiono (po ponad 10 latach przerwy) w 2010 r.⁴⁴ Na terenie powiatu węgorzewskiego występuje 38 km tras kolejowych, w tym trasa nr 259 Kętrzyn – Węgorzewo o długości 34 km, obecnie zamknięta dla ruchu pasażerskiego. Powiat węgorzewski na podstawie umowy przekazał linię tą w użytkowanie Stowarzyszeniu Hobbystów Kolejowych z siedzibą w Warszawie, które jest obecnym operatorem tej linii. Wznowienie ruchu pasażerskiego na linii Kętrzyn – Węgorzewo miałyby bardzo duże znaczenie promocyjne i gospodarcze dla powiatu.⁴⁵

⁴¹ Uwarunkowania i możliwości rozwoju powiatu giżyckiego

⁴² Tamże.

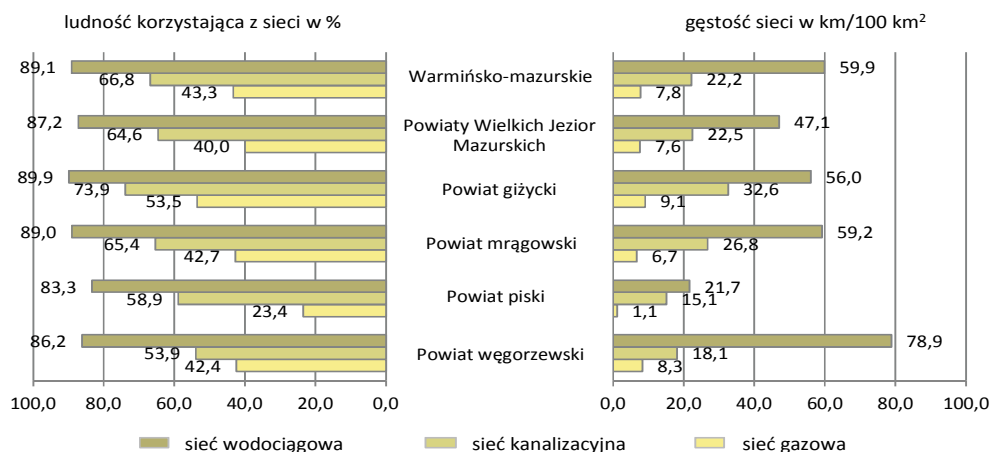
⁴³ Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Mrągowskiego

⁴⁴ Strategia Rozwoju Powiatu Piskiego

⁴⁵ Zintegrowany Program Rozwoju Powiatu Węgorzewskiego

Kolejnym elementem infrastruktury technicznej, wyznaczającym standard zamieszkania na danym terenie, a jednocześnie będącym warunkiem prawidłowego rozwoju społeczno-ekonomicznego, jest dostępność mieszkańców do wody bieżącej z **sieci wodociągowej**⁴⁶. Gęstość sieci wodociągowej rozdzielczej przebiegającej przez Powiaty Wielkich Jezior Mazurskich w 2011 r. wynosiła 47,1 km/100 km² (w województwie – 59,9 km/100 km²), przy czym zauważalna była duża rozpiętość tego wskaźnika w poszczególnych powiatach. Największą gęstością sieci wodociągowej charakteryzował się powiat węgorzewski 78,9 km/100 km², a najmniejszą piski – 21,7 km/100 km². Na obszarze objętym diagnozą w 2011 r. z sieci wodociągowej korzystało⁴⁷ 87,2% mieszkańców (w województwie – 89,1%). Przestrzenne zróżnicowanie tego wskaźnika wahało się od 83,3% w powiecie piskim do 89,9% w powiecie giżyckim (Rys. 31). Dane te wskazują, że poziom zaopatrzenia w wodę z sieci wodociągowej na terenie obszaru objętego diagnozą jest stosunkowo dobry. Jednak z uwagi na występujące zróżnicowanie lokalne pod względem wyposażenia gmin w sieć wodociągową inwestycje w tym zakresie są pożądane.

Wzrost zwodociągowania danego obszaru oprócz korzyści, niesie również pewne negatywne konsekwencje. Najczęstszą, choć rzadko dostrzeganą, jest gwałtowne zwiększenie zużycia wody, a tym samym wzrost wytwarzania ścieków. Rozwiązaniem problemów, które w związku z tym mogą się pojawić, jest budowa sieci kanalizacyjnej. Jednakże budowa sieci kanalizacyjnej jest przedsięwzięciem znacznie droższym niż budowa wodociągów, aczkolwiek stan skanalizowania danego obszaru oraz stopień oczyszczania ścieków wpływa na standard życia mieszkańców oraz wskazuje na stan środowiska naturalnego. Uwarunkowania te wyznaczają bowiem pozycję i rangę regionu, jako miejsca korzystnego do zamieszkania, inwestycji lub wypoczynku. Na terenie objętym diagnozą gęstość **sieci kanalizacyjnej** w 2011 r. wynosiła 22,5 km/100 km² (w województwie – 22,2 km/100 km²), a z sieci kanalizacyjnej korzystało średnio 64,6% ogółu ludności (w województwie – 66,8%). W 2011 r. największe zagęszczenie sieci kanalizacyjnej wystąpiło w powiecie giżyckim – 32,6 km/100 km², najmniejsze zaś w powiecie piskim – 15,1 km/100 km². W powiecie giżyckim także najwięcej ludności miało dostęp do sieci kanalizacyjnej (73,9%), z kolei najmniej w powiecie węgorzewskim (53,9%) (Rys. 31).

Rys. 31. Sieci rozdzielcze w Powiatach Wielkich Jezior Mazurskich (stan w dniu 31.12.2011 r.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Infrastruktura zaopatrzenia w gaz, podobnie jak pozostałe typy infrastruktury, jest jednym z czynników decydujących o atrakcyjności inwestycyjnej i możliwościach rozwojowych obszaru. Na obszarze objętym diagnozą w 2011 r. na 100 km² powierzchni przypadło 7,6 km **sieci gazowej**

⁴⁶ Informacje o sieci wodociągowej, kanalizacyjnej i gazowej obejmują sieć obsługującą gospodarstwa domowe i innych użytkowników.

⁴⁷ Dane o korzystających z wodociągu i kanalizacji obejmują ludność zamieszkałą w budynkach mieszkalnych dołączonych do określonej sieci oraz ludność korzystającą z wodociągu poprzez źródła podwórzowe i uliczne (urządzenia zainstalowane do ulicznego przewodu wodociągowego), a w przypadku kanalizacji – wpusty kanalizacyjne.

(w województwie – 7,8 km/100 km²), a z sieci gazowej korzystało 40,0% (w województwie – 43,3%). Wartość wskaźnika zagęszczenia sieci gazowej wahała się od 1,1 km/100 km² w powiecie piskim do 9,1 km/100 km² w powiecie giżyckim. Przełożyło się to na wartość wskaźnika dostępności ludności do sieci gazowej, bowiem najmniejszy odsetek ludności z sieci gazowej⁴⁸ korzystał w powiecie piskim – 23,4%, a największy w powiecie giżyckim – 53,5% (Rys. 31). Z uwagi na niskie wartości przedstawionych wskaźników w najbliższych latach konieczne są działania inwestycyjne mające na celu rozbudowę gazowej sieci przesyłowej.

Na przestrzeni analizowanych lat na terenie Powiatów Wielkich Jezior Mazurskich długość czynnej sieci wodociągowej, kanalizacyjnej i gazowej, a co za tym idzie i ich gęstość, zwiększyły się. Nie należy się jednak spodziewać, że na obszarze o takiej strukturze użytkowania gruntów gęstość sieci będzie znaczna. Stąd też powiaty koncentrują się raczej na inwestycjach zapewniających poprawę stanu jakościowego, nie zaś na fizycznym wzroście długości sieci.

4. Sektor rolniczy

Rolnictwo zajmuje szczególne miejsce w programach rozwoju wsi, nie tylko ze względu na tworzone miejsca pracy, czy produktywność ziemi, ale również ze względu na jego rolę w przestrzeni wiejskiej oraz duże oddziaływanie na rodzaje podejmowanej działalności gospodarczej, styl życia, tradycję i kulturę mieszkańców wsi. Zmiany modernizacyjne, jakie powinny się dokonać w tym sektorze, zależą w dużym stopniu od wykorzystania szans i możliwości związanych z członkostwem w Unii Europejskiej. Przymus ekonomiczny dotyczący modernizacji rolnictwa obligeuje do poznania stanu jego rozwoju oraz warunków przyrodniczo-ekonomicznych jego funkcjonowania.

Do początku lat 90-tych rolnictwo na terenie powiatów objętych diagnozą stanowiło podstawowe źródło utrzymania dla około 80% ludności, będąc wiodącą funkcją gospodarczą. Jednocześnie, większość użytków rolnych pozostawało w gestii państwowych i spółdzielczych przedsiębiorstw rolnych. Reformy ustrojowe przyniosły radykalne zmiany tej sytuacji. Najważniejszym ich czynnikiem stała się likwidacja PGR-ów i spółdzielni produkcyjnych. Problemem terenów wiejskich całego regionu Warmii i Mazur, jest popegeerowskie bezrobocie.

Według danych Powszechnego Spisu Rolnego (statystyka nie dysponuje danymi z bieżącej sprawozdawczości na tak niskim poziomie agregacji jakim jest powiat) na terenie Powiatów Wielkich Jezior Mazurskich w 2010 r. było 10986 gospodarstw rolnych (16,4% ogółu gospodarstw w województwie warmińsko-mazurskim) o łącznej powierzchni wynoszącej 203,0 tys. ha (15,8% ogólnej powierzchni gospodarstw rolnych w województwie). Największa ich liczba skupiała się w powiecie giżyckim (30,2%) i mrągowskim (29,2%), najmniej gospodarstw funkcjonowało w powiecie węgorzewskim (13,8%) (Tabl. 1).

W strukturze obszarowej przeważały gospodarstwa małe, do 5 ha, które stanowiły ponad 53% wszystkich gospodarstw i zajmowały 4,4% ogółu powierzchni gospodarstw rolnych analizowanych powiatów. Natomiast co czwarte gospodarstwo rolne na tym terenie miało powierzchnię powyżej 15 ha, a zajmowały ponad 83% powierzchni gospodarstw rolnych Powiatów Wielkich Jezior Mazurskich (Tabl. 1).

Średnia powierzchnia jednego gospodarstwa rolnego na terenie powiatów objętych diagnozą wynosiła 18,5 ha (w województwie – 19,3 ha) i wahała się od 14,8 ha w powiecie mrągowskim do 21,5 ha w powiecie węgorzewskim (Tabl. 1).

Wszystkie użytki rolne Powiatów Wielkich Jezior Mazurskich zaliczone są do terenów o niekorzystnych warunkach gospodarowania (określone w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 29 czerwca 2004 r., Dz. U. Nr 73 i Nr 158, z późn. zm.).

⁴⁸ Dane o korzystających z gazu dotyczą ludności w mieszkaniach wyposażonych w instalację gazu z sieci.

Rolnictwo jest strukturą bardzo złożoną i wymaga podejścia kompleksowego. Sukces w rozwoju gospodarczym zależy od umiejętności dostosowania ścieżek rozwoju do warunków i zasobów danego kraju. Analogicznie można to odnieść do mniejszych terytorialnie obszarów. Zgodnie z tym poglądem można przyjąć, że w sektorze rolnym warunkiem powodzenia jest zdolność do generowania ekologicznie adaptowalnych i ekonomicznie efektywnych technologii rolniczych. Rozwój rolnictwa odbywa się więc w sposób niepowtarzalny. Zmiany zaś zachodzą głównie pod wpływem czynników zewnętrznych, wśród których dominują innowacje, postęp techniczny i biologiczny, warunki przyrodnicze, rentowność produkcji rolniczej oraz przemiany instytucjonalne w otoczeniu.

Warunki przyrodnicze obszaru objętego diagnozą (krótki okres wegetacji, konfiguracja terenu i zróżnicowanie gleb) stawiają przed rolnictwem wymóg wysokiego poziomu uzbrojenia technicznego i powodują, że jednostkowe koszty produkcji rolniczej są wyższe, dochodowość natomiast niższa, niż średnio w kraju.

Rolnictwo tych terenów stanowi ważny obszar aktywności gospodarczej społeczeństwa, jednak tak jak w całym kraju, boryka się z szeregiem problemów. Zatem precyzowanie kierunków rozwoju rolnictwa zgodnych z celami ekorozwoju jest bardzo ważną kwestią. W strukturze użytkowania gruntów powinien zmniejszać się przede wszystkim areał gruntów ornych o najgorszych warunkach glebowych na rzecz użytków zielonych, czy wprowadzania innych sposobów użytkowania, np. zabudowy rekreacyjnej i miejsc zieleni. Warto tutaj podkreślić, że coraz więcej rolników z tego terenu poszukuje źródeł dochodów poza rolnictwem, a więc jest zainteresowanych rozwojem agroturystyki, drobnej przedsiębiorczości wiejskiej, zalesianiem gruntów najłabszych oraz rozwojem drobnej retencji wodnej. Duże znaczenie dla rozwoju regionu należy również upatrywać w procesie modernizacji rolnictwa. Koniecznym wydaje się także wprowadzenie zasad zrównoważonego rozwoju tego sektora, podwyższenie jakości wytwarzanych produktów oraz wsparcie działań innowacyjnych, zwiększających konkurencyjność regionalnego rolnictwa.

5. Turystyka

Z położeniem geograficznym, a zarazem walorami środowiskowymi Powiatów Wielkich Jezior Mazurskich, wiążą się ich podstawowe uwarunkowania rozwojowe. Usytuowanie powiatów na unikatowych terenach turystyczno-rekreacyjnych, peryferyjnych w stosunku do dużych ośrodków miejskich, determinuje w dużym stopniu dotychczasowe oraz przyszłe kierunki rozwoju tego obszaru, stanowiąc jednocześnie wyjątkową szansę oparcia lokalnej gospodarki o branżę turystyczną notującą w ostatnim okresie jedne z najwyższych wskaźniki rozwoju. Turystów przyciągają tu nie tylko lasy, jeziora, szlak żeglarski Wielkich Jezior Mazurskich, krajobraz i przyroda, ale także: możliwość uprawiania różnorodnych form turystyki (w tym aktywnej, przyrodniczej oraz biznesowej), zabytki architektoniczno-kulturowe i historyczne, wielonarodowa i zróżnicowana kultura, a także dogodne warunki do rozwoju rolnictwa, w tym ekologicznego. W oparciu o rosnącą „koniunkturę” turystyczną oraz wzrost popularności form wypoczynku oferowanych w regionie (agroturystyka, turystyka ekologiczna, aktywny wypoczynek, sporty wodne) możliwe jest zbudowanie trwałej przewagi konkurencyjnej – pod warunkiem wypracowania wyróżniającej się oferty turystycznej i kulturalnej. Dodatkowym czynnikiem rozwoju społeczno-gospodarczego tych terenów jest bliskość północnej granicy kraju. Czynnikiem ten przyczynia się zarówno do rozwoju turystyki w regionie, ale także sprzyja szerokiej aktywności społeczności lokalnej w zakresie wymiany handlowej z krajami sąsiednimi.⁴⁹

Także w strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa turystyka traktowana jest jako wiodąca dziedzina i stanowi jeden z ośmiu głównych celów strategicznych zawartych w tym dokumencie. Przyjmuje się, że miernikiem rozwoju będzie przyrost miejsc noclegowych i ich wykorzystanie oraz zwiększenie liczby zatrudnionych w turystyce.

⁴⁹ *Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Mrągowskiego*

Do głównych form produktu turystycznego, obszaru objętego diagnozą można zaliczyć:

- 1) turystykę pobytową, w tym głównie w gospodarstwach agroturystycznych,
- 2) turystykę specjalistyczną, w tym:
 - wodną – zwłaszcza szlaki żeglarskie,
 - przyrodniczo-poznawczą,
 - lecznictwo powiązane z rehabilitacją i odnowa biologiczną,
 - wędkarstwo,
- 3) turystykę krajoznawczo-wędrowną – wędrowki piesze i rowerowe, a także docelowe wycieczki krajoznawcze do obiektów o szczególnych walorach historycznych i przyrodniczych,
- 4) turystykę przygraniczną.

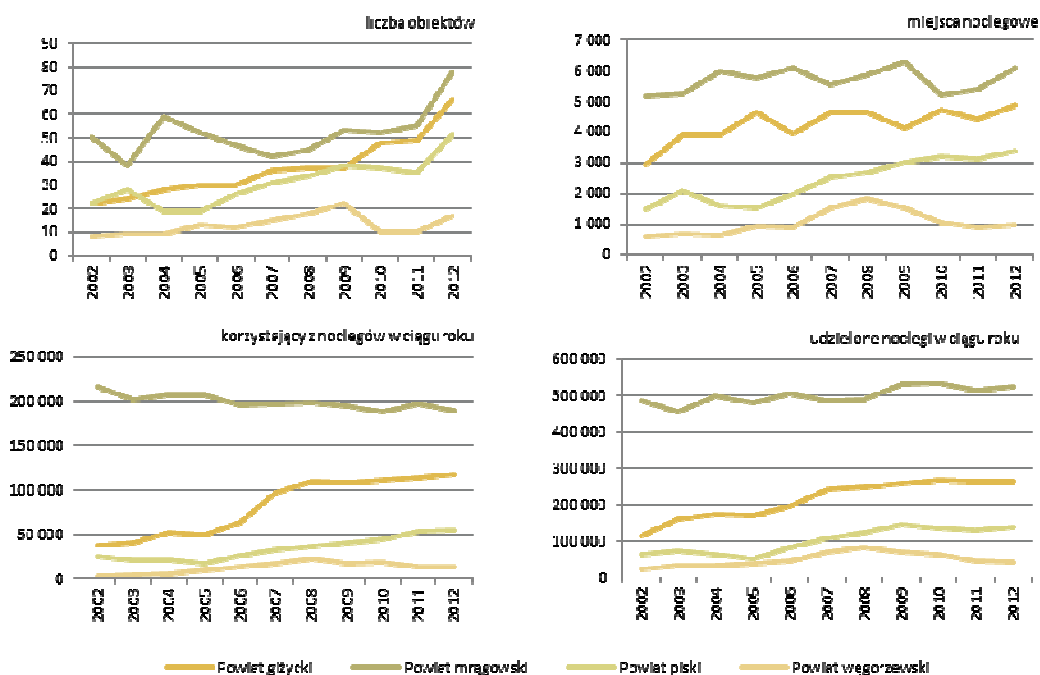
W kontekście powyższych form podstawowym zdaniem Powiatów Wielkich Jezior Mazurskich jest pobudzenie popytu na lokalne produkty turystyczne. Narzędziem właściwym w tym zakresie jest promocja dochodowych usług turystycznych oraz wprowadzenie instrumentów zachęcających do inwestowania w turystykę (podatki, ulgi inwestycyjne, prawo pierwokupu, stawka czynszu itp.).⁵⁰ Podjęcie wszelkich starań na rzecz rozwoju turystyki oraz promocji regionu na skalę ogólnopolską i europejską jest szczególnie uzasadnione ze społeczno-ekonomicznego punktu widzenia. Turystyka już w chwili obecnej odgrywa tu bowiem istotną rolę jako źródło dochodów społeczności lokalnej oraz czynnik pobudzający rozwój małej przedsiębiorczości. Planując rozwój w tym kierunku uwzględnić należy jednak istniejące różnice w poziomie wyposażenia w infrastrukturę poszczególnych powiatów, ale także ich zróżnicowany potencjał i uwarunkowania wewnętrzne, które dają podstawę do zróżnicowania oferty i skierowania jej do różnego typu odbiorcy. Dywersyfikacja taka pozwoli na zachowanie odrębnego charakteru terenów popularnych z uwagi na organizację masowych imprez kulturalnych (Mrągowo), terenów o dobrze rozwiniętej infrastrukturze sportów wodnych (szlak Krutyni, Mikołajki), a także terenów wiejskich, dających możliwość stworzenia sieci ośrodków turystyki ekologicznej i przyrodniczej.

Rozwój każdej ze wskazanych powyżej form turystyki wymaga inwestycji w infrastrukturę turystyczną, obejmująca zarówno bazę noclegową zbiorowego zakwaterowania, jak i dostępne dla turystów pokoje gościnne i kwatery agroturystyczne, a także punkty gastronomiczne, biura obsługi i informacji turystycznej, szlaki turystyczne, kolejki, mola, pomosty, przystanie, wypożyczalnie sprzętu wodnego i sportowego, boiska i obiekty sportowe, urządzone kąpieliska itp. Podejmując działania inwestycyjne w tym zakresie konieczna jest analiza potencjalnych wymagań turystów, do których skierowana będzie oferta. Charakterystyka potencjalnych klientów powinna być podstawą do określenia rodzaju, standardu i lokalizacji nowych obiektów noclegowych oraz tworzenia dodatkowej oferty kulturalno-rozrywkowej.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w 2012 r. baza noclegowa zbiorowego zakwaterowania⁵¹ Powiatów Wielkich Jezior Mazurskich składała się z 212 obiektów (w porównaniu do 2002 r. nastąpił ponad dwukrotny wzrost ich liczby), dysponujących 15287 miejscami noclegowymi (wzrost o 49,4% w stosunku do 2002 r.). W 2012 r. w porównaniu do 2002 r. w obiektach noclegowych regionu nocowało o 280,7 tys. turystów więcej (o ok. 41%). Z 964,3 tys. osób nocujących w obiektach 22,4% stanowili obcokrajowcy. Najwięcej turystycznych obiektów zbiorowego zakwaterowania funkcjonowało w powiecie mrągowskim (36,8% ogółu obiektów tego typu na całym obszarze objętym analizą), a co za tym idzie powiat ten odwiedziło najwięcej turystów (50,6%) i udzielono najwięcej noclegów (54,3%) (Rys. 32).

⁵⁰ *Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Mrągowskiego ...*

⁵¹ Baza noclegowa turystyki dotyczy turystycznych obiektów zbiorowego zakwaterowania, tj. obejmuje obiekty hotelowe i pozostałe obiekty; nie obejmuje pokoi gościnnych i kwater agroturystycznych. Do obiektów hotelowych zaliczamy hotele, motele, pensjonaty i inne obiekty hotelowe (np. zajazdy, gościńce). Pozostałe obiekty obejmują: domy wycieczkowe, schroniska, schroniska młodzieżowe, szkolne schroniska młodzieżowe, ośrodki wczasowe, ośrodki kolonijne, ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe, domy pracy twórczej, zespoły domków turystycznych, kempingi, pola biwakowe, hostele, zakłady uzdrowiskowe i pozostałe niesklasyfikowane (np. domy studenckie, internaty, ośrodki rekreacyjno sportowe itp.). W informacjach o obiektach i miejscach noclegowych turystyki nie uwzględnia się obiektów i miejsc w obiektach przejściowo nieczynnych z powodu przebudowy, remontu, itp.

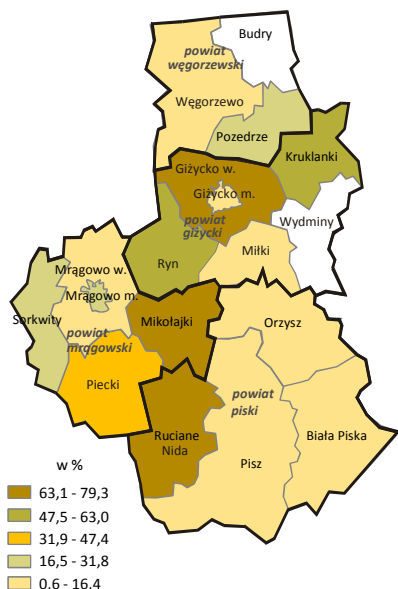

Rys. 32. Turystyczne obiekty zbiorowego zakwaterowania w Powiatach Wielkich Jezior Mazurskich w latach 2002-2012 (stan w dniu 31.07.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Dynamika rozwoju bazy turystycznej na obszarze objętym diagnozą wskazuje na przewagę trzech ośrodków – Mikołajek, Giżycka i Mrągowo. Z uwagi na wyższy standard i duży udział obiektów noclegowych o całorocznym charakterze, największy potencjał wynikający z istniejącej bazy noclegowej ma gmina Mikołajki. W ostatnich latach ważnym ośrodkiem turystycznym na obszarze objętym diagnozą stało się miasto Ryn, na terenie którego otwarty został luksusowy Hotel Zamek Ryn stanowiący centrum konferencyjno-wypoczynkowe.

Mimo znacznego wzrostu udzielonych noclegów, miejsca w turystycznych obiektach zbiorowego zakwaterowania nadal są wykorzystywane w mniejszym stopniu niż pozwala na to istniejąca w tych powiatach infrastruktura turystyczna. Stopień wykorzystania miejsc noclegowych w turystycznych obiektach zbiorowego zakwaterowania w powiecie giżyckim ukształtował się na poziomie 27,3%, mrągowskim – 34,9%, piskim – 21,3%, węgorzewskim – 20,7% (w województwie – 28,5%).

Rys. 33. Wskaźnik funkcji turystycznej gmin Powiatów Wielkich Jezior Mazurskich (stan w dniu 31.07.2010 r.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Uwaga: Białym kolorem zaznaczono gminy, w których zjawisko nie wystąpiło.

Ważną informacją dotyczącą ruchu turystycznego jest wskaźnik średniej długości pobytu turysty na danym terenie poprzez porównanie liczby osób korzystających z noclegów oraz liczby udzielonych noclegów. Średnia długość pobytu (liczba noclegów) w 2012 r. najdłuższa była w powiecie węgorzewskim (3,1 dnia). Długość pobytu w pozostałych powiatach wynosiła odpowiednio: w giżyckim – 2,2 dnia, w piskim – 2,5 dnia, mrągowskim – 2,8 dnia. Dla porównania średnia w województwie w tym czasie wynosiła 2,6 dnia.

Dla oceny poziomu rozwoju turystycznego danego obszaru można zastosować również wskaźnik funkcji turystycznej regionu. Wskaźnik funkcji turystycznej będący miernikiem zagospodarowania turystycznego wyraża liczbę turystycznych miejsc noclegowych przypadających na 100 mieszkań na danym obszarze. Wartość wskaźnika dla Powiatów Wielkich Jezior Mazurskich w 2010 r. kształtowała się na poziomie 22,4 i była prawie trzykrotnie wyższa niż w województwie, gdzie wynosiła 7,7. Jego wartość w poszczególnych powiatach kształtowała się od 23,9 w powiecie giżyckim do 30,4 w mrągowskim. W porównaniu do 2002 r. wartość wskaźnika wzrosła zarówno dla całego obszaru objętego diagnozą, jak i wszystkich powiatów (Rys. 33).

Tworzenie nowych miejsc pobytowych i zwiększanie poziomu ich zagospodarowania powinno być priorytetem rozwoju tych terenów. Przemawia za tym fakt, że jedno miejsce pracy w turystyce generuje wiele miejsc pracy w branżach pokrewnych, usługach, budownictwie, utrzymaniu infrastruktury, rolnictwie, przetwórstwie itp. Wzrost usług turystycznych powoduje wzrost zamożności nie tylko właścicieli obiektów turystycznych, ale również całej społeczności danego obszaru. Dlatego w przypadku PWJM rozwój turystyki powinien być sprawą najwyższej wagi, ponieważ jest szansą trwałego wzrostu gospodarczego subregionu.

BIBLIOGRAFIA

1. Bank Danych Regionalnych GUS.
2. Dane Państwowej Komisji Wyborczej; www.wybory2011.pkw.gov.pl, www.wybory2010.pkw.gov.pl.
3. Dane Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska; <http://olsztyn.rdos.gov.pl/>.
4. Dane Starostwa Powiatowego w Giżycku; <http://www.powiatgizycki.pl/>.
5. Dane Starostwa Powiatowego w Mrągowie; <http://www.powiat.mragowo.pl/>.
6. Dane Starostwa Powiatowego w Pisz; <http://www.powiat.pisz.pl/>.
7. Dane Starostwa Powiatowego w Węgorzewie; <http://www.powiatwegorzewski.pl/aktualnosci.php>.
8. Informacje Fundacji Zielone Płuca Polski; www.fzpp.pl.
9. Informacje Instytutu na Rzecz Ekorozwoju; <http://www.ine-isd.org.pl/>.
10. Informacje Komendy Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Giżycku; www.straz.gizycko.pl.
11. Informacje Komendy Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Mrągowie; www.straz.mragowo.pl.
12. Informacje Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Giżycku; <http://pcpr-gizycko.lo.pl/>.
13. Informacje Powiatowego Centrum Pomocy Społecznej w Mrągowie; <http://www.pcpr.powiat.mragowo.pl/>.
14. Informacje Powiatowego Centrum Pomocy Społecznej w Pisz; <http://www.bip.powiat.pisz.pl/index.php?k=127>.
15. Informacje Regionalnej Dyrekcji Ochrony środowiska; <http://olsztyn.rdos.gov.pl/>.
16. Informacje Warmińsko-Mazurskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej S.A.; www.wmsse.com.pl.
17. Informacje Związku Ochotniczych Straży Pożarnych Rzeczypospolitej Polskiej; <http://zosprp.olsztyn.pl/page,220>.
18. Informacje opracowano na podstawie Systemu Informacji Oświatowej; <http://www.cie.men.gov.pl/index.php/sio.html>.
19. *Ranking zawodów deficytowych i nadwyżkowych w powiecie giżyckim w 2012 r.* Powiatowy Urząd Pracy w Giżycku, marzec 2013 r.
20. *Strategia Rozwoju Powiatu Piskiego na lata 2013-2023.*
21. *Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Mrągowskiego na lata 2007-2020* stanowiąca załącznik do uchwały nr XXI/149/2008 Rady Powiatu w Mrągowie z dnia 23 kwietnia 2008 r.
22. *Strategia zintegrowanego rozwoju gmin północnego obszaru Wielkich Jezior Mazurskich.* Opracowanie przygotowane przez „ZB” Centrum Szkoleniowo-Doradcze Zbigniew Brodziński we współpracy ze Stowarzyszeniem Doradców na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Instytutem Turystyki na zlecenie Fundacji „Kanał Mazurski” w ramach Pilotażowego Programu Leader+.
23. *Uwarunkowania i możliwości rozwoju powiatu giżyckiego. Zintegrowany program zrównoważonego rozwoju powiatu* przyjęty Uchwałą nr XII/83/2003 Rady Powiatu w Giżycku z dnia 25 listopada 2003 r.
24. Załącznik do Uchwały nr XXXIV/474/05 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 31 sierpnia 2005 r.
25. *Zintegrowana Strategia Rozwoju Obszarów Wiejskich Subregionu EGO.* Opracowanie przygotowane w ramach projektu Aktywizacja społeczności lokalnej oraz rozwój obszarów wiejskich na obszarach atrakcyjnych turystycznie w EGO (Ełk, Gołdap i Olecko). Projekt zrealizowany z wykorzystaniem środków Unii Europejskiej w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich, Działania 2.7. Pilotażowy Program Leader+, zrealizowany przez „Stowarzyszenie EGO Kraina Bociana” pod nadzorem FAPA – Fundacji Programów Pomocy dla Rolnictwa oraz Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi.
26. *Zintegrowany Program Rozwoju Powiatu Węgorzewskiego na lata 2007-2015* stanowiący załącznik nr 1 do uchwały nr XVI/94/2007 Rady Powiatu Węgorzewskiego z dnia 25 października 2007 r.

Spis załączników

- 1.1. Wykaz Obszarów Chronionego Krajobrazu w powiatach Wielkich Jezior Mazurskich
- 1.2. Wykaz rezerwatów przyrody w powiatach Wielkich Jezior Mazurskich
- 1.3. Lista obszarów NATURA 2000 w powiatach Wielkich Jezior Mazurskich
- 1.4. Oferta edukacyjna szkół ponadgimnazjalnych
w powiatach Wielkich Jezior Mazurskich w roku szkolnym 2012/13
- 1.5. Wykaz instytucji i placówek świadczących pomoc rodzinie
w powiatach Wielkich Jezior Mazurskich
- 1.6. Wykaz jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej działających na terenie
powiatów Wielkich Jezior Mazurskich
- 1.7. Lista organizacji pozarządowych prowadzących aktywność na terenie
powiatów Wielkich Jezior Mazurskich

Tablica 1.

Wybrane dane o powiatach Wielkich Jezior Mazurskich (lata 2002 - 2012)

Załącznik 1.1

Wykaz Obszarów Chronionego Krajobrazu w Powiatach Wielkich Jezior Mazurskich

Powiat giżycki

Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Rzeki Guber
Obszar Chronionego Krajobrazu Puszczy Boreckiej
Obszar Chronionego Krajobrazu Krainy Wielkich Jezior Mazurskich
Obszar Chronionego Krajobrazu Jezior Orzyskich
Obszar Chronionego Krajobrazu Pojezierza Ełckiego
Obszar Chronionego Krajobrazu Gawlik
Obszar Chronionego Krajobrazu Kłos
Obszar Chronionego Krajobrazu Krzyżany

Powiat mrągowski

Obszar Chronionego Krajobrazu Jezior Legińsko-Mrągowskich
Obszar Chronionego Krajobrazu Krainy Wielkich Jezior Mazurskich
Obszar Chronionego Krajobrazu Otuliny Mazurskiego Parku Krajobrazowego – Wschód
Obszar Chronionego Krajobrazu Otuliny Mazurskiego Parku Krajobrazowego – Zachód

Powiat piski

Obszar Chronionego Krajobrazu Krainy Wielkich Jezior Mazurskich
Obszar Chronionego Krajobrazu Otuliny Mazurskiego Parku Krajobrazowego – Ruciane Nida
Obszar Chronionego Krajobrazu Otuliny Mazurskiego Parku Krajobrazowego – Wschód
Obszar Chronionego Krajobrazu Puszczy i Jezior Piskich
Obszar Chronionego Krajobrazu Jezior Orzyskich
Obszar Chronionego Krajobrazu Wzgórz Dybowskich

Powiat węgorzewski

Obszar Chronionego Krajobrazu Jeziora Oświn
Obszar Chronionego Krajobrazu Bagien Mażańskich
Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Gołdapy i Węgorapy
Obszar Chronionego Krajobrazu Puszczy Boreckiej
Obszar Chronionego Krajobrazu Krainy Wielkich Jezior Mazurskich
Obszar Chronionego Krajobrazu Wysoczyzna Krzywińskich

Źródło: Informacje Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska; <http://olsztyn.rdos.gov.pl/>.

Załącznik 1.2

Wykaz rezerwatów przyrody w Powiatach Wielkich Jezior Mazurskich

Nazwa rezerwatu	Typ rezerwatu
Powiat giżycki	
Borki	leśny
Jezioro Dobskie	krajobrazowy
Jezioro Kozuchy	ornitologiczny
Perkuny	torfowiskowy
Piłackie Wzgórza	leśny
Ptasia Wyspa	faunistyczny
Torfowisko Spytkowo	torfowiskowy
Wyspy na jeziorze Mamry i Kisajno	faunistyczny
Nietlickie Bagno	faunistyczny
Powiat mrągowski	
Czapliniec	faunistyczny
Czaplisko – Ławny Lasek	faunistyczny
Gązwa	torfowiskowy
Jezioro Lisiny	florystyczny
Jezioro Łuknajno	faunistyczny
Królewska Sosna	leśny
Krutynia	krajobrazowy
Pierwos	leśny
Strzałowo	leśny
Zakręt	torfowiskowy
Krutynia „Dolna”	leśny
Powiat piski	
Jeziorko koło Drozdowa	torfowiskowy
Jezioro Pogubie Wielkie	faunistyczny
Jezioro Nidzkie	leśny
Jezioro Warnoły	faunistyczny
Jezioro Zdedy	faunistyczny
Nietlickie Bagno	faunistyczny
Krutynia „Dolna”	leśny
Powiat węgorzewski	
Mokre	leśny
Piłackie Wzgórza	leśny
Półwysep i 5 wysp na jeziorze Rydzewskim	faunistyczny
Siedmiu Wysp zwany również Jeziorem Siedmiu Wysp	faunistyczny
Sztynort	faunistyczny

Źródło: Informacje Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska; <http://olsztyn.rdos.gov.pl/>.

Załącznik 1.3

Lista obszarów NATURA 2000 w Powiatach Wielkich Jezior Mazurskich

Nazwa	Forma ochrony w ramach sieci Natura 2000
Powiat giżycki	
Bagna Nietlickie	obszar specjalnej ochrony ptaków (Dyrektywa Ptasia)
Mazurskie Bagna	specjalny obszar ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa)
Ostoja Borecka	specjalny obszar ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa)
Ostoja Północnomazurska	specjalny obszar ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa)
Puszcza Borecka	obszar specjalnej ochrony ptaków (Dyrektywa Ptasia)
Powiat mrągowski	
Gązwa	specjalny obszar ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa)
Jezioro Łuknajno	obszar specjalnej ochrony ptaków (Dyrektywa Ptasia)
Mazurska Ostoja Żółwia Baranowo	specjalny obszar ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa)
Ostoja Piska	specjalny obszar ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa)
Puszcza Piska	obszar specjalnej ochrony ptaków (Dyrektywa Ptasia)
Powiat piski	
Bagna Nietlickie	obszar specjalnej ochrony ptaków (Dyrektywa Ptasia)
Mazurskie Bagna	specjalny obszar ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa)
Murawy na Poligonie Orzysz	specjalny obszar ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa)
Ostoja Kurpiowska	obszar specjalnej ochrony ptaków (Dyrektywa Ptasia)
Ostoja Piska	specjalny obszar ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa)
Ostoja Poligon Orzysz	obszar specjalnej ochrony ptaków (Dyrektywa Ptasia)
Puszcza Piska	obszar specjalnej ochrony ptaków (Dyrektywa Ptasia)
Powiat węgorzewski	
Jezioro Dobskie	obszar specjalnej ochrony ptaków (Dyrektywa Ptasia)
Jezioro Oświn i okolice	obszar specjalnej ochrony ptaków (Dyrektywa Ptasia)
Lasy Skaliskie	obszar specjalnej ochrony ptaków (Dyrektywa Ptasia)
Mamerki	specjalny obszar ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa)
Niecka Skaliska	specjalny obszar ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa)
Ostoja nad Oświnem	specjalny obszar ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa)
Ostoja Północnomazurska	specjalny obszar ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa)
Ostoja Skaliska	specjalny obszar ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa)
Puszcza Borecka	obszar specjalnej ochrony ptaków (Dyrektywa Ptasia)

Źródło: Informacje Instytutu na Rzecz Ekorozwoju: <http://www.ine-isd.org.pl/>.

Załącznik 1.4

Oferta edukacyjna szkół ponadgimnazjalnych w Powiatach Wielkich Jezior Mazurskich w roku szkolnym 2012/13 obejmuje następujące kierunki kształcenia:

Lp.	Rodzaj szkoły	Typ szkoły	Kierunki kształcenia
Powiat giżycki			
1.	I Liceum Ogólnokształcące im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Giżycku		
2.	II Liceum Ogólnokształcące im. Gustawa Gizewiusza w Giżycku		
3.	Centrum Szkoleniowe „Edukacja” w Giżycku	Katolickie Liceum Ogólnokształcące im. św. Brunona Liceum Ogólnokształcące z klasą pożarniczą Liceum Ogólnokształcące z klasą policyjną Technikum Informatyczne Nr 1 Technikum Nr 4 Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych Policealne Studium Zawodowe	– technik handlowiec – technik hotelarstwa – asystentka stomatologiczna – technik sterylizacji medycznej – technik informatyk – technik bezpieczeństwa i higieny pracy – technik ekonomista – technik rachunkowości – technik handlowiec – technik obsługi turystycznej – technik administracji – technik usług kosmetycznych – technik organizacji reklamy – technik hotelarstwa – technik usług pocztowych i finansowych – technik leśnik – technik geodeta – technik ochrony fizycznej osób i mienia
4.	Zakład Doskonalenia Zawodowego w Białymstoku Ośrodek	Liceum Ogólnokształcące Liceum Ogólnokształcące dla	

Lp.	Rodzaj szkoły	Typ szkoły	Kierunki kształcenia
	Kształcenia Zawodowego w Giżycku	Dorostych Technikum Szkoła Policealna dla Dorostych Uzupełniająca LO dla Dorostych	<ul style="list-style-type: none"> – technik usług fryzjerskich – technik administracji – technik bhp – technik ekonomista – technik hotelarstwa – technik informatyk – technik obsługi turystycznej – technik ochrony fizycznej osób i mienia – technik rachunkowości – technik usług fryzjerskich – technik usług kosmetycznych
5.	Centrum Kształcenia Ustawicznego, Praktycznego i Doskonalenia Nauczycieli w Giżycku	Liceum Ogólnokształcące dla Dorostych II Liceum Uzupełniające Zasadnicza Szkoła Zawodowa Nr 4 Szkoła Policealna Nr 4	<ul style="list-style-type: none"> – technik administracji
6.	Zespół Szkół Ogólnokształcących w Wydminach	Liceum Ogólnokształcące	
7.	Powiatowe Centrum Kształcenia Praktycznego w Giżycku		
8.	Regionalny Ośrodek Doskonalenia i Doskonalenia Zawodowego przy CKU, PiDN w Giżycku		
9.	Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Giżycku	Szkoła Przystosobająca do Pracy Nr 1 Zasadnicza Szkoła Zawodowa Nr 4	<ul style="list-style-type: none"> – piekarz, cukiernik, kucharz małej gastr. – pracownik pomocniczy obsługi hotelowej – mechanik pojazdów samochodowych – stolarz, murarz
10.	Powiatowy Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Giżycku		
11.	Prywatny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli i Doradztwa Metodycznego w Giżycku		
12.	Centrum Szkolenia Zawodowego UNIWERS w Giżycku		<ul style="list-style-type: none"> – BHP – szkolenia okresowe – drwal – operator pilarki – kasjer walutowy
13.	Zespół Szkół Elektronicznych i Informatycznych im. KEN w Giżycku	Technikum Nr 2	<ul style="list-style-type: none"> – technik ekonomista – technik elektronik – technik elektryk – technik informatyk

Lp.	Rodzaj szkoły	Typ szkoły	Kierunki kształcenia
			<ul style="list-style-type: none"> – technik mechatronik – technik pojazdów samochodowych – technik teleinformatyk
14.	Zespół Szkół Kształtowania Środowiska i Agrobiznesu w Giżycku	Technikum Nr 1	<ul style="list-style-type: none"> – technik agrobiznesu – technik architektury krajobrazu – technik budownictwa – technik inżynierii środowiska i melioracji – technik urządzeń i systemów energetyki odnawialnej – technik rolnik
15.	Zespół Szkół Zawodowych w Giżycku	<p>Technikum Nr 3</p> <p>Zasadnicza Szkoła Zawodowa Nr 2</p>	<ul style="list-style-type: none"> – technik żywienia i usług – technik hotelarstwa – technik obsługi turystycznej – technik handlowiec – technik logistyk – technik organizacji usług gastronomicznych – technik kucharz – technik żywienia i gosp. domowego – kucharz, piekarz, cukiernik, wędliniarz – mechanik pojazdów samochodowych – sprzedawca, fryzjer – elektryk, stolarz, ślusarz, – murarz – tynkarz – blacharz, blacharz samochodowy – lakiernik, elektromechanik – operator obrabiarek skrawających – operator maszyn i urządzeń przem. spoż. – mechanik operator pojazdów i maszyn rolniczych – monter sieci, instalacji i urządzeń sanit. – betoniarz zbrojarz – monter zabudowy i robót wykończeniowych w budownictwie – monter elektronik – krawiec, tapicer – rolnik
16.	Niepubliczny Zespół Specjalnych Placówek	Niepubliczna Szkoła Specjalna Przystosowująca do Pracy	

Lp.	Rodzaj szkoły	Typ szkoły	Kierunki kształcenia
	Oświatowych w Giżycku		
17.	Szkoła Policealna im. Hanny Chrzanowskiej w Giżycku		<ul style="list-style-type: none"> – technik masażysta – ratownik medyczny – technik usług kosmetycznych – asystent osoby niepełnosprawnej
18.	Szkoła Policealna Rachunkowości w Giżycku Stowarzyszenia Księgowych w Polsce		<ul style="list-style-type: none"> – technik rachunkowości
19.	Państwowa Szkoła Muzyczna w Giżycku	I stopnia	
20.	Ośrodek Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Wychowawczy w Giżycku	Ośrodek Rewalidacyjno-Wychowawczy umożliwiający upośledzonym umysłowo realizację obowiązku szkolnego i nauki	
Powiat mrągowski			
1.	I Liceum Ogólnokształcące w Mrągowie		
2.	Mrągowskie Centrum Kształcenia	Szkoła Policealna Zaoczna dla Dorosłych Liceum Ogólnokształcące Uzupełniające LO dla Dorosłych Centrum Kształcenia Praktycznego	<ul style="list-style-type: none"> – technik informatyk – technik administracji – technik rolnik
3.	Szkoła Mistrzostwa Sportowego w Mrągowie	II Liceum Ogólnokształcące Mistrzostwa Sportowego	<ul style="list-style-type: none"> - żeglarstwo - piłka nożna - kajakarstwo - piłka koszykowa
4.	Społeczne Liceum Ogólnokształcące w Mikołajkach		
5.	Zespół Szkół Zawodowych w Mrągowie	Technikum Nr 2 Zasadnicza Szkoła Zawodowa	<ul style="list-style-type: none"> – technik żywienia i usług gastronomicznych – technik mechanik – technik informatyk – technik handlowiec – technik rolnik – technik organizacji i usług gastronomicznych – sprzedawca – kucharz – wielozawodowa: (każdy zawód, w którym kandydat znajdzie możliwość odbywania praktycznej nauki zawodu) – mechanik pojazdów samochodowych
6.	Zespół Szkół nr 2 im. Władysława Jagiełły	Technikum Nr 1	<ul style="list-style-type: none"> – technik hotelarstwa – technik obsługi turystycznej

Lp.	Rodzaj szkoły	Typ szkoły	Kierunki kształcenia
	w Mrągowie	Technikum Żywnienia i Gosp. Domowego	<ul style="list-style-type: none"> – technik logistyk – technik ekonomista – technik żywienia i usług gastronomicznych – technik żywienia i gospodarstwo domowego – kucharz
7.	Zespół Szkół Specjalnych w Mrągowie	Zasadnicza Szkoła Zawodowa Szkoła Specjalna Przystosowująca do Pracy	
8.	Państwowa Szkoła Muzyczna w Mrągowie	I stopnia	
Powiat piski			
1.	Zespół Szkół Ogólnokształcących w Orzyszu	Liceum Ogólnokształcące	
2.	Katolickie Liceum Ogólnokształcące w Piszcu		
3.	Prywatne Uzupełniające Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych w Piszcu	Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych Studium Policealne „Mentor”	<ul style="list-style-type: none"> – technik ekonomista – technik informatyk – technik budownictwa – technik BHP – technik administracji – technik geodeta
4.	Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych w Piszcu	Uzupełniające Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych	
5.	Zespół Szkół Nr 1 w Białej Piskiej	II Liceum Ogólnokształcące	
6.	Zespół Szkół Ogólnokształcących w Piszcu	I Liceum Ogólnokształcące Uzupełniające Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych	
7.	Zespół Szkół Samorządowych w Rucianem-Nida	Liceum Ogólnokształcące	
8.	Zespół Szkół Nr 1 w Piszcu	Technikum	<ul style="list-style-type: none"> – technik ekonomista – technik mechanizacji rolnictwa – technik żywienia i gosp. domowego – technik pojazdów samochodowych – technik organizacji reklamy – technik turystyki wiejskiej – technik agrobiznesu

Lp.	Rodzaj szkoły	Typ szkoły	Kierunki kształcenia
		Zasadnicza Szkoła Zawodowa Szkoła Policealna Liceum Ogólnokształcące	<ul style="list-style-type: none"> – technik spedytor – technik rolnik – mechanik-operator pojaz. i maszyn roln. – kucharz – ślusarz – rolnik – technik informatyk
9.	Zespół Placówek Kształcenia Ustawicznego w Piszcu	Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych Uzupełniające Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych Uzupełniające Technikum dla Dorosłych Szkoła Policealna dla Dorosłych	<ul style="list-style-type: none"> – technik mechanik samochodowy – technik informatyk – technik bhp – technik ochrony fizycznej osób i mienia – technik rachunkowości – technik administracji – technik drogownictwa
10.	Ośrodek Kształcenia Zawodowego Zakładu Doskonalenia Zawodowego w Białymstoku z siedzibą w Piszcu	Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych Szkoła Policealna dla Dorosłych	<ul style="list-style-type: none"> – technik BHP
11.	Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Łupkach	Szkoła Przystosowująca do Pracy Zasadnicza Szkoła Zawodowa	<ul style="list-style-type: none"> – 3-letnia szkoła ponadgimnazjalna dla uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym, w wieku do 24 lat – piekarz
12.	Zespół Szkół Leśnych w Rucianem-Nida	Technikum Leśne	<ul style="list-style-type: none"> – technik leśnik (klasa mundurowa) – technik informatyk – technik obsługi turystycznej
13.	Zespół Szkół Zawodowych w Piszcu	Technikum	<ul style="list-style-type: none"> – technik pojazdów samochodowych – technik budownictwa – technikum ekonomista (szkoła policyjna), kierunek bezpieczeństwo publiczne – technik hotelarstwa – technik architektury krajobrazu

Lp.	Rodzaj szkoły	Typ szkoły	Kierunki kształcenia
		Zasadnicza Szkoła Zawodowa	<ul style="list-style-type: none"> – technik żywienia i usług gastronomicznych – technik mechanik – mechanik pojazdów samochodowych – elektromechanik pojazdów samochodowych – kucharz – sprzedawca – ślusarz – klasa wielozawodowa (piekarz, cukiernik, fryzjer, murarz, stolarz)
14.	Zespół Szkół w Drygajach	Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych	
Powiat węgorzewski			
1.	Zespół Szkół Ogólnokształcących w Węgorzewie	Liceum Ogólnokształcące im. gen. Mariusza Zaruskiego Szkoła Policealna Nr 1	– technik hotelarstwa
2.	Zespół Szkół Zawodowych im. Gen. Józefa Bema w Węgorzewie	Technikum Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych Uzupełniające LO dla Dorosłych Zasadnicza Szkoła Zawodowa Nr 2 Szkoła Policealna Nr 2	<ul style="list-style-type: none"> – technik handlowiec – technik informatyk – technik ekonomista – mech. pojazdów samochodowych – sprzedawca – klasa wielozawodowa – technik informatyk – technik administracji
3.	Ośrodek Kształcenia Zawodowego w Węgorzewie	Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych	
4.	Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. Marii Konopnickiej w Węgorzewie	Szkoła Przystosowująca do Pracy Zasadnicza Szkoła Zawodowa Specjalna Nr 1	<ul style="list-style-type: none"> – trzyletnia szkoła ponadgimnazjalna dla uczniów z upośledzeniem w stopniu umiarkowanym, w wieku do 24 lat – kucharz małej gastronomii i malarz tapeciarski

Źródło: Informacje opracowano na podstawie Systemu Informacji Oświatowej;
<http://www.cie.men.gov.pl/index.php/sio.html>.

Wykaz instytucji i placówek świadczących pomoc rodzinie w Powiatach Wielkich Jezior Mazurskich

Powiat giżycki⁵²

- 1) Dom Pomocy Społecznej w Giżycku
- 2) Środowiskowy Dom Samopomocy w Giżycku
- 3) Zakład Aktywności Zawodowej w Giżycku
- 4) Placówka Rodzinna w Zelkach
- 5) Dom Św. Faustyny „Wielkie Serce” Caritas Diecezji Ełckiej w Giżycku
- 6) Środowiskowy Dom Samopomocy RYSIPON w Rynie
- 7) Warsztat Terapii Zajęciowej RYSIPON w Rynie
- 8) Warsztat Terapii Zajęciowej PSOUU w Siedliskach
- 9) Dom Pomocy Społecznej dla osób w podeszłym wieku w Wydminach
- 10) Poradnia psychologiczno-pedagogiczna w Giżycku
- 11) Szkoła rodzenia przygotowanie do porodu, opieka nad dzieckiem w Giżycku
- 12) Oddział „Caritas” w Giżycku
- 13) Centrum Charytatywne im. Jana Pawła II „Otwórzcie drzwi Chrystusowi” w Giżycku
- 14) Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Giżycku
- 15) Środowiskowy Dom Samopomocy w Giżycku
- 16) Środowiskowy Dom Samopomocy w Rynie
- 17) Poradnia uzależnień w Wydminach
- 18) Grupa terapeutyczna dla osób uzależnionych od alkoholu w Giżycku
- 19) Punkt konsultacyjno-informacyjny dotyczący przemocy w rodzinie w Giżycku
- 20) Poradnia uzależnień NZOZ w Giżycku
- 21) Ognisko pracy pozaszkolnej w Giżycku
- 22) Ośrodek szkolno-wychowawczy w Giżycku

Powiat mrągowski⁵³

- 1) Domy dla Dzieci Towarzystwa „Nasz Dom” w Mrągowie
- 2) Dom Pomocy Społecznej dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnych w Mrągowie
- 3) Ewangelicki Dom Opieki „Arka” w Mikołajkach
- 4) Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Mrągowie
- 5) Rodzinny Ośrodek Diagnostyczno-Konsultacyjny w Mrągowie
- 6) Katolicka Poradnia Rodzinna w Mrągowie
- 7) Poradnia Rodzinna Parafia Rzymskokatolicka p.w. Matki Bożej Saletyńskiej w Mrągowie
- 8) Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Mrągowie
- 9) Gminne Ośrodki Pomocy Społecznej w Mrągowie, Sorkwicach, Pieckach
- 10) Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Mikołajkach
- 11) Poradnia Odwykowa w Mrągowie
- 12) Grupy AA w Mrągowie
- 13) Świetlice Środowiskowe w Mrągowie, Mikołajkach, Baranowie, Olszewie, Nawiadach
- 14) Szkoła Rodzenia przy Szpitalu Powiatowym w Mrągowie
- 15) Warsztaty Terapii Zajęciowej, Towarzystwo Przyjaciół Dzieci, Koło Rodziców Dzieci Specjalnej Troski w Mrągowie
- 16) Warsztaty Terapii Zajęciowej przy Polskim Stowarzyszeniu na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym, Koło z/s w Mikołajkach
- 17) Parafialny zespół „Caritas” przy Parafii św. Rafała Kalinowskiego w Mrągowie
- 18) Hospicjum Domowe im. Św. Wojciecha w Mrągowie
- 19) Hospicjum Domowe w Mrągowie
- 20) Pielęgniarki środowiskowe „Vena”
- 21) Poradnia Zdrowia Psychicznego w Mrągowie
- 22) Poradnia Opieki Paliatywnej Leczenia Bólu
- 23) Stowarzyszenie Wielokierunkowej Pomocy „REMIUM” w Mrągowie
- 24) Ośrodek Rehabilitacyjno-Opiekuńczo-Wychowawczy w Mikołajkach
- 25) Punkt konsultacyjny dla ofiar przemocy w rodzinie w Mikołajkach, Mrągowie, Pieckach i Sorkwicach
- 26) Środowiskowy Dom Samopomocy w Mrągowie
- 27) Środowiskowy Dom Samopomocy w Pieckach
- 28) Stacja Diakonijna przy parafii Ewangelicko-Augsburskiej w Sorkwicach

⁵² Informacje Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Giżycku; <http://pcpr-gizycko.lo.pl/>.

⁵³ Informacje Powiatowego Centrum Pomocy Społecznej w Mrągowie; <http://www.pcpr.powiat.mragowo.pl/>.

29) Stowarzyszenie na Rzecz Pomocy Rodzinie i Poradnictwa Specjalistycznego „SYNAPSA”

Powiat piski⁵⁴

- 1) Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Pisz
- 2) Specjalistyczna Poradnia Rodzinna w Pisz
- 3) Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Pisz
- 4) Stacja Opieki „Caritas” w Białej Piskiej
- 5) Parafialny zespół Caritas przy Parafii Św. Jana Chrzciciela w Pisz
- 6) Ośrodek „Caritas” w Orzyszu
- 7) Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Pisz
- 8) Środowiskowy Dom Samopomocy w Pisz
- 9) Poradnia Terapii Uzależnień i Współuzależnień w Pisz
- 10) Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Pisz
- 11) Punkt Konsultacyjno-Terapeutyczny w Rucianem-Nida
- 12) Punkt Konsultacyjny dla Osób Doznających Przemocy w Pisz
- 13) Uczniowskie Kluby Sportowe w Orzyszu, Pisz
- 14) Młodzieżowy Punkt Konsultacji i Terapii w Pisz
- 15) Świetlica Wychowawczo-Terapeutyczna „Smurfy” przy OPiT w Pisz
- 16) Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Pisz
- 17) Warsztaty Terapii Zajęciowej w Pisz
- 18) Mieszkanie Chronione w Pisz
- 19) Stowarzyszenie Klubu Abstynentów „SYRIUSZ” w Pisz
- 20) Stowarzyszenie im. Świętego Maksymiliana Kolbe w Pisz
- 21) Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów w Pisz
- 22) Stowarzyszenie Rodzin Osób Niepełnosprawnych „Nadzieja” w Pisz
- 23) Stowarzyszenie „Przymierze-Ziemia Piska” w Pisz
- 24) Polskie Towarzystwo Diabetyków, zarząd Koła w Pisz
- 25) Polski Związek Niewidomych, zarząd Koła w Pisz
- 26) Ośrodek Wsparcia – Środowiskowy Dom Samopomocy w Rucianem-Nida
- 27) Dom Pomocy Społecznej-Ewangelicki Dom Opieki „BETEZDA” w Rucianem-Nida
- 28) Punkt Konsultacyjny dla Osób z Problemami Alkoholowymi w Orzyszu
- 29) Punkt Konsultacyjny dla Ofiar Przemocy w Rodzinie przy Punkcie Konsultacyjnym dla Osób z Problemami Alkoholowymi w Orzyszu
- 30) Środowiskowa Świetlica Opiekuńczo-Wychowawcza w Orzyszu
- 31) Poradnia Rodzinna przy parafii Św. Andrzeja Boboli w Białej Piskiej
- 32) Poradnia Rodzinna przy Parafii Matki Bożej Miłosierdzia Ostrobramskiej w Pisz
- 33) Punkt Konsultacyjny dla Rodzin z Problemem Alkoholowym w Białej Piskiej

Powiat węgorszewski

- 1) Dom Pomocy Społecznej w Węgorzewie
- 2) Ośrodek Adopcyjno-Opiekuńczy w Węgorzewie
- 3) Powiatowy Dom Samopomocy w Węgorzewie
- 4) Warsztat Terapii Zajęciowej w Olszewie Węgorzewskim
- 5) Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Pozezdrzu
- 6) Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Budrach
- 7) Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Węgorzewie
- 8) Świetlica Socjoterapeutyczna Dom w Węgorzewie
- 9) Ogniska Wychowawcze Przyjazny Kącik w Węgorzewie
- 10) Świetlica Socjoterapeutyczna Pinokio w Węgielsztynie
- 11) Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych „EMPATIA” w Węgorzewie
- 12) Stowarzyszenie Osób z Problemem Onkologicznym w Węgorzewie
- 13) Polski Związek Niewidomych – Koło w Węgorzewie

⁵⁴ Informacje Powiatowego Centrum Pomocy Społecznej w Pisz; <http://www.bip.powiat.pisz.pl/index.php?k=127>.

Załącznik 1.6

Wykaz jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej działających na terenie Powiatów Wielkich Jezior Mazurskich

Powiat giżycki	Powiat mrągowski	Powiat piski	Powiat węgorzewski
OSP Giżycko	OSP Gązwa	OSP Biała Piska	OSP Budry
OSP Jeziorowskie	OSP Gizewo	OSP Chmielewo	OSP Guja
OSP Kamionki	OSP Górkło	OSP Cierzęty	OSP Harsz
OSP Krukłanki	OSP Grabowo	OSP Dąbrówka	OSP Kutry
OSP Marcinowa Wola	OSP Grabówka	OSP Drozdowo-	OSP Ołownik
OSP Miłki	OSP Krutyń	OSP Drygały	OSP Perły
OSP Rydzewo	OSP Machary	OSP Góra	OSP Pozezdrze
OSP Ryn	OSP Mikołajki	OSP Hejdyk	OSP Radzieje
OSP Spytkowo	OSP Mrągowo	OSP Jeże	OSP Węgielsztyn
OSP Sterławki Wielkie	OSP Nawiady	OSP Karwica	OSP Węgorzewo
OSP Szymonka	OSP Olszewo	OSP Kruszewo	
OSP Wydminy	OSP Piecki	OSP Kumielsk	
	OSP Piecki Mazur-	OSP Liski	
	OSP Rybno	OSP Nadleśnictwo	
	OSP Sorkwity	OSP Nowe Guty	
	OSP Stare Kiełbonki	OSP Odoje	
	OSP Szestno	OSP Ogródek	
	OSP Użranki	OSP Okartowo	
	OSP Warpuny	OSP Orzysz	
	OSP Wierzbowo	OSP Pisz	
	OSP Woźnice	OSP Pogobie Średnie	
	OSP Wyszembork	OSP Rostki	
	OSP Zgon	OSP Ruciane-Nida	
		OSP Skarżyn	
		OSP Sklejka Pisz	
		OSP Stare Guty	
		OSP Szwejkówko	
		OSP Ukta	
		OSP Wejsuny	
		OSP Wiartel	

Źródło: Informacje Związku Ochotniczych Straży Pożarnych Rzeczypospolitej Polskiej;
<http://zosprp.olsztyn.pl/page,220>.

Załącznik 1.7

Lista organizacji pozarządowych prowadzących aktywność na terenie Powiatów Wielkich Jezior Mazurskich⁵⁵

Nazwa organizacji pozarządowej	Miejscowość
Powiat giżycki⁵⁶	
Klub Jeździecki „Agroturystyka”	Bielskie
Stowarzyszenie Ludności Wiejskiej „Koło”	Boćwinka
Uczniowski Klub Sportowy „Kormoran” przy Szkole Podstawowej w Bystrym	Bystre
Uczniowski Klub Sportowy „Trampek” przy Gimnazjum w Bystrym	Bystre
Związek Hodowców Koni Fryzyjskich w Polsce z siedzibą w Czarnówce	Czarnówka
Giżyckie Forum Kobiet z siedzibą w Gajewie	Gajewo
Uczniowski Klub Sportowy „Orły” przy Szkole Podstawowej w Gawlikach Wielkich	Gawliki Wielkie
Fundacja Integracji Społecznej „Właśnie Dziś”	Giżycko
„Airsoft Albatros” stowarzyszenie zwykłe z siedzibą w Antonowie	Giżycko
„Giżyckie Stowarzyszenie Łyżwiarskie”	Giżycko
Fundacja „Bez Granic” Giżycko	Giżycko
Fundacja Ekologiczna Krainy Wielkich Jezior Mazurskich	Giżycko
Fundacja Gaudium Certaminis – Radość Walki	Giżycko
Fundacja Ochrony Wielkich Jezior Mazurskich	Giżycko
Fundacja Pracy Niepełnosprawnych „Nadzieja” z/s w Giżycku	Giżycko
Fundacja Wspierania Edukacji „Elektryk” z/s w Giżycku	Giżycko
Giżycki Klub Motocyklowy „V-Boyen”	Giżycko
Giżycki Klub Motorowodny i Narciarstwa Wodnego z/s w Giżycku	Giżycko
Giżycki Klub Sportowy „Mamry”	Giżycko
Giżyckie Stowarzyszenie „Amazonek” z/s w Giżycku	Giżycko
Giżyckie Stowarzyszenie Bezrobotnych „Jesteś-My”	Giżycko
Giżyckie Stowarzyszenie Gospodarcze	Giżycko
Giżyckie Stowarzyszenie Młodzieży „Giżycko Org.” z/s w Giżycku	Giżycko
Giżyckie Stowarzyszenie Sportów Siłowych i Kulturystryki z/s w Giżycku	Giżycko
Giżyckie Stowarzyszenie Taksówkarzy „Radio-Bis”	Giżycko
Giżyckie Stowarzyszenie Wędkarskie	Giżycko
Klub Hodowców Gołębi Rasowych	Giżycko
Klub Promocji Talentów przy Gimnazjum nr 2 w Giżycku	Giżycko
Klub Sportowy „CONTRA” z/s w Giżycku	Giżycko
Klub Sportowy „MOSiR” z/s w Giżycku	Giżycko
Klub Sportowy ABC UKS 7 z/s w Giżycku	Giżycko
Klub Sportowy Tae Kwon Do Giżycko z/s w Giżycku	Giżycko
Klub Turystyki Żeglarskiej „Szkwał”	Giżycko
Liga Obrony Kraju Zarząd Powiatowy	Giżycko
Mazurskie Centrum Żeglarstwa w Giżycku	Giżycko
Mazurskie Stowarzyszenie Audiofila i Melomana w Giżycku	Giżycko
Mazurskie Stowarzyszenie Przyjaciół Interny w Giżycku	Giżycko
Mazurskie Stowarzyszenie Żeglugowe z/s w Giżycku	Giżycko
Mazurskie Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe	Giżycko

⁵⁵ Tabela nie zawiera wykazu Ochotniczych Straży Pożarnych. Informacje na ten temat zawarte są w Załączniku nr 6.

⁵⁶ Dane Starostwa Powiatowego w Giżycku; <http://www.powiatgizycki.pl/>.

Młodzieżowe Towarzystwo Sportowe – Promocja Sportowych Talentów z/s w Giżycku	Giżycko
Niemieckie Stowarzyszenie Kulturalno-Socjalne	Giżycko
Oddział PTTK Wielkich Jezior Mazurskich w Giżycku	Giżycko
Okręgowy Związek Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego Województwa	Giżycko
Ośrodek Kształcenia Zawodowego w Giżycku	Giżycko
Ośrodek Kształcenia Zawodowego w Giżycku	Giżycko
Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów (Zarząd Rejonowy)	Giżycko
Polski Związek Niewidomych Okręg Warmińsko-Mazurski (koło w Giżycku)	Giżycko
Polski Związek Żeglarzy Niepełnosprawnych z/s w Giżycku	Giżycko
Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym (koło w Giżycku)	Giżycko
Powiatowe Zrzeszenie Ludowe Zespoły Sportowe z/s w Giżycku	Giżycko
PTTK oddział Wielkich Jezior Mazurskich	Giżycko
Społeczny Kolarski-Szachowy Klub Sportowy SMOL-BUD z/s w Giżycku	Giżycko
Stowarzyszenie „Active Free Crew” z siedzibą w Giżycku	Giżycko
Stowarzyszenie „Airsoft Kormoran” z siedzibą w Bystrym	Giżycko
Stowarzyszenie „Archiwum Mazurski” z siedzibą w Giżycku	Giżycko
Stowarzyszenie „Grupa Medialna Press Net”	Giżycko
Stowarzyszenie „Kochamy Mazury” w Sulimach	Giżycko
Stowarzyszenie „Opoka Rodzin”	Giżycko
Stowarzyszenie „Tua Res Agitur”	Giżycko
Stowarzyszenie „Wspólnota Mazurska”	Giżycko
Stowarzyszenie Edukacyjno-Szkoleniowe „Medicus” w Giżycku	Giżycko
Stowarzyszenie Gospodarstw Agroturystycznych „Ekorozwój-Mazury”	Giżycko
Stowarzyszenie Handlowców Placu Targowego	Giżycko
Stowarzyszenie Inicjatywy dla Mazur	Giżycko
Stowarzyszenie Klub Karate Kyokushin z/s w Giżycku	Giżycko
Stowarzyszenie Klub Sportowy „Fenix” z/s w Giżycku	Giżycko
Stowarzyszenie Klubu CB RADIO „Wiking”	Giżycko
Stowarzyszenie Mazurska Szkoła Żeglarstwa z/s w Giżycku	Giżycko
Stowarzyszenie na rzecz Chorych z Chorobą Nowotworową „Promyk” w Giżycku	Giżycko
Stowarzyszenie na rzecz Dzieci Niepełnosprawnych „Podaruj Dziecku Radość” przy ZS nr 1 w	Giżycko
Stowarzyszenie na rzecz Wspierania Rozwoju Osób o Specjalnych Potrzebach Edukacyjnych	Giżycko
Stowarzyszenie Nauczycielski Chór Kameralny Przy Klubie Nauczyciela	Giżycko
Stowarzyszenie Pomocy Ofiarom Przystępstw „Przywrócić Nadzieję” w Giżycku	Giżycko
Stowarzyszenie Pomocy Ofiarom Wypadków Drogowych „Ratunek” w Giżycku	Giżycko
Stowarzyszenie Przyjaciół „Czwórki”	Giżycko
Stowarzyszenie Przyjaciół Muzyki	Giżycko
Stowarzyszenie Radio-Taxi Giżycko	Giżycko
Stowarzyszenie Użytkowników Działek Rekreacyjnych „Brzoza” w Pierkunowie	Giżycko
Stowarzyszenie Użytkowników Działek Rekreacyjnych „Olcha” w Pierkunowie z/s w Giżycku	Giżycko
Stowarzyszenie Użytkowników Działek Rekreacyjnych „Olszyna” w Wydminach z/s w Giżycku	Giżycko
Stowarzyszenie Użytkowników Działek Rekreacyjnych „Perkun” w Pierkunowie	Giżycko
Stowarzyszenie właścicieli garaży przy ul. Moniuszki w Giżycku	Giżycko
Stowarzyszenie Właścicieli Ogrodów Działkowych „Dejguny” W Sterławkach Małych	Giżycko
Stowarzyszenie Właścicieli Ogródków Działkowych „Folwark Fuleda” w Fuledzie	Giżycko
Stowarzyszenie Wspierania I Rozwoju Ortopedii „Abor Vitae”	Giżycko
Stowarzyszenie Współpracy Mazursko-Francuskiej	Giżycko
Stowarzyszenie Współwłaścicieli Rodzinnych Ogródków Działkowych „Nad Jeziorem”	Giżycko
Stowarzyszenie Złych Dzieci w Giżycku	Giżycko

Stowarzyszenie Zwyczajne „Bezpieczne Jezioro Tajty”	Giżycko
Stowarzyszenie zwyczajne pn. Polskie Towarzystwo Dietetyki Sportowej	Giżycko
Stowarzyszenie Zwyczajne Taksówkarzy Giżyckich „Mazury-Taxi”	Giżycko
Szkolny Klub Sportowy przy II Liceum Ogólnokształcącym	Giżycko
Szkolny Klub Sportowy przy Liceum Ogólnokształcących Nr 1	Giżycko
Światowy Związek Żołnierzy Armii Krajowej (koło w Giżycku)	Giżycko
Towarzystwo Kolarskie „Masters Giżycko” z/s w Giżycku	Giżycko
Towarzystwo Miłośników Twierdzy Boyen	Giżycko
Towarzystwo Przyjaciół Grodna i Wilna (oddział w Giżycku)	Giżycko
Towarzystwo Przyjaciół Jeziora Kisajno	Giżycko
Uczniowski Klub Sportowy „Dwójka” przy Gimnazjum Nr 2 w Giżycku	Giżycko
Uczniowski Klub Sportowy „Elektryk” przy Zespole Szkół Elektronicznych i Informatycznych	Giżycko
Uczniowski Klub Sportowy „Jedynka” przy Gimnazjum Nr 1	Giżycko
Uczniowski Klub Sportowy „Mustang” przy Szkole Podstawowej Nr 4	Giżycko
Uczniowski Klub Sportowy „Siódemka” w Giżycku przy Szkole Podstawowej Nr 7	Giżycko
Uczniowski Klub Sportowy „Start” przy Gimnazjum w Krukłankach	Giżycko
Uczniowski Klub Sportowy „Wilanów” przy Szkole Podstawowej Nr 3	Giżycko
Uczniowski Klub Sportowy MKS – „Medyk” Giżycko	Giżycko
Uczniowski Klub Sportowy Piłki Ręcznej „Giżycko” przy Gimnazjum Nr 2	Giżycko
Uczniowski Klub Sportowy przy Gimnazjum Nr 1	Giżycko
Uczniowski Klub Sportowy Tenisa Stołowego przy ZS Kształtowania Środowiska i Agrobiznesu	Giżycko
Uczniowski Klub Sportów Wodnych przy Gimnazjum Nr 2 w Giżycku	Giżycko
Uczniowski Klub Żeglarstwa Regatowego „Niegocin”	Giżycko
Uczniowski Ludowy Klub Sportowy „Technik” przy ZS Kształtowania Środowiska i Warmińsko-Mazurski Moto Club	Giżycko
Warmińsko-Mazurski Okręgowy Związek Motorowodny i Narciarstwa Wodnego z/s w Warmińsko-Mazurskie Stowarzyszenie Joannitów	Giżycko
Warmińsko-Mazurskie Stowarzyszenie Polskich Dzieci Wojny (oddział terenowy w Giżycku)	Giżycko
Związek Byłych Żołnierzy Zawodowych i Oficerów Rezerwy WP (Zarząd Koła nr 4)	Giżycko
Związek Kombatantów Rzeczypospolitej i Byłych Więźniów Politycznych (koło w Giżycku)	Giżycko
Związek Ochrony Przyrody Warmii i Mazur	Giżycko
Związek Sybiraków Regionu Warmińsko-Mazurskiego (koło w Giżycku)	Giżycko
Związek Ukraińców w Polsce Oddział Mazurski w Giżycku	Giżycko
Stowarzyszenie Kulturalno-Społeczne „Mazurska Chata” w Grajwie	Grajwo
Stowarzyszenie Integracyjno-Aktywizacyjne „Pomocna Dłoń”	Krukłanki
Stowarzyszenie Miłośników Wsi Krukłanki „Żubr”	Krukłanki
Stowarzyszenie Rozwoju Regionalnego „Puszcza Borecka” z/s w Krukłankach	Krukłanki
Gminne Zrzeszenie Ludowe Zespoły Sportowe z/s w Miłkach	Miłki
Ludowy Uczniowski Klub Sportowy „Olimpia” przy Zespole Placówek Oświatowych w Miłkach	Miłki
Stowarzyszenie „Razem promujemy Rydzewo”	Miłki
Stowarzyszenie „Sąsiedzi” w Marcinkowej Woli	Miłki
Stowarzyszenie zwyczajne „Dla dobra mieszkańców”	Miłki
Uczniowski Klub Sportowy „Promień” przy Szkole Podstawowej	Miłki
Stowarzyszenie Oświatowo-Kulturalne „Monetki” w Monetkach	Monetki
Stowarzyszenie „Orłowo-Razem w Przyszłość”	Orłowo
Klub Jeździecki „Lange” w Pieczonkach	Pieczonki
Stowarzyszenie Współwłaścicieli Ośrodka Wypoczynkowego „Fregata II” z/s w Pierkunowie	Pierkunowo
Klub Hodowców Gołębi Rasowych	Piękna Góra
Polska Szkoła Żeglarstwa Sportów Motorowodnych i Nurkowania z/s w Pięknej Górze	Piękna Góra

Stowarzyszenie na rzecz nowych metod komunikacji i pracy z końmi oraz treningu koni	Radzie
Fundacja Europa-Mazury Galeria Sztuki Małgorzaty Basińskiej	Ryn
Ryński Klub Kultury Fizycznej, Sportu i Turystyki Niewidomych i Słabowidzących	Ryn
Ryńskie Stowarzyszenie Humanitarne „Pomost”	Ryn
Ryńskie Stowarzyszenie Integracji Przyjaciół Osób Niepełnosprawnych „Dar Serca”	Ryn
Stowarzyszenie Handlowców i Przedsiębiorców Miasta i Gminy Ryn	Ryn
Stowarzyszenie na rzecz Wspierania Rozwoju Dziecka „Przyszłość Dziecka w Barwach Tęczy”	Ryn
Stowarzyszenie Sportowe i Rekreacyjne w Rynie	Ryn
Uczniowski Klub Sportowy „Ludowy UKS Ołów Ryn” przy Gimnazjum w Rynie	Ryn
Uczniowski Klub Sportowy „RYNIANKA” przy Szkole Podstawowej w Rynie	Ryn
Stowarzyszenie Miłośników Wsi Sołtmany „Pięc Wysp”	Sołtmany
Ludowy Uczniowski Klub Sportowy „Piast” przy Szkole Podstawowej w Sterławkach Wielkich	Sterławki
Stowarzyszenie Wspierania Aktywności Lokalnej „Ster”	Sterławki
Stowarzyszenie Przyjaciół Sucholasek „Teraz Sucholaski”	Sucholaski
Klub Sportowy „Czarny Koń – Biały Koń” z/s w Sulimach	Sulimy
Stowarzyszenie „Nasze Talki”	Talki
Stowarzyszenie Przystanek Giżycko z/s w Upałtach	Upałty
Stowarzyszenie Integracyjne „Kwas” Krzyżany, Wejdyki, Słabowo z/s w Wejdykach	Wejdyki
Gminny Klub Sportowy – „POL-SET” przy Szkole Podstawowej w Wilkasach	Wilkasy
Uczniowski Klub Sportowy „Wilkasek” przy Szkole Podstawowej w Wilkasach	Wilkasy
Fundacja „Wspólny Świat”	Wydminy
Ludowy Klub Sportowy „Mazur”	Wydminy
Polskie Stowarzyszenie Diabetyków (koło w Wydminach)	Wydminy
Stowarzyszenie „Echo Wydmin” z/s w Wydminach	Wydminy
Stowarzyszenie „Mazurowcy”	Wydminy
Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Gminy Wydminy	Wydminy
Stowarzyszenie Otwarte Serce	Wydminy
Stowarzyszenie Prospołecznych Inicjatyw Gminy Wydminy	Wydminy
Uczniowski Klub Sportowy "Promień" przy ZS Ogólnokształcących w Wydminach	Wydminy
Wydmińskie Stowarzyszenie Wędkarskie	Wydminy
Stowarzyszenie Przyjaciół Zelek „Zelinka”	Zelki
Stowarzyszenie Kobiet Wiejskich „Kwadrat” w Żywkach	Żywki
Powiat mrągowski⁵⁷	
Stowarzyszenie „Rafał i Przyjaciele”	Bagienice Małe
Mazurskie Stowarzyszenie Rozwoju Lokalnego z/s w Baranowie	Baranowo
Gminny Ludowy Uczniowski Klub Sportowy „Salęt-Boże”	Boże
Ludowy Uczniowski Klub Sportowy „Start”	Boże
Mrągowski Klub KYOKUSHIN KARATE	Brzozowa
Stowarzyszenie Nasze Grabowo z/s w Grabowie	Grabowo
Stowarzyszenie Miłośników Mazur „Przyjaciele”	Jora Wielka
Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Kosewa i Okolic z/s w Kosewie Górnym	Kosewo Górne
GKS Ludowe Zespoły Sportowe „Start” w Kozłowie	Kozłowo
Fundacja na Rzecz Ochrony Przyrody i Krajobrazu Mazurskiego Parku Krajobrazowego i	Krutuń
Stowarzyszenie „Szlak Krutynia”	Krutuń
Stowarzyszenie Przewoźników Łodziami po Rzece „Krutynia” w Krutyni	Krutuń
Ludowy Uczniowski Klub Sportowy „Marcinkowo”	Marcinkowo
Automobil Klub Mazurski	Mikołajki

⁵⁷ Dane Starostwa Powiatowego w Mrągowie; <http://www.powiat.mragowo.pl/>.

Forum Inicjatyw Mazury-Mikołajki	Mikołajki
Fundacja Mikołajki w Mikołajkach	Mikołajki
Jeździecki Klub Sportowy „Mikołajki”	Mikołajki
Mazurski Klub Strzelecki	Mikołajki
Mazurski Klub Tenisa Ziemnego	Mikołajki
Mazurski Klub Żeglarski	Mikołajki
Miejski Klub Sportowy „Kłobuk”	Mikołajki
Mikołajskie Stowarzyszenie Kulturalno-Sportowe „Kłobuk”	Mikołajki
Mikołajskie Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Lokalnych	Mikołajki
Ośrodek Sztuk i Sportu „Samuraj”	Mikołajki
Parafialny Klub Rekreacyjno-Sportowy przy Parafii p.w. Św. Mikołaja	Mikołajki
Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym Koło w Mikołajkach	Mikołajki
Samodzielne Koło Terenowe Nr 93 Społecznego Towarzystwa Oświatowego w Mikołajkach	Mikołajki
Stowarzyszenie Niemieckie „Łoś” w Mikołajkach	Mikołajki
Stowarzyszenie Przyjaciół Mikołajek i Przyrody Mazurskiej	Mikołajki
Uczniowski Klub Sportowy „Atos”	Mikołajki
Uczniowski Klub Sportowy „Hetman”	Mikołajki
Uczniowski Klub Sportowy „Olsza”	Mikołajki
Uczniowski Klub Sportowy Jiujitsu Terlik Team	Mikołajki
Uczniowski Klub Sportowy w Mikołajkach	Mikołajki
Towarzystwo Miłośników Starej Motoryzacji i Techniki „Retrokoło”	Młynowo
Bilard Sportowy Mrągowo	Mrągowo
Centrum Edukacji Społecznej CESPO	Mrągowo
Fundacja MOTOSZANSA	Mrągowo
Fundacja Zwierząt Eulalii	Mrągowo
Hospicjum im. Św. Wojciecha w Mrągowie	Mrągowo
HUSARIA MMA Mrągowo	Mrągowo
Kaliniak Team Mrągowo	Mrągowo
Klub Sportowy „AS” Mrągowo	Mrągowo
Klub Sportowy „Baza Mrągowo”	Mrągowo
Klub Strzelecki „Snajper” w Mrągowie	Mrągowo
Liga Obrony Kraju – Ośrodek Szkolenia Zawodowego Kierowców w Mrągowie	Mrągowo
Lokalna Organizacja Turystyczna „Ziemia Mrągowska”	Mrągowo
Ludowy Klub Turystyczny „Mazury”	Mrągowo
Mazurskie Stowarzyszenie „Wagabunda”	Mrągowo
Mazurskie Stowarzyszenie Inicjatyw Sportowych	Mrągowo
Międzyszkolny Uczniowski Klub Sportowy „Omega”	Mrągowo
MKS MRĄGOWIA Mrągowo	Mrągowo
Mrągowska Wspólnota Samorządowa	Mrągowo
Mrągowski Klub AIKIDO i Samoobrony	Mrągowo
Mrągowski Uniwersytet Trzeciego Wieku	Mrągowo
Mrągowskie Stowarzyszenie Gospodarcze	Mrągowo
Mrągowskie Stowarzyszenie Kupców	Mrągowo
Mrągowskie Stowarzyszenie Miłośników Pojazdów Wojskowych i Zabytkowych „Szwadron”	Mrągowo
Mrągowskie Stowarzyszenie Młodzieży	Mrągowo
Mrągowskie Stowarzyszenie Niemieckie Miasta i Rejonu Mrągowa „Niedźwiedzia łapa”	Mrągowo
Mrągowskie Stowarzyszenie Rowerowe	Mrągowo
Mrągowskie Towarzystwo Jazzowe	Mrągowo
Mrągowskie Towarzystwo Sportowe	Mrągowo

Mrągowskie Towarzystwo Tenisowe	Mrągowo
Mrągowskie Towarzystwo Wędkarskie	Mrągowo
MULTIAGENCJA	Mrągowo
Polska Flota Klasy 29ER	Mrągowo
Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów o/m w Mrągowie	Mrągowo
Polski Związek Niewidomych Okręg Warmińsko-Mazurski Zarząd Koła w Mrągowie	Mrągowo
Polskie Stowarzyszenie Sportów Ekstremalnych	Mrągowo
Polskie Towarzystwo Numizmatyczne Oddział w Mrągowie	Mrągowo
Powiatowy Szkolny Związek Sportowy	Mrągowo
Rada Gminna Zrzeszenia Ludowe Zespoły Sportowe	Mrągowo
Ruch Autonomii Mazur	Mrągowo
Stacja Pomocy Brata Gerarda przy Parafii Rzymskokatolickiej św. Wojciecha w Mrągowie	Mrągowo
Stowarzyszenie „MAŁE WIELKIE MAZURY”	Mrągowo
Stowarzyszenie „Mazury Paralotnie”	Mrągowo
Stowarzyszenie „Nasza Uliczka”	Mrągowo
Stowarzyszenie Dzieci Wojny w Polsce Zarząd Oddziału w Mrągowie	Mrągowo
Stowarzyszenie Edukacji Ekologicznej i Kulturalnej SEEIK	Mrągowo
Stowarzyszenie Inicjatyw Lokalnych „Pod Mazurskim Niebem”	Mrągowo
Stowarzyszenie Integracja Sztuki	Mrągowo
Stowarzyszenie Miast Partnerskich „Mrągowo – Grunberg” w Mrągowie	Mrągowo
Stowarzyszenie Na Rzecz Pomocy Rodzinie „Synapsa” w Mrągowie	Mrągowo
Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych, Chorych „AMICUS”	Mrągowo
Stowarzyszenie Osób Prowadzących Działalność Gospodarczą na Targowisku w Mrągowie	Mrągowo
Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom Potrzebującym „Szansa” w Mrągowie	Mrągowo
Stowarzyszenie Projekt 36	Mrągowo
Stowarzyszenie Trzeźwościowe „Przystań” z/s w Mrągowie	Mrągowo
Stowarzyszenie Wielokierunkowej Pomocy „Remedium”	Mrągowo
Stowarzyszenie Właścicieli Stacji Partnerskich „Shell”	Mrągowo
Stowarzyszenie Wspierania Edukacji Artystycznej Dzieci i Młodzieży „Sukces” w Mrągowie	Mrągowo
Stowarzyszenie Zielone Dzieci	Mrągowo
Towarzystwo Miłośników Wilna i Ziemi Wileńskiej Oddział w Mrągowie	Mrągowo
Towarzystwo Miłośników Ziemi Mrągowskiej	Mrągowo
Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Koło Rodziców Dzieci Specjalnej Troski w Mrągowie	Mrągowo
Uczniowski Klub Sportowy „Dwójka”	Mrągowo
Uczniowski Klub Sportowy „Iskra”	Mrągowo
Uczniowski Klub Sportowy „Jedynka”	Mrągowo
Uczniowski Klub Sportowy „Juno”	Mrągowo
Uczniowski Klub Sportowy „Jutrzenka”	Mrągowo
Uczniowski Klub Sportowy „Mazury”	Mrągowo
Uczniowski Klub Sportowy „Set”	Mrągowo
Uczniowski Klub Sportowy „Team Mrągowo”	Mrągowo
Uczniowski Klub Sportowy „Trójka II”	Mrągowo
Uczniowski Klub Sportowy „Trójka”	Mrągowo
Uczniowski Klub Sportowy OSiW „Mazury”	Mrągowo
Związek Byłych Żołnierzy Zawodowych i Oficerów Rezerwy WP, Zarząd Koła Nr 8	Mrągowo
Związek Harcerstwa Polskiego Komenda Hufca ZHP Mrągowo	Mrągowo
Związek Kombatantów RP i Byłych Więźniów Politycznych Koło w Mrągowie	Mrągowo
Klub Jeździecki „Hubertus – Nowe Sady”	Nowe Sady
Ludowy Klub Sportowy „Huragan”	Olszewo

Klub Sportowy „Skoła Mistrzów TORA”	Piecki
Klub Sportowy „Żagiel” Piecki	Piecki
Ludowy Klub Sportowy „Darz-Bór”	Piecki
Ludowy Uczniowski Klub Sportowy „Orlik”	Piecki
Mazurskie Stowarzyszenie Ekologiczno-Kulturalno-Oświatowe	Piecki
Międzynarodowe Stowarzyszenie Miłośników Twórczości Ernesta Wiecherta	Piecki
Stowarzyszenie Kibiców „Żagla” Piecki	Piecki
Stowarzyszenie Miłośników Sportu „Old Boys” Piecki	Piecki
Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Turystyki Wiejskiej z/s w Pieckach	Piecki
Stowarzyszenie Sportowe „Pegaz”	Piecki
Towarzystwo Ziemi Pieckowskiej w Pieckach	Piecki
Uczniowski Klub Sportowy „Iskra”	Piecki
Fundacja Rodowo	Rodowo
Towarzystwo Turystyki Aktywnej „Zielone Mazury” w Sorkwicach	Sorkwity
Klub Sportowy LZS „FALA” Warpuny	Sorkwity
Mazurskie Towarzystwo Ernesta Wiecherta z/s w Mrągowie	Sorkwity
Stowarzyszenie Zielone Mazury	Sorkwity
Stowarzyszenie „Uniwersytet Wieku Uniwersalnego”	Użranki
Klub Sportowy „Unia Woźnice”	Woźnice
„Zalec” Stowarzyszenie na Rzecz Wsi	Zalec
Stowarzyszenie Kulturalno-Oświatowe „Zetwągi”	Zetwągi
Stowarzyszenie Kulturalne „Nasz Zgon” w Zgonie	Zgon
Powiat piski⁵⁸	
Fundacja Mazurskim Dzieciom	Biała Piska
Stowarzyszenie „PRZEDSZKOLE MARZEŃ”	Biała Piska
Stowarzyszenie „Q przyszłości”	Biała Piska
Stowarzyszenie „Rozwoju i Integracji Środowisk Wiejskich w Gminie Biała Piska”	Biała Piska
Stowarzyszenie Miłośników Kultury „Nasza Biała”	Biała Piska
Stowarzyszenie Społeczno-Kulturalne Sołtysów Gminne Koło Sołtysów	Biała Piska
Stowarzyszenie Społeczno-Kulturalne Sołtysów Województwa Suwalskiego	Biała Piska
Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Oświatowych przy SP im. T. Kościuszki w Białej Piskiej	Biała Piska
Stowarzyszenie Gałkowo.PL Alexander Potocki	Gałkowo
Orzyskie Stowarzyszenie Terapeutów i Animatorów Kultury z/s w Grądach	Grądy
Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Karwicy	Karwica
Stowarzyszenie przyjaciół Krzyży z/s w Krzyżach	Krzyże
Stowarzyszenie Miłośników jeziora Śniardwy i Niedźwiedziego Rogu z/s w Niedźwiedzim	Niedźwiedzi
Stowarzyszenie Przyjaciół Niedźwiedziego Rogu	Niedźwiedzi
Stowarzyszenie Turystyczne Śniardwy – Nowe Guty	Nowe Guty
Stowarzyszenie Kultury Nieestradowej im. Michała Kajki z/s w Ogródku	Ogródek
Klub Turystyki Wodnej „Szkwał” w Okartowie	Okartowo
Mazurskie Stowarzyszenie Aktywności Lokalnej w Orzyszu	Orzysz
Obywatelskie Stowarzyszenie Uwłaszczeniowe w Elblągu o/o Pisz	Orzysz
Orzyskie Stowarzyszenie Pracowników i przyjaciół Pomocy Społecznej „Szansa na...”	Orzysz
Orzyskie Towarzystwo Eko-Turystyczne z siedzibą w Orzyszu	Orzysz
Orzyskie Towarzystwo Gospodarcze	Orzysz
Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym w Orzyszu	Orzysz
Stowarzyszenie „Marudy”	Orzysz

⁵⁸ Dane Starostwa Powiatowego w Pisz; <http://www.powiat.pisz.pl/>.

Stowarzyszenie „Zielone światło dla zdolności” z/s Orzyszu	Orzysz
Stowarzyszenie Honorowych Dawców Krwi Ziemi Orzyskiej „Kropla Krwi”	Orzysz
Stowarzyszenie na „Rzecz Rozwoju wsi Tuchlin Nad Śniardwami”	Orzysz
Stowarzyszenie Radnych Gmin Mazurskich	Orzysz
Stowarzyszenie Wł. Domków Rekreacyjnych Ośrodka Wypoczynku Doraźnego z/s w Orzyszu	Orzysz
Strażnicy Nietlickich Bagien – Mazurska Staż Ochrony Środowiska	Orzysz
Związek Byłych Żołnierzy Zawodowych i Oficerów Rezerwy Wojska Polskiego Zarząd Koła	Orzysz
Ewangelickie Stowarzyszenie BETEL	Pisz
Klub Stowarzyszenia CB Radio Polski Północno-Wschodniej	Pisz
Komitet Ochrony Praw Dziecka Oddział Terenowy w Pisz	Pisz
Mazurskie Stowarzyszenie Muzyczno-Artystyczne „HABASS”	Pisz
Mazurskie Stowarzyszenie Współpracy Europejskiej i Rozwoju „Młode Wilki” z/s w Pisz	Pisz
Obywatelskie stowarzyszenie Uwłaszczeniowe w Elblągu, Oddział Powiatowy w Pisz	Pisz
Piskie Stowarzyszenie Agroturystyczne „Mazury” z/s w Pisz	Pisz
Piskie Stowarzyszenie Niemieckie Miasta i Rejonu Pisz „Roś” w Pisz	Pisz
Piskie Towarzystwo Brydża Sportowego „Pisa” z/s w Pisz	Pisz
Piskie Towarzystwo Gospodarcze	Pisz
Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów oddział w Pisz	Pisz
Polski Związek Niewidomych – Okręg Warmińsko-Mazurski	Pisz
Spółeczny Komitet Remontu i Rozbudowy Szkoły Podstawowej Nr 1 w Pisz	Pisz
Stowarzyszenie Przyjaciół Starego Ogólniaka	Pisz
Stowarzyszenie „GreenPisz”	Pisz
Stowarzyszenie „Miasto Jana”	Pisz
Stowarzyszenie „Muzyczna Scena Miasta Pisz”	Pisz
Stowarzyszenie „Piszanie”	Pisz
Stowarzyszenie „Powiatowa Akademia Sportu i Rekreacji”	Pisz
Stowarzyszenie „Przymierze-Ziemia Piska” z/s w Pisz	Pisz
Stowarzyszenie „Talenty Piskie”	Pisz
Stowarzyszenie „TOWARZYSTWO GRY 3-5-8 pod patronatem Warmińsko-Mazurskiego Banku	Pisz
Stowarzyszenie „Towarzystwo Wędkarskie Koledzy”	Pisz
Stowarzyszenie „Wspólnota Samorządowa Powiatu Piskiego”	Pisz
Stowarzyszenie „Z PERSPEKTYWĄ...”	Pisz
Stowarzyszenie „Zdrowie” z/s w Pisz	Pisz
Stowarzyszenie Drobnych Akcjonariuszy Fabryki „Sklejka-Pisz” S.A. z/s w Pisz	Pisz
Stowarzyszenie Edukacyjne „Muzyk” w Pisz	Pisz
Stowarzyszenie historyczne „PISKA POZYCJA RYGLOWA”	Pisz
Stowarzyszenie Mieszkańców „OSIEDLE PRZY PUSZCZY”	Pisz
Stowarzyszenie Młodzi bez Granic	Pisz
Stowarzyszenie Młodzi i Aktywni Powiatu Piskiego	Pisz
Stowarzyszenie Młodzieżowe Centrum Wolontariatu	Pisz
Stowarzyszenie na Rzecz Edukacji i Bezpieczeństwa w Ruchu Drogowym	Pisz
Stowarzyszenie nauczycieli przy Gimnazjum nr 1 w Pisz	Pisz
Stowarzyszenie Opieki Paliatywnej „Palium”	Pisz
Stowarzyszenie Pracowników MGOPS „Razem łatwiej” z/s w Pisz	Pisz
Stowarzyszenie Rodzin Katolickich „Guadalupe” w Pisz	Pisz
Stowarzyszenie Rodzin Osób Niepełnosprawnych „Nadzieja”	Pisz
Stowarzyszenie Rodzin Polskich im. Maksymiliana Kolbe w Pisz	Pisz
Stowarzyszenie Rozrusznik przy Zespole Szkół Zawodowych	Pisz
Stowarzyszenie Strzeleckie „Kulik” w Pisz	Pisz

Stowarzyszenie WEGA w Pisz	Pisz
Stowarzyszenie wł. działek rolnych wydzielonych z działki nr 127 w Szczechach Wielkich	Pisz
Stowarzyszenie wł. działek rolnych wydzielonych z działki nr 16 w Karwiku	Pisz
Stowarzyszenie Właścicieli Działek „SEKSTY”	Pisz
Stowarzyszenie Właścicieli Hangarów w Pisz nad rzeką Pisa „Neptun”	Pisz
Stowarzyszenie Właścicieli Ogrodów Działkowych „Żuraw” w Szczechach Małych	Pisz
Związek Polskich Fotografów Przyrody	Pisz
Związek Właścicieli Domków Letniskowych w Pisz	Pisz
Stowarzyszenie Dialog społeczny s/z w Pogobiu Średnim	Pogobie
Stowarzyszenie „Leśniczówka Pranie”	Pranie
Stowarzyszenie nad Nidzkim w Rucianem Nidzie	Ruciane Nida
Spółeczny Komitet Obrony Praw Lokatora z siedzibą w Rucianem Nidzie	Ruciane-Nida
Stowarzyszenie „AKTYWATORNIA”	Ruciane-Nida
Stowarzyszenie „Klub Przedsiębiorczych” z/s w Rucianem-Nidzie	Ruciane-Nida
Stowarzyszenie „TARCZA”	Ruciane-Nida
Stowarzyszenie Bezrobotnych „Razem” w Rucianem Nidzie	Ruciane-Nida
Stowarzyszenie Kobiet na plus z/s w Rucianem Nidzie	Ruciane-Nida
Stowarzyszenie na Rzecz Ochrony Krajobrazu Kulturowego Mazur „Sadyba”	Ruciane-Nida
Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom i Młodzieży	Ruciane-Nida
Stowarzyszenie Szuktnia Mazurska	Ruciane-Nida
Stowarzyszenie Wł. Domków Campingowych „Grochówka” przy Nadleśnictwie Maskulińskim	Ruciane-Nida
Stowarzyszenie Wł. Domków Kempingowych „Polanka” przy Nadleśnictwie Maskulińskie	Ruciane-Nida
Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Rozwoju Turystyki, Rekreacji i Dział. Kulturalnej	Ruciane-Nida
Stowarzyszenie RELAX	Rybitwy
Stowarzyszenie Działkowców „JEGOCINEK” w Szerokim Borze	Szeroki Bór
Stowarzyszenie Miłośników „Szerokiego Boru” Kultura, Turystyka, Rekreacja	Szeroki Bór
Stowarzyszenie na rzecz rozwoju Wsi Turowo Duże	Turowo Duże
Stowarzyszenie Mieszkańców i Przyjaciół Ublika z/s w Ubliku	Ublik
Stowarzyszenie Pomocy Niepełnosprawnym „BETEZDA”	Ukta
Stowarzyszenie Inicjatyw Wiejskich „Wejsuny”	Wejsuny
Klub Przedsiębiorców Leśnych	Wiartel
Stowarzyszenie „Przyjaciół Wojnowa” z/s w Wojnowie	Wojnowo
Fundacja „HEART PORT CURATO DEL MONDO” z/s w Wygrynach	Wygryny
Stowarzyszenie „Dla lepszego jutra”	Wygryny
Stowarzyszenie „Na rzecz rozwoju Wygryn”	Wygryny
Stowarzyszenie „Mazurska Izba Turystyczna i Rolnicza we wsi Zastrużne 12”	Zastrużne
Powiat węgorzewski⁵⁹	
Stowarzyszenie „Węgorapa – Gołdapa”	Budry
Stowarzyszenie „LEONARDO” z/s w Gujach	Guja
Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Wsi Jakunówko	Jakunówko
Stowarzyszenie Kulturalno-Oświatowe w Kutach	Kuty
Stowarzyszenie Flota Polska – „Monotyp XV”	Ogonki
Stowarzyszenie „PERŁA – PROMOCJA – EDUKACJA – ROZWÓJ” w Perłach	Perły
Stowarzyszenie Kobiet Mazurskich „DZIEWCZYNY ZNAD SAPINY”	Pozezdrze
Stowarzyszenie Właścicieli Ogródków Działkowych „Stręgiel”	Pozezdrze
UKS przy Szkole Podstawowej im. Jadwigi Tressenberg w Pozezdrzu	Pozezdrze
UKS „46 nóg Sobiechy” przy SP w Sobiechach	Sobiechy

⁵⁹ Dane Starostwa Powiatowego w Węgorzewie; <http://www.powiatwegorzewski.pl/aktualnosci.php>.

Stowarzyszenie Artylerzystów Ziemi Węgorzewskiej „KALIBER”	Węgorzewo
Chrześcijańskie Stowarzyszenie Dobroczynne oddział Węgorzewo	Węgorzewo
Cywilno-Wojskowy Klub Sportowy „Vęgoria”	Węgorzewo
Fundacja „Dziedzictwo Nasze”	Węgorzewo
Fundacja „Kanał Mazurski”	Węgorzewo
Fundacja Jeziora Oświn	Węgorzewo
Klub Olimpijczyka przy Gimnazjum w Węgorzewie	Węgorzewo
Liga Obrony Kraju – Klub Morski	Węgorzewo
Mazurska Fundacja Edukacyjna „Bonus Pastor”	Węgorzewo
Polski Związek Wędkarski Okręg Warmińsko-Mazurski Koło Węgorzewo – Miasto	Węgorzewo
Rada Organizacji Pozarządowych Ziemi Węgorzewskiej	Węgorzewo
Stowarzyszenie „CEL”	Węgorzewo
Stowarzyszenie „Klub Abstynenta Węgorapa”	Węgorzewo
Stowarzyszenie „Nowe Możliwości”	Węgorzewo
Stowarzyszenie „Olimpiady Specjalne”	Węgorzewo
Stowarzyszenie „PRO FAMILIA HUMANA”	Węgorzewo
Stowarzyszenie „Rodzina”	Węgorzewo
Stowarzyszenie „Wspólnota Polska”	Węgorzewo
Stowarzyszenie Charytatywno-Edukacyjne „Światło”	Węgorzewo
Stowarzyszenie Integracji i Rozwoju Kulturowego Mniejszości Narodowej „Czeremosz”	Węgorzewo
Stowarzyszenie Lokalna Grupa Rybacka „Wielkie Jeziora Mazurskie”	Węgorzewo
Stowarzyszenie MAMRY TELE-TAXI	Węgorzewo
Stowarzyszenie na Rzecz Chorych długotrwale unieruchomionych „Niebieski Parasol”	Węgorzewo
Stowarzyszenie Niemieckie Miasta i Rejonu Węgorzewo „Mamry”	Węgorzewo
Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych „EMPATIA”	Węgorzewo
Stowarzyszenie Osób Niewidomych	Węgorzewo
Stowarzyszenie osób z problemem onkologicznym	Węgorzewo
Stowarzyszenie Sportowe KORMORAN	Węgorzewo
Stowarzyszenie Sportowe Mazury w Węgorzewie – Kal	Węgorzewo
Stowarzyszenie Turystyki Wiejskiej „Mamry”	Węgorzewo
Stowarzyszenie Twórców Ludowych	Węgorzewo
Stowarzyszenie Wędkarstwo dla Mazur w Węgorzewie	Węgorzewo
Stowarzyszenie Wspierania Rozwoju Dzieci i Młodzieży „JESTEŚ”	Węgorzewo
Towarzystwo Miłośników Ziemi Węgorzewskiej	Węgorzewo
Towarzystwo Przyjaciół Grodna i Wilna	Węgorzewo
Towarzystwo Przyjaciół i Mazurskiej Brygady Artylerii im. Gen. J. Bema	Węgorzewo
Towarzystwo Ratowania Dziedzictwa Kulturowego Kresów Dawnych i Obecnych „Ojcowizna”	Węgorzewo
Uczniowski Żeglarski Klub Sportowy „Spinaker” przy SP Nr 1 w Węgorzewie	Węgorzewo
UKS „Koszałek Opalek” w Węgorzewie	Węgorzewo
UKS „Olimpik” przy SOSW w Węgorzewie	Węgorzewo
UKS „Sokół” przy Gimnazjum w Węgorzewie	Węgorzewo
UKS „Spartakus” przy LO w Węgorzewie	Węgorzewo
UKS „Technik” przy Zespole Szkół Zawodowych w Węgorzewie	Węgorzewo
UKS przy Klubie Morskim LOK w Węgorzewie	Węgorzewo
Węgorzewskie Stowarzyszenie Edukacyjne „Razem”	Węgorzewo
Węgorzewskie Stowarzyszenie STU dla rodziny	Węgorzewo
Węgorzewskie Towarzystwo Regatowe	Węgorzewo
Zrzeszenie Przedsiębiorców Ziemi Węgorzewskiej	Węgorzewo
Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów	Węgorzewo

Związek Harcerstwa Polskiego	Węgorzewo
Związek Stowarzyszeń na Rzecz Rozwoju Gmin Północnego Obszaru Wielkich Jezior	Węgorzewo
UKS „VICTORIA” przy Gminnym Gimnazjum w Budrach z siedzibą w Więckach	Więcki
